

การศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม”
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ปริญญานิพนธ์

ของ

สิริวุฒิ โมพิมาย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา

พฤษภาคม 2552

การศึกษาค้นคว้าความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม”
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ปริญญานิพนธ์

ของ

สิริวุฒิ โมพิมาย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา

พฤษภาคม 2552

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม”
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

บทคัดย่อ
ของ
สิริวุฒิ โมพิมาย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา
พฤษภาคม 2552

สิริวุฒิ โมพิมาย. (2552). การศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. ปรินุณยานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์, รองศาสตราจารย์ ดร. มานพ วิสุทธิแพทย์.

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยมีจุดมุ่งหมายไว้ดังนี้ คือ

1. เพื่อให้ทราบถึงสภาพและบทบาทของ วงดนตรีมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อให้ทราบถึงความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงมโหรีประยุกต์ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า วงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ได้เริ่มก่อตั้งวงมากกว่า 80 ปีขึ้นไปโดยปัจจุบันมีหัวหน้าวงคือ นายบุญช่วย ชูตระกูล อายุ 71 ปี ตั้งแต่ก่อตั้งวงมีสมาชิกทั้งหมด 44 คน แต่ปัจจุบันมีสมาชิกอยู่ 19 คน เป็นผู้ชายทั้งหมด ประกอบอาชีพหลักโดยการทำไร่ ทำนา และรับจ้าง ส่วนการบรรเลงดนตรีวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เป็นอาชีพเสริม ก่อนการบรรเลงทุกครั้ง วงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” จะมีการไหว้ครูหรือยกครู เครื่องดนตรีในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ประกอบด้วย พิณ ซอยอดหรือซอวัด ซอกลาง ซอคู่ กลองเท็ง ฉิ่ง ฉาบ กรับ ปี่ยอด กลองชุด กีตาร์เบส และคีย์บอร์ด เพลงที่ใช้ในการบรรเลงมี 2 ประเภทคือ เพลงมโหรีพื้นบ้านดั้งเดิมและเพลงทำนองไทยเดิม และเพลงประยุกต์ร่วมสมัย โอกาสในการบรรเลงของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” จะบรรเลงในงานบุญประเพณีทางพุทธศาสนาของชุมชนชาวพิมาย งานอุปสมบท งานแห่กฐินทอดผ้าป่า งานแห่เทียนพรรษา งานออกพรรษา งานมงคลสมรส งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานอื่นๆทั่วไปที่มีผู้ว่าจ้างให้แสดง การสืบทอดมีการสืบทอดทางด้านดนตรีอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง นักดนตรีจะสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้เยาวชนที่สนใจในละแวกใกล้เคียงมาสืบสานและศึกษาวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ให้คงอยู่สืบไป

วงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมที่มีการสืบทอดกันอยู่ต่อเนื่อง และต้องการมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาวง เพื่อให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

A STUDY OF CULTURAL STRENGTH OF MAHOREE-PRAYUK “RUAM MITH SIT WAT
DEAM” ENSEMBLE, NAI MUANG SUBDISTRICT, PIMAI DISTRICT,
NAKORN RATCHASIRI PROVINCE

AN ABSTRACT
BY
SIRIWUT MOPIMAI

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Fine Arts Degree in Ethnomusicology
at Srinakharinwirot University
May 2009

Siriwut Mopimai. (2009). *A Study of Cultural Strenght of Mahoree-Prayuk "Ruam Mith Sit Wat Deam" Ensemble Nai-Muang Subdistrict, Pimai District, Nakornratchasrima Province*. Master Thesis, M.F.A. (Ethnomusicology). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc: Prof. Kanchana Intrarasunanon, Assoc. Prof. Dr. Manop Wisuttiapat.

The objective of this research is a study of cultural strengths of Mahoree-Prayuk ensemble "Ruam Mith Sit Wat Deam" Ensemble Nai-Muang subdistrict, Pimai district, Nakornratchasrima province aiming for followings;

1. To study about the conditions and roles of Mahoree-Prayuk ensemble "Ruam Mith Sit Wat Deam", Nai-Muang subdistrict, Pimai district, Nakornratchasrima province.
2. To study about cultural strengths of Mahoree-Prayuk ensemble "Ruam Mith Sit Wat Deam", Nai Muang subdistrict, Pimai district, Nakornratchasrima province.

From this research, we found that Mahoree-Prayuk ensemble "Ruam Mith Sit Wat Deam" was established over 80 years ago and now its leader is Mr. Boonchuey Chutrakul at the age of 71. From the beginning, there were 44 members but now it has only 19 members and they are all males who earn of living from agriculture or wages. In addition, to join Mahoree-Prayuk ensemble "Ruam Mith Sit Wat Deam" is their extra income. Before every performing, they will have "Wai-Kru" ceremony to pay respect to teachers. Musical instruments for Mahoree-Prayuk ensemble "Ruam Mith Sit Wat Deam" are Phin, Sor-yod or Sor-wid, Sor-klang, Sor-au, Klongtheng, Ching, Chab, Grub, Pee-yod, Drumset, Bass guitar, and Keyboard. Performed songs are played in 2 different types which are originated folks Mahoree ensemble with Thai originated melody and new cultural mixed ensemble. The songs of Mahoree-Prayuk ensemble "Ruam Mith Sit Wat Deam" will be played in religious (Buddhism) or cultural ceremony of Pimai local people such as monk ship ceremony, donation ceremony, full moon ceremony, wedding ceremony, home welcoming ceremony, etc. The transformation of music is quite consistence and strong. The musicians always create learning opportunities for regional youths who are interested to learn and preserve Mahoree-Prayuk ensemble "Ruam Mith Sit Wat Deam" for existence.

Mahoree-Prayuk ensemble "Ruam Mith Sit Wat Deam", Nai-Muang subdistrict, Pimai district, Nakornratchasima province is very strong in transforming from a generation to another generation. And also it needs to be improved and adapted for up to dating according to changing of society.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม”

ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ของ

สิริวุฒิ โมพิมาย

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่..... เดือน..... พ.ศ. 2552

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เลี้ยวตันอารีย์)

..... กรรมการ

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์)

(รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุจี ศรีสมบัติ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์เล่มนี้ลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้รับความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจจากบุคคลหลายฝ่าย ดังรายนามที่จะกล่าวในการจัดทำปริญญานิพนธ์เล่มนี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เลี้ยวตันอารีย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์รุจี ศรีสมบัติ กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนปริญญานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์

ขอขอบคุณหัวหน้าวงมโหรี คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” นายบุญช่วย ชูตระกูล ที่อำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูลวิจัย รวมไปถึงนักดนตรีภายในวงมโหรีประยุกต์ฯ ทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายธวัชชัย ศิริการ ที่ช่วยให้ข้อมูลในการวิจัยครบถ้วน สมบูรณ์และให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ อาจารย์กัมปนาท โพธิ์ชูชัชวาล และอาจารย์พิสมัย ชนไธสง ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการดนตรีให้กับผู้วิจัยตลอดเสมอมา ตลอดจนคำแนะนำในด้านต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางจนประสบความสำเร็จ

ขอขอบคุณ นางสาวศรียา พงศ์ปัญญาพร นางสาวจุฑาศิริ ยอดวิเศษ นายบุญโชค ไชยชาติ นายชูชาติ อินทพงษ์ นายคชาหัสต์ นวลพลกรัง นายชินพัฒน์ หงส์อัมพร นายปรเมศวร์ เหมือนสนิท นายสุกิจ สวัสดิ์ นางสาวสุวดี วิริยะธำรง นายเลิศศักดิ์ รักสุจริต นายนพชัย โยธินะเวคิน นายพิทักษ์ น้อยยาโน นายศุภชัย ประสิทธิ์สนธิศาล นายวิทัส ฤกษ์ถวิลชัย และคณะเพื่อนๆ สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ รุ่น 12 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณครอบครัวโมพิมาย นางสาวสมศรี โมพิมาย นางสาวอาภาพรณ โมพิมาย นางสาวทิพญดา โมพิมาย ที่ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกและเป็นกำลังใจที่สำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถจัดทำปริญญานิพนธ์เล่มนี้ได้อย่างสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณ นายสุรัตน์ โมพิมาย (บิดา) และนางสุติญาดา โมพิมาย (มารดา) ที่ได้อบรม เลี้ยงดู สั่งสอน และชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง ให้ความรักความเมตตา ให้โอกาสในการศึกษา ให้ความอบอุ่น เป็นแรงกำลังใจในการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยเกิดสติปัญญาและประสบผลสำเร็จ

สิริวุฒิ โมพิมาย

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
จุดมุ่งหมายของการวิจัย.....	8
ความสำคัญของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
เอกสารที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม.....	11
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนพิมาย.....	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	22
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	27
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	27
วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม.....	29
การจำแนกและจัดกระทำข้อมูล.....	29
การลำดับข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล.....	30
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	30
การนำเสนอข้อมูล.....	31
4 การวิเคราะห์ข้อมูล	32
สภาพของวงมโหรีประยุกต์ คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอ พิมาย จังหวัดนครราชสีมา	33
บทบาทของวงมโหรีประยุกต์ คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา	83
ข้อมูลที่ได้มาจะทำการวิเคราะห์หาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม	84

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	92
จุดมุ่งหมายของการวิจัย	92
ความสำคัญของการวิจัย	92
ขอบเขตของการวิจัย	92
การวิเคราะห์ข้อมูล	92
สรุปผลการวิจัย	94
อภิปรายผล	101
ข้อเสนอแนะ	101
บรรณานุกรม	102
ประวัติย่อผู้วิจัย	107

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 จังหวัดนครราชสีมา	35
2 นายบุญช่วย ชูตระกูล	40
3 นายศิษย์ของนายบุญช่วย ชูตระกูล	42
4 นายเทียน ประสงค์ดี	43
5 นายสมบุญ สร้างไว้	44
6 นายชินโรส โพธิ์จอหอ	45
7 นายเจริญ ชมกลาง	46
8 นายทับ ปลั่งกลาง	47
9 นายเป้า ปลั่งกลาง	48
10 นายถนัด บุญชุ่ม	49
11 นายธีระวัฒน์ คัดทะจันทร์	50
12 นายธวัชชัย คุณพิมาย	51
13 นายอังกูร บุญชุ่ม	52
14 นายธวัชชัย ศิริการ	53
15 พิธีไหว้ครูหรือยกครู	54
16 ลักษณะพิน	56
17 ขณะบรรเลงพิน	56
18 ตำแหน่งเสียงพิน	57
19 ลักษณะชอยอด	57
20 ขณะบรรเลงชอยอด	57
21 ตำแหน่งนิ้วของชอยอดหรือชอวิด	58
22 ลักษณะชอกกลาง	59
23 ขณะบรรเลงชอกกลาง	59
24 ตำแหน่งนิ้วของชอกกลาง	60
25 ลักษณะชอऊ	60
26 ขณะบรรเลงชอऊ	60
27 ตำแหน่งนิ้วของชอऊ	61

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
28 ลักษณะกลองเท็ง	62
29 ขณะบรรเลงกลองเท็ง	62
30 ลักษณะของฉิ่ง	63
31 ขณะบรรเลงฉิ่ง	63
32 ลักษณะของฉาบ	64
33 ขณะบรรเลงฉาบ	64
34 ลักษณะกรับ	65
35 ขณะบรรเลงกรับ	65
36 ลักษณะปี่พอด	66
37 ขณะบรรเลงปี่พอด	66
38 ช่วงเสียงของปี่พอด	66
39 ตำแหน่งนิ้วของปี่พอด	67
40 ลักษณะกลองชุด	68
41 ขณะบรรเลงกลองชุด	69
42 ลักษณะกีตาร์เบส	69
43 ขณะบรรเลงกีตาร์เบส	69
44 ตำแหน่งนิ้วกีตาร์เบส	70
45 ลักษณะคีย์บอร์ด	71
46 ขณะบรรเลงคีย์บอร์ด	71
47 เกษตรกรในชุมชนพิมาย	86
48 งานอุปสมบทในหมู่บ้านกอก อำเภอพิมาย	88
49 งานอุปสมบทในหมู่บ้านรังกา อำเภอพิมาย	89
50 งานแห่เทียนเข้าพรรษาของวัดเดิม อำเภอพิมาย	90

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในสังคมมนุษย์โลกนั้นมีหลากหลายเชื้อชาติ หลากหลายภาษาหลากหลายวัฒนธรรม ซึ่งสังคมทุกสังคมจะต้องมีเอกลักษณ์ของสังคมนั้นๆไป แต่ในการที่สังคมหลายๆสังคมอยู่ในโลกก็จะต้องเกิดปัญหาซึ่งเป็นเพราะว่าการแตกต่างกันระหว่างสังคม แต่มนุษยชาติก็มีการนำเอาวิธีการหลากหลายวิธี เพื่อที่จะสามารถทำให้หลากหลายสังคมนั้นมีการพัฒนาหรือมีแนวโน้มไปในทางเดียวกันซึ่ง ดนตรี ก็เป็นศาสตร์หนึ่งที่ทุกๆชนชาติ ทุกๆวัฒนธรรมนั้นก็ต่างมีเอกลักษณ์ของตัวเองซึ่งมนุษย์ก็นำเอาดนตรีมาเป็นวัฒนธรรมหนึ่งของในสังคมนั้นๆเพื่อที่จะสามารถทำให้ความแตกต่างกันระหว่างสังคมลดน้อยลงไปและสร้างสรรค์ไปในทางที่ดีขึ้น

ดนตรี ก็มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของเสียงตั้งแต่ในยุคบรรพกาล ดนตรีถือกำเนิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษย์ที่ไม่อาจทราบแน่ชัดว่าเริ่มตั้งแต่เมื่อใดซึ่งเป็นเพียงข้อสันนิษฐานเท่านั้น มนุษย์รู้จักที่จะเลียนเสียงธรรมชาติหรือเสียงอะไรก็ตามแต่ แล้วนำมาปรับปรุงให้เกิดเสียงประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ นำมาจัดเป็นระบบกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ อย่างมีแบบแผน ชาวกรีกเป็นมนุษย์พวกแรกที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้า และนำดนตรีมาใช้อย่างมีหลักเกณฑ์ เป็นระเบียบแบบแผน มนุษย์ใช้ดนตรีเพื่อเป็นสื่อในการแสดงออกทางอารมณ์ แสดงความรู้สึกที่มีอยู่ในตัวผู้สื่อเอง ใช้สื่อความหมาย เช่นแสดงออกถึงชัยชนะในการสู้รบ แสดงออกถึงความสำเร็จในการล่าสัตว์ ใช้ดนตรีเพื่อความบันเทิง และใช้ประกอบในพิธีกรรม เช่น ดนตรีในงานศพ งานแต่งงาน เป็นต้น ดนตรีกับศาสนามีความเกี่ยวข้องกันอย่างมาก ไม่ว่าชนชาติใด ภาษาใด ย่อมมีความรู้สึกนึกคิดที่จะช่วยกันอนุรักษ์ไว้ ซึ่งศิลปวัฒนธรรม อันเป็นมรดกตกทอดมาตั้งแต่ในอดีตให้คงอยู่ หรือสืบทอดมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ การเปลี่ยนแปลงต่างๆทางสังคม ย่อมมีผลต่อวิวัฒนาการของดนตรีทั้งทางตรงและทางอ้อม การแสดงดนตรีของคนในชาติ ย่อมแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของชนในชาตินั้นด้วย ดนตรีในฐานะที่เป็นวิชาการ หรือเป็นส่วนหนึ่งของวิจิตรศิลป์ เป็นสิ่งที่สังคมประติ�ฐขึ้น แต่ละวัฒนธรรมนั้นคิดและพัฒนาดนตรีของตนเอง ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเช่นเดียวกับความเชื่อทางศาสนา ศีลธรรม ประเพณี และศิลปะ ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์กระทำให้เกิดขึ้นจนเป็นความเคยชิน ชาวกรีกเป็นมนุษย์พวกแรกที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้า และนำดนตรีมาใช้อย่างมีหลักเกณฑ์ เป็นระเบียบแบบแผน ต้นกำเนิดของดนตรีตะวันตกมาจากกรีกซึ่งเป็นชนชาติโบราณที่มีอารยธรรมสูงส่งมากชาติหนึ่ง ซึ่งในพื้นฐานของดนตรีแต่ละชนชาติก็จะคล้ายๆกัน แต่ดนตรีที่เป็นแบบแผนก็จะมาจากวัฒนธรรมทางกลุ่มสังคมโลกตะวันตก เพราะถือว่ากลุ่มสังคมทางตะวันตกมีความเจริญก้าวหน้า

มากและก็เป็นที่ยอมรับของกลุ่มสังคมอื่นๆ โดยทั่วไปการรับเอาวัฒนธรรมของผู้ที่เจริญแล้วย่อมมีประโยชน์ต่อกลุ่มสังคมนั้นๆ จะมีประโยชน์มากหรือน้อยก็ตามแต่ผู้ที่รับเอาวัฒนธรรมจะสามารถเปลี่ยนวัฒนธรรมนั้นๆ ให้เหมาะสมกับสภาวะด้านต่างๆ และทำให้เกิดประโยชน์มากที่สุดของกลุ่มสังคมของตนเอง “ดนตรีในฐานะเป็นวิชาการหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิจิตรศิลป์ เป็นสิ่งที่สังคมประดิษฐ์ขึ้น แต่ละวัฒนธรรมคิดและพัฒนาดนตรีเพื่อที่จะนำมาใช้สนองตอบต่อจุดประสงค์ของตนเอง...” (วิภา คงคากุล. 2529: 34)

ดนตรีเป็นสิ่งที่ทำให้จิตใจเบิกบานร่าเริงแจ่มใส ที่ได้มีเสียงดนตรีที่นั้นจะเต็มไปด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ ปราศจากความวุ่นวายสับสน และยังช่วยผ่อนคลายอารมณ์ของมนุษย์ได้อีกด้วยมนุษย์สามารถประดิษฐ์เสียงต่างๆ ที่เกิดจากธรรมชาติทั้งหลายให้เป็นเสียงดนตรีโดยนำมาเรียบเรียงด้วยความประณีตบรรจง เกิดเป็นเสียงเพลงอันไพเราะที่มีอิทธิพลต่ออารมณ์ของมนุษย์เป็นอย่างมาก สัญชาติญาณการดนตรีมีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน แม้แต่ทารกก็ยังพอใจและชอบเสียงเพลง ซึ่งจะได้จากเพลงเห่กล่อม (cradle songs) มีด้วยกันทุกชาติทุกภาษา บทบาทของดนตรียังมีอิทธิพลต่อสังคมมนุษย์ นักการเมืองและทหารยังใช้เสียงเพลงเป็นเครื่องปลุกปลอบหรือเร้าใจให้ประชาชนเกิดความรักชาติบ้านเมืองผู้ใดก็ตามเมื่อได้ฟังดนตรีแล้วจะได้รับความรื่นเริงบันเทิงใจเหมือนกัน ดนตรีจึงไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ เพลงของชาติใครก็ตามจึงถือได้ว่าเป็นมรดกของโลก ดนตรีจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและเป็นสมบัติของสังคมซึ่งไม่สามารถแยกกันได้แต่อาจมีการเปลี่ยนแปลงโดยขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ สังคมไทยนับตั้งแต่อดีตกาลมีความผูกพันกับศิลปะและวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งล้วนแต่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตโดยตลอด อย่างในด้านดุริยางคศิลป์จะมีสอดแทรกอยู่ภายในชีวิตประจำวันของสังคมไทยอยู่เสมอมา

ในสมัยรัชกาลที่ 4 ไทยเริ่มมีการติดต่อกับประเทศทางตะวันตกมากขึ้น อารยะธรรมตะวันตกได้เริ่มเข้ามาสู่สังคมไทย ในด้านดุริยางคศิลป์ มีการนำเครื่องฝรั่งมาใช้ในการเดินแถวของทหาร สมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการส่งคนไทยไปศึกษาต่างประเทศในแถบทวีปยุโรป หลังจากจบการศึกษาได้นำเอาวัฒนธรรมแบบตะวันตกเข้ามาในสังคมไทยเป็นอย่างมาก วงการดนตรีไทยจึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง มีวงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ซึ่งได้รับการปรับปรุงขึ้นมาใหม่ เพื่อใช้ในการบรรเลงภายในอาคารซึ่งสมัยก่อนจะไม่มีปรากฏ และใช้ประกอบในการแสดงละครดึกดำบรรพ์มิได้รับอิทธิพลมาจากละครโอเปร่าของตะวันตก มาถึงในสมัยรัชกาลที่ 6 พระองค์ทรงโปรดการกวีและละคร ทรงชักนำให้การละครและการดนตรีไทย ในยุคนั้นรุ่งเรืองมากโดยแนวโน้มของละครและดนตรีก็รับแบบอย่างมาจากตะวันตก เช่น ทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งวงดนตรี “เครื่องสายฝรั่งหลวง”

“พระบาทสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ทรงมีพระราชประสงค์ให้มีกิจการดนตรีสากล ขึ้นในประเทศสยาม โดยมุ่งหวังให้ชาวไทยได้รับรู้และสัมผัสกับดนตรีตะวันตก ตามแบบอย่างอารยประเทศทั้งหลาย ในปี พ.ศ.2455 สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ได้ทรงสถาปนาวงดนตรีในพระราชสำนักของพระองค์ เรียกว่า วงเครื่องสายฝรั่งหลวงสังกัดกรมมหรสพกระทรวงวัง โดยว่าจ้างครูฝรั่งชาวอิตาลีเข้ามาเป็นผู้ฝึกสอน”

(สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2540: 4)

ดนตรีมีความสำคัญในทุกระดับชนชั้นของสังคมไทย การดำรงชีวิตของคนไทยก็จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่อง วัฒนธรรมหรือประเพณีต่างๆ “วิถีชีวิตของคนไทยจะเชื่อมโยงประเพณี พิธีกรรมและศาสนาเข้าไว้ด้วยกัน มีการใช้ดนตรีประกอบในพิธีกรรมต่างๆ เช่น การเกิด การบวช การแต่งงาน การตาย ฯลฯ ซึ่งจุดประสงค์ของการปฏิบัติอยู่ภายใต้ความเชื่อ ศาสนาและองค์ประกอบอื่นๆ เช่น เพื่อเป็นการบวงสรวงเทพยดา เทพเจ้าต่างๆ เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในวาระสำคัญ เพื่อเป็นการประกาศให้ชุมชนได้ทราบถึงผลบุญที่กระทำ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงฐานะของตนเองในสังคมและเพื่อสิ่งปฏิบัติจะได้สมบูรณ์ ดนตรีจึงก้าวเข้าสู่บทบาทแห่งขนบธรรมเนียมและเป็นสิ่งจำเป็นควบคู่กัน” (อารีรัตน์ เรืองกำเนิด. 2543: 1)

ดนตรีเป็นมรดกของวัฒนธรรมที่รับใช้สังคมมนุษยชาติ ทุกภาษาและทุกชนชั้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในความเชื่อทางสังคมศาสตร์ มนุษย์กำหนดให้ดนตรีเป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนกับพระเจ้าเช่น ดนตรีในพิธีกรรมศาสนาตะวันตก และดนตรีในความเชื่อเรื่องพิธีไหว้ครูทางดนตรีของไทย (กาญจนา อินทรสุนานนท์. 2532: 57)

บทบาทและหน้าที่ของดนตรีที่มีต่อสังคมนั้น จะแตกต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายสิ่ง สภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ตลอดจนความเชื่อเกี่ยวกับ ศาสนา เทพเจ้า ภูตผี ปีศาจต่างๆ องค์ประกอบเหล่านี้จึงเป็นตัวกำหนดขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้นๆ เช่นชุมชนหรือสังคมที่เป็นเกษตรกรรม ก็จะมีการเช่นไหว้ บวงสรวงก่อนการทำเกษตรกรรม การทำขวัญข้าวเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล เป็นต้น ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาของแต่ละท้องถิ่น แต่ละชุมชนสะท้อนให้เห็นถึงธรรมเนียมปฏิบัติ ประเพณีนิยม และวิถีชีวิตของแต่ละท้องถิ่นได้อย่างหนึ่งก็คือ ดนตรีพื้นบ้าน

ดนตรีพื้นบ้านหรือเพลงพื้นบ้าน คือ บทเพลงที่เกิดจากคนในท้องถิ่นต่างๆ คิดรูปแบบการร้อง การเล่นขึ้น เป็นบทเพลงที่มีท่วงทำนอง ภาษาเรียบง่ายไม่ซับซ้อน มุ่งความสนุกสนานรื่นเริง ใช้เล่นกันในโอกาสต่างๆ เช่น สงกรานต์ ตรุษจีน ลอยกระทงไหว้พระประจำปี หรือแม้กระทั่งในโอกาสที่ได้มาช่วยกันทำงาน ร่วมมือร่วมใจเพื่อทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดหนึ่ง เพลงพื้นบ้านมีปรากฏในทุกภาคของประเทศไทย เช่น ทางภาคใต้มีเพลงผีบอก เพลงชาน้อง เพลงนา และเพลงประกอบการ

แสดงต่างๆ ภาคกลางมีเพลงปรบไก่ เพลงเรือ เพลงขอทาน เพลงพวงมาลัย เพลงเกี่ยวข้าว เพลงลำตัด ฯลฯ ทางภาคเหนือมีเพลงซอ เพลงอื้อลูก เพลงเงี้ยว และเพลงประกอบการแสดงต่างๆ ภาคอีสานมีเพลงหมอลำ เพลงเซิ้ง เพลงโคราช เจริญ กันตรึม ฯลฯ แต่ละเพลงในแต่ละภาคจะมีท่วงทำนอง เนื้อร้อง สำเนียง ภาษา และบทกลอนแตกต่างกันไป “ถึงแม้ว่าแต่ละภาคจะมีภาษาพูดเป็นภาษาไทยอย่างเดียวกัน แต่ความเปลี่ยนแปลงของสำเนียงถ้อยคำ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น ก็มีอิทธิพลที่จะบดบังให้ทางด้านทำนอง สำเนียงเพลง และบทกลอนผิดเพี้ยนไปตามภูมิภานานั้นๆ” (ประเวศ กมฺพ. 2512: 85)

ความแตกต่างทางวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นนั้น ท้องถิ่นที่มีประชากรมากก็必将มีความผันแปรทางด้านวัฒนธรรมมากเช่นเดียวกัน เพราะจะมีประชากรจากหลากหลายชาติพันธุ์ ดังเช่นในจังหวัดนครราชสีมาหรือที่เรียกว่า เมืองโคราช หรือจังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดที่มีประชากรมากที่สุดเป็นอันดับสองของประเทศ รองจาก กรุงเทพมหานคร ประชากรในจังหวัดนี้จะมีหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น กลุ่มไทยโคราช อันหมายถึง กลุ่มชาวโคราชที่มีถิ่นฐานอยู่ในเขตภาคอีสานของไทย ชาวโคราชส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ ชัยภูมิ และจังหวัดเลย เป็นชนกลุ่มที่มีเอกลักษณ์ของตนเองที่เด่นชัดทางด้านภาษา วัฒนธรรม ประเพณี แตกต่างจากชาวอีสานทั่วไป ภาษาถิ่นไทยโคราช มีผู้สันนิษฐานว่าชาวไทยโคราชเดิมอาจเป็นกลุ่มที่เกิดจากทหารไทยซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองโคราชกับหญิงพื้นเมืองซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญ-เขมร หรืออาจเป็นกลุ่มที่เกิดจากการผสมผสานวัฒนธรรมของกลุ่มชาวไทยภาคกลางและกลุ่มไทย-ลาว เมืองโคราชในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางของชุมชนโบราณที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยทวารวดีตลอดจนสมัยขอม ปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์หลายแห่งในจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ เช่น ภาพเขียนสีในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ กลุ่มชนไทยโคราชที่ตั้งหลักแหล่งอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดใกล้เคียงนั้น น่าจะเป็นชุมชนที่เกิดใหม่เมื่อกรุงศรีอยุธยา ดังปรากฏชื่อเมืองนครราชสีมาในกฎหมายตราสามดวงครั้งแรกใน พ.ศ.1901 และปรากฏชื่อใน นายทหารหัวเมือง เป็นเมืองโท นา 1,000 แสดงให้เห็นว่าเมืองนครราชสีมาเป็นชุมชนที่มีความสำคัญของไทยสืบเนื่องมาแต่สมัยอยุธยาตอนต้น ครั้นถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เริ่มให้ความสำคัญต่อหัวเมืองบนที่ราบสูงมากขึ้น ทรงโปรดให้สร้างเมือง “นครราชสีมา” พร้อมกับการสร้างกำแพงเมืองเพื่อป้องกันการแผ่อำนาจของขอม พร้อมส่งข้าหลวงมาปกครองได้แก่ พระยายมราช (สังข์) โดยมีเมืองขึ้นถึง 14 เมือง เช่น เมืองจันทัก นางรอง บุรีรัมย์ พิมาย

วัฒนธรรมโคราชจะผสมผสานวัฒนธรรมภาคกลางและวัฒนธรรมอีสานเข้าด้วยกัน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ ภาษาไทยโคราช และเพลงพื้นบ้านที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมโคราชก็คือ เพลงโคราช ที่ใช้ภาษาไทยโคราช และมีเนื้อร้อง ท่วงทำนองที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาของท้องถิ่น

และความเป็นชาวโคราชในแง่มุมต่างๆ แม้ว่ารูปแบบเพลงโคราช จะมีส่วนคล้ายคลึงกับเพลงพื้นบ้านภาคกลางบางชนิด เช่น เพลงฉ่อย เพลงทรงเครื่อง หรือเพลงพาดควาย และหมอลำของชาวอีสาน หรือเพลงเจี๊ยงของชาวเขมร ทั้งเพราะจังหวัดนครราชสีมา หรือเมืองโคราช เป็นเมืองหน้าด่านที่มีความสำคัญทางการค้าและการปกครองของไทยมาช้านาน เพราะฉะนั้นจึงมีความสัมพันธ์กับหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ก็ย่อมที่จะได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมต่างๆ มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

อำเภอพิมายเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมาที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน จะเห็นชัดคือ โบราณสถานที่สำคัญมีอายุมาตั้งแต่ก่อนศตวรรษที่ 16 คือ ปราสาทหินพิมาย หลักฐานต่างๆ ที่ได้พบในบริเวณปราสาท หรือรอบๆ เมืองพิมาย เป็นสิ่งที่สำคัญที่สามารถบอกเรื่องราวต่างๆ ในอดีตได้ว่า บริเวณดังกล่าวนี้มีวัฒนธรรมต่างๆ มากมาย หลายยุค หลายสมัย ที่อ้างอิง หรือขัดแย้งกัน อำเภอพิมาย มีฐานะเป็นอำเภอเมื่อ พ.ศ. 2443 โดยมีขุนขจิต สารกรรม ดำรงตำแหน่งนายอำเภอคนแรก อำเภอพิมาย ตั้งอยู่ด้านตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดนครราชสีมา ห่างจากอำเภอเมือง 60 กิโลเมตร มีพื้นที่ 866.79 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 541,744 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม สองฝั่งแม่น้ำมูลมีพื้นที่ประมาณ 550 ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ 130,513 คน เป็นชาย 64,500 คน หญิง 66,013 มีความหนาแน่นเฉลี่ยต่อพื้นที่ประมาณ 150 คน ต่อ ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 12 ตำบล 182 หมู่บ้าน มีจำนวน 27,559 หลังคาเรือน ส่วนใหญ่จะเป็นสังคมแบบเกษตรกรรม ซึ่งมีพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้น 427,862 ไร่ สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่จะเป็นที่ราบ ซึ่งลักษณะทางกายภาคนี้อิทธิพลอย่างมากต่อความเป็นอยู่ วิถีชีวิตและขนบธรรมเนียม ประเพณี

วัฒนธรรมดนตรีของอำเภอพิมาย มีหลากหลายวัฒนธรรม เนื่องจากอำเภอพิมายตั้งอยู่ในจังหวัดนครราชสีมาซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางมาตั้งแต่อดีต ย่อมได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอื่น โดยเข้ามาประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพของตนเอง วงดนตรีในท้องถิ่นก็ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างๆ เข้ามามากมาย “วงมโหรีประยุกต์” เป็นวงดนตรีที่เป็นชื่อเรียกทางภาษาพูดในท้องถิ่น หรือเป็นวงดนตรีที่บัญญัติชื่อขึ้นเองของคนในท้องถิ่นในอำเภอพิมาย ซึ่งคำว่า “มโหรี” หมายถึงวงดนตรีที่บรรเลงโดยมีเครื่องดนตรีประเภท ดีด สี ตี เป่า

วงมโหรีเกิดจากการรวมวงปี่พาทย์ กับวงเครื่องสายเข้าด้วยกัน วงปี่พาทย์ประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีเป็นหลัก ได้แก่ ระนาดเอก ปี่ใน ซอวงใหญ่ ตะโพน กลองทัด ฉิ่ง ส่วนวงเครื่องสายประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายเป็นหลัก ได้แก่ ซออู้ ซอด้วง จะเข้ ขลุ่ย โทน รำมะนา (พิทยพัฒน์ พันธะศรี. 2546: 4)

หลักฐานคำวาทมโหรีเกิดขึ้นตั้งแต่โบราณกาล ดังเช่นปรากฏวรรณกรรมอยู่ในหนังสือจินตามณี เล่ม 1 หน้า 45 (อ้างอิงจาก http://www.anurakthai.com/thaimusical/orchestra_band/1.asp) กล่าวถึงวงมโหรีไว้ว่า

นางขับขานเสียงแจ้ว ฟังใจ
ตามเพลงกลอนกลใน ภาพพร้อง
มโหรีบรรเลงไดโน ซอพาทย
ทับ กระจับปี ก้อง เร่งเร้ารัญจวน ฯ

วงมโหรีประยุกต์ในจังหวัดนครราชสีมา ในตอนแรกนั้นจะเรียกวงประเภทนี้ว่าวงมโหรีพื้นบ้านโคราช ซึ่งพบว่ามีการใช้เครื่องดนตรีอย่างจำกัด โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดระยะเวลา 80 ปีที่ผ่านมา ซึ่งยังคงอนุรักษ์เอกลักษณ์ของตนเอง คือมีเครื่องดนตรีที่ใช้ในการรวมวงหลักๆ เพียง 5 ชนิด ได้แก่

1. ซออู้หรือซอดุ้งหรือซอวิด
2. ซอกลาง
3. ซออู้หรือซอใหญ่
4. ปี่แก้วหรือปี่ยอด ปี่กลาง ปี่ใหญ่ ปี่นอก ปี่ใน ปี่นางหงส์
5. กลองทั้ง

หลังจากนั้นรูปแบบการใช้เครื่องดนตรีภายในวงมโหรีโคราชก็ได้มีการปรับเปลี่ยนเพิ่มเติม โดยมีการนำเอาเครื่องดนตรีอื่นๆ ที่นอกเหนือจากเครื่องดนตรีทั้ง 5 ชนิดมาใช้ โดยมีการแบ่งรูปแบบวงเป็น 3 แบบ คือ

1. แบบดั้งเดิม วงมโหรีโคราช ที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีที่ดำเนินการทำนอง 4 ชนิด คือ ซอกลาง ซออู้ ซออู้(ซอวิดหรือซอน้อย) และ ปี่แก้วหรือปี่ยอด ปี่กลาง ปี่ใหญ่ ปี่นอก ปี่ใน ปี่นางหงส์
2. แบบผสมผสาน วงมโหรีโคราช ที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีที่ดำเนินการทำนอง 4 ชนิด คือ ซออู้(ซอวิดหรือซอน้อย) ซออู้ ซอกลาง ปี่แก้วหรือปี่ยอด ปี่กลาง ปี่ใหญ่ ปี่นอก ปี่ใน ปี่นางหงส์ และเครื่องดนตรีชนิดอื่นที่นำมาผสม เช่น ฆ้องวงใหญ่
3. แบบประยุกต์ วงมโหรีโคราช ที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีที่ดำเนินการทำนอง โดยนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามามีส่วนร่วมในการบรรเลง เช่น กลองมะริกัน กีตาร์ เบส และมีการใช้เครื่องขยายเสียงให้เข้ากับสมัยนิยม

วงมโหรีพื้นบ้านโคราชพบว่ายังมีอยู่ในปัจจุบันอย่างน้อยใน 8 อำเภอของจังหวัดนครราชสีมา คือ อำเภอเมือง อำเภอจักราช อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอพิมาย อำเภอดง อำเภอ

โนนสูง อำเภอโนนไทย และอำเภอครบุรี ซึ่งจะนิยมบรรเลงในงานมงคล เช่นงานแต่งงาน งานบวช นาค งานโกนผมไฟ งานขึ้นบ้านใหม่ งานบุญเทศน์มหาชาติ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีผลทางวัฒนธรรมทางด้านดนตรีต่อวงมโหรีโคราช กล่าวได้ว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษาและ เทคโนโลยีในปัจจุบัน ที่มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น มีผลต่อรูปแบบการบรรเลงของวงมโหรีโคราชแต่ละท้องถิ่น เนื่องจากต้องมีการปรับตัวและเพื่อความอยู่รอดของวงดนตรี การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่และการประยุกต์ใช้เครื่องดนตรีสากลเข้ามามีส่วนร่วม มีผลให้รูปแบบวงดนตรี บทเพลง จังหวะ ท่วงทำนองแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป เช่น เวลาที่มีการแห่ในขบวนแห่ ก็เริ่มใช้รถยนต์ติดเครื่องขยายเสียง ใช้กีตาร์ กลองชุด หรือคีย์บอร์ด เข้ามาผสมในวงมโหรีโคราช เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น จึงทำให้รูปแบบของวงมโหรีพื้นบ้านโคราชได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยนิยม และเรียกวงประเภทนี้ว่า “วงมโหรีประยุกต์”

คำว่า “ประยุกต์” ความหมายตามพจนานุกรม คือ นำความรู้ในวิทยาการต่างๆ มาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2542: 664) ฉะนั้น “มโหรีประยุกต์” แปลตามความหมายก็คือ วงดนตรีที่ปรับใช้ขึ้นตามประโยชน์โดยมีเครื่องดนตรีผสมทั้งดีด สี ดีและเป่า

ในสังคมชนบท ประเพณี พิธีกรรมหรือเทศกาลต่าง ๆ นั้น คนในสังคมจะให้ความสำคัญกับพิธีกรรม ประเพณีต่างๆ เป็นอย่างมากเช่นเดียวกันกับสังคมในอำเภอพิมาย ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย ซึ่งดนตรีก็เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมเหล่านั้น วงมโหรีประยุกต์ก็เกิดจากประเพณี พิธีกรรม ความเปลี่ยนแปลงของวงมโหรีประยุกต์ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่เปลี่ยนแปลงตามสมัยนิยม

ความเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน วิธีการดำเนินชีวิตของคนในทุกๆ สังคมล้วนมีการเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น รวมถึง คนในสังคมเกษตรกรรม การทำไร่ ทำนา ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมอุตสาหกรรม มีการเปลี่ยนแปลงจากค่านิยมแบบชาวบ้านไปเป็นค่านิยมแบบคนเมือง การแข่งขันเพื่อการอยู่รอดในสังคม หรือเพื่อยกระดับฐานะของตนเองในสังคมมีอัตราสูงเพิ่มมากขึ้น จากการศึกษาในเบื้องต้นพบว่าประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา รวมถึง วงมโหรีประยุกต์ ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ด้วยเหตุปัจจัยทางสังคมหลายๆ ด้าน

ผู้วิจัยจึงตระหนักและคำนึงถึงภูมิปัญญาของบ้านโดยเฉพาะชาวพิมาย การนำเอาภูมิความรู้เดิมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ชาวบ้านกลุ่มนี้ก็ยังรับวัฒนธรรมอื่นๆ มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ในยุคปัจจุบันแต่ยังคงดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ ผู้วิจัยจึงไม่ต้องการให้สิ่งเหล่านี้สูญหายไป หรือมีการผสมผสานกับวัฒนธรรมต่างถิ่น ต่างชาติจนอาจหาความเป็นเอกลักษณ์ที่แท้จริงไม่ได้ ดังนั้นควรที่จะมีการศึกษาและวิจัย ถึงภูมิปัญญาทางด้านนี้ การเปลี่ยนแปลงจากรุ่นสู่รุ่น การ

ถ่ายทอดความรู้ของผู้อาวุโส การรับวัฒนธรรมต่างๆ เนื่องจากปัจจุบันสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป การเรียนรู้ การปรับปรุง สภาพและบทบาทของวงดนตรี “มโหรีประยุกต์” ของชาวอำเภอพิมาย สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ควรจะต้องศึกษาวิจัยเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในท้องถิ่นและวงดนตรี “มโหรีประยุกต์” นี้ จะมีการดำเนินไปในทิศทางใด

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพและบทบาทของวงมโหรีประยุกต์ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
2. ศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงมโหรีประยุกต์ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบถึงสภาพและบทบาทของ วงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อให้ทราบถึงความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงมโหรีประยุกต์ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษา โดยรวบรวมข้อมูลจากวงดนตรีมโหรีประยุกต์ คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัด นครราชสีมา

นิยามศัพท์เฉพาะ

วงมโหรีประยุกต์ หมายถึง วงดนตรีที่มีเครื่องดนตรีพื้นบ้านประเภท ดิด สี ตี เป่า ประสมกันประกอบด้วย พิณ ซออู้ ปี่ กลองเท็ง หรือในบางโอกาสจะมีการประสมเครื่องดนตรีสากล บางชิ้นเข้าร่วมบรรเลงด้วยเช่น กลองชุด กีตาร์เบส กีตาร์ไฟฟ้า หรือ คีย์บอร์ด มีรูปแบบการบรรเลง ๒ แบบ คือ แบบนั่งบรรเลงเป็นวง และการบรรเลงเป็นขบวนแห่

ปี่น้อย หมายถึง เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่ามีลักษณะทางกายภาพเช่นเดียวกับปี่นอกดนตรีไทย มีขนาดเล็ก และมีเสียงแหลม

ปี่ใหญ่ หมายถึง เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่ามีลักษณะทางกายภาพเช่นเดียวกับปี่ในดนตรีไทย มีขนาดใหญ่กว่าและเสียงต่ำกว่าปี่นอก

ซอวิด หมายถึง เครื่องดนตรีประเภทเครื่องสี มีลักษณะทางกายภาพเช่นเดียวกับซอในดนตรีไทย สายซอทำด้วยสายไหมซึ่งหน้าซอด้วยหนังงูเหลือม ฆูลามหรือหนังตะกวอด กระบอกซอทำด้วยไม้เนื้อแข็ง มีเสียงแหลม

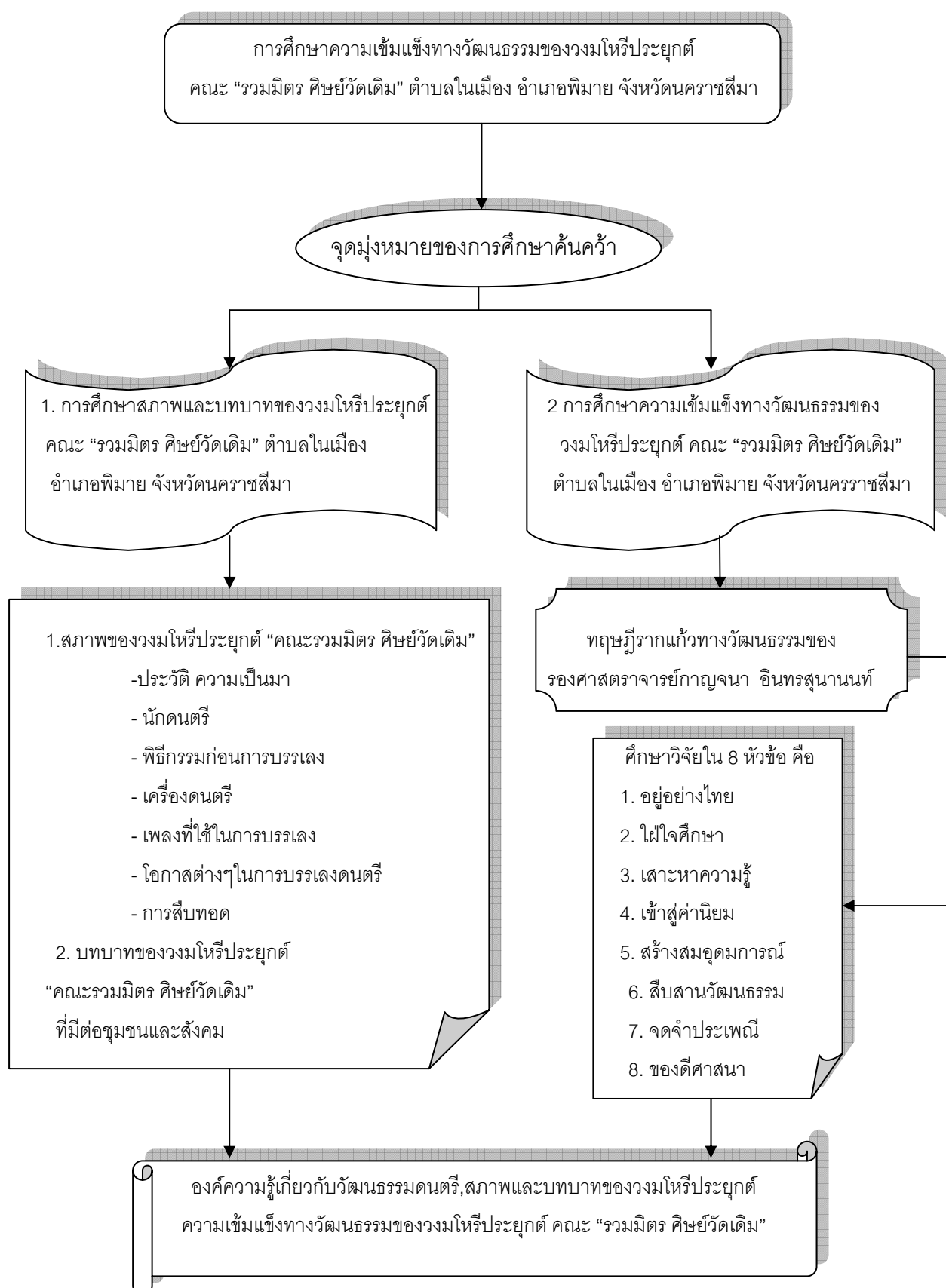
ซอกกลาง หมายถึง เครื่องดนตรีประเภทเครื่องสี มีลักษณะทางกายภาพเช่นเดียวกับซอในดนตรีไทยแต่มีขนาดใหญ่กว่าเล็กน้อย สายซอทำด้วยสายไหมซึ่งหน้าซอด้วยหนังงูเหลือม ฆูลามหรือหนังตะกวอด กระบอกซอทำด้วยไม้เนื้อแข็ง มีเสียงแหลม

กลองเท็ง/กลองมโหรี หมายถึง เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี มีสองหน้า ขนาดเท่ากันหน้าซึงด้วยหนังวัว ใช้ไม้ตีพนักด้วยผ้าขาวหลายๆชิ้น

เสียงเต้ หมายถึง เสียงโน้ตตัวหนึ่งของ ปี่ใน ซึ่งจะตรงกับเสียง เร (D) ในทางดนตรีสากล

เสียงต้อย หมายถึง เสียงโน้ตตัวหนึ่งของ ปี่ใน ซึ่งจะตรงกับเสียง ลา (A) ในทางดนตรีสากล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 เอกสารที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม

พระยาอนุมานราชธน (2515: 2) ให้ความหมายของคำว่า วัฒนธรรม ในฐานะของนักมานุษยวิทยาว่า วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์ สร้างขึ้นโดยอาศัยจากการเรียนรู้กัน และสืบทอดเนื่อง เป็นความเจริญก้าวหน้า

นักวิชาการการศึกษาส่วนราชบัณฑิตยสถาน (2525: 46) ได้ให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ว่า วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ทำให้เกิดความเจริญของงานและเป็นวิถีชีวิตของหมู่คณะ ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485 หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญของงาน ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและความมีศีลธรรมอันดีของประชาชน ทางวิทยาการ หมายถึงพฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่คณะสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้และจากกันและกัน

สุพัตรา สุภาพ (2528: 3) กล่าวถึง สังคม วิถีชาวบ้าน และวัฒนธรรมว่า สังคมหมายถึง ความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม ความสัมพันธ์นี้มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของสังคมช่วยให้สมาชิกเกิดความรู้ความเข้าใจกันมากยิ่งขึ้น และที่สำคัญสังคมช่วยให้ทุกคนเข้าใจตนเอง รู้จักตนเอง รู้จักบุคคลที่แท้จริงของตนเอง ประการสุดท้ายช่วยให้บุคคลรู้จักเจตคติและค่านิยมของตนเองได้ถูกต้อง วัฒนธรรมหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม ประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ และศีลธรรม เป็นต้น วัฒนธรรมนั้นต้องมีลักษณะที่มิดังนี้

1. วัฒนธรรมเกิดมาพร้อมสังคมและสมาชิกต้องเรียนวัฒนธรรมจากสังคม
2. บุคคลในสังคมเดียวกันต้องมีวัฒนธรรมใหญ่ร่วมกันเป็นมูลฐานในการดำเนินชีวิต เช่น ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี เป็นต้น
3. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สามารถถ่ายทอด (Transmitted) กันได้จากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง
4. วัฒนธรรมแบ่งได้สองส่วนคือ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัตถุ (Material Culture) และ วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ (Non – Material Culture) วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ ได้แก่ ค่านิยม อุดมการณ์ ประเพณี

5. วัฒนธรรมต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมช่วยให้ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงตามกระแสการเปลี่ยนแปลงที่มีอยู่ตลอดเวลา เช่น แต่เดิมผู้หญิงไทยที่มีหน้าที่ดูแล

บ้านเรือน เป็นแม่บ้าน เลี้ยงลูก ไม่ต้องทำงานนอกบ้าน แต่ปัจจุบันผู้หญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เคียงบาเคียงไหล่กับผู้ชาย เป็นต้น

ยศ สันตสมบัติ (2540: 199-200) ได้กล่าวถึงมนุษย์กับวัฒนธรรมว่า ศาสนาเป็น ประสบการณ์ยากแก่การทำความเข้าใจและอธิบายได้ ตั้งแต่รุ่งอรุณแห่งประวัติศาสตร์ มนุษย์ได้ทำการประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ บวงทรวงเทพยดาฟ้าดิน สร้างเทพปกรณัม ไสยศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีปีศาจ วิญญาณและพระผู้เป็นเจ้า ศาสนามีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และอำนาจเหนือธรรมชาติ ศาสนาโยงใยกับสถาบันทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ความเชื่อทางศาสนามีอิทธิพลแทรกซึมเข้าสู่ปริณิชนิตของสังคมวัฒนธรรมและประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ ศาสนาต่างๆ ของมนุษย์มีความแตกต่างหลากหลายทั้งในด้านของรูปแบบ เช่น การจัดองค์กร และพิธีกรรม และในด้านของเนื้อหาและความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้น บางศาสนามีความเชื่อในเทพเจ้าหลายองค์ บางศาสนามีความเชื่อพระเจ้าองค์เดียว บางศาสนาไม่มีเลย และบางศาสนามีความเชื่อเรื่องผีหรือวิญญาณ ขอบเขตของอำนาจของเทพเจ้าและจิตวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายก็มีความแตกต่างกันไป เทพเจ้าในศาสนาบางองค์เป็นทั้งผู้สร้างและผู้ทำลายล้างมนุษย์ บางศาสนาแบ่งแยกงานและอำนาจหน้าที่ให้เทพเจ้าแต่ละองค์ลดหลั่นกันออกไป เทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบางศาสนาไม่ได้เข้ามายุ่งเกี่ยวในกิจการต่างๆ ของมนุษย์โดยตรง แต่บางศาสนาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้เข้ามายุ่งเกี่ยวโดยตรง ด้วยการให้คุณหรือโทษในกิจกรรมและวิถีชีวิตประจำวันของมนุษย์ ในศาสนาที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้ามายุ่งเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์โดยตรง ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จึงมีลักษณะความเกรงขามและความหวาดกลัว จึงก่อให้เกิดพิธีกรรมเช่นทวงบุญชาเพื่อความเอาใจและต่อรองกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้น ศาสนาตามทัศนะทางมานุษยวิทยาจึงบ่งบอกนัยถึงการขยายความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ออกไปสู่ความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีอำนาจเหนือมนุษย์และธรรมชาติ

ประเทือง คล้ายสุบรรณ (2531: 2-3) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นผลผลิตของมนุษย์สังคม เป็นต้นว่า ความคิด ความรู้สึกความประพฤติ กิริยาอาการ ศิลปะ ประเพณี กฎหมาย ประติษฐกรรมต่างๆ ที่สังคมยอมรับและปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมพื้นบ้านมีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เพราะเป็นวิชาที่มีหลักเกณฑ์สามารถพิสูจน์ได้ ขณะเดียวกันก็เป็นศิลปะที่มีความงดงาม ไพเราะ เช่น เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก เป็นต้น

พรพิมล ศุภสิทธิ์ (2533: 23-27) กล่าวไว้ในบทความเรื่อง แหล่งสนเทศทางวัฒนธรรมว่า ภาคอีสานมีเอกลักษณ์ด้านวรรณกรรมพื้นบ้าน ตลอดจนศิลปะการร้องเพลงหรือที่เรียกว่า นาฏศิลป์ และดนตรีพื้นเมือง ที่บรรพบุรุษสืบทอดต่อกันมา มีลักษณะโดดเด่นและแตกต่างจากภูมิภาคอื่นอย่างชัดเจน สิ่งเหล่านี้จึงควรที่จะได้รับการจดบันทึกและรวบรวมไว้เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ทำความเข้าใจต่อไป

ศุภชัย ทอนสูงเนิน (2546: 30-49) ได้ศึกษาทางด้านวัฒนธรรมของชาวจังหวัดนครราชสีมา พบว่ามีรายละเอียดดังนี้คือ

1. วัฒนธรรมการตั้งถิ่นฐาน ชาวโคราชหรือชาวนครราชสีมาจะนิยมรวมกันเป็นกลุ่ม ในอดีตมีการตั้งบ้านเรือนตามลำน้ำ มีวัดเป็นสถาบันหลักของหมู่บ้าน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ไม่ค่อยจะนับถือผี วัฒนธรรมเหมือนกลุ่มวัฒนธรรมไทยลาว จารีตประเพณี โดยทั่วไปยึดแนวเดียวกับคนในภาคกลาง สำหรับในการสร้างบ้านเรือนโคราชในอดีตสร้างใต้ถุนสูงหน้าจั่วแบบเรือนไทย ฝาบ้านเป็นฝากระดานแบบโคราชคือ ใช้ฝากระดานกันด้านหลังแล้วใช้กระดานแผ่นเล็กๆ ปิดทับตามแนวต่อของฝากระดาน นอกจากนี้ในชุมชนเมืองพบว่ามีบ้านเรือนแบบตึกดินอยู่บ้าง ซึ่งใช้โครงไม้แต่ฝาเรือนใช้ดินดิบก่อเรียงกัน แล้วฉาบด้วยปูนขาว ปัจจุบันไม่ค่อยจะพบรูปแบบเรือนโคราช และบ้านแบบตึกดินดั้งเดิมแล้ว

2. วัฒนธรรมการแต่งกาย ในอดีตชาวโคราชนิยมแต่งกายแบบไทย นั่นคือชายหนุ่มผ้าขาวม้า และกางเกงแบบรัด เสื้อคอกลม ส่วนหญิงจะนุ่งโจงกระเบน เสื้อแขนกระบอก ห่มสไบทับเสื้อ ถ้าอยู่กับบ้านนิยมใช้ผ้าฝ้ายเดี่ยวคาดอก ปัจจุบันนิยมแต่งกายตามสมัยนิยม

3. วัฒนธรรมพื้นบ้านโคราช เนื่องจากโคราชเป็นเมืองที่มีความสำคัญและเป็นเมืองหน้าด่านของภาคอีสานที่มีการผสมผสานวัฒนธรรมหลากหลาย จึงทำให้โคราชมียุทธวัฒนธรรมดนตรีของหลายกลุ่มชนทั้งไทยภาคกลาง ไทยอีสาน ไทยโคราช กลุ่มชาติพันธุ์มอญ เขมรและอื่นๆ เช่น เพลงโคราช เพลงพื้นบ้านอื่นๆ เช่น เพลงลากไม้ เพลงเพี้ยะ เพลงปี่แก้ว เพลงเชิด เพลงกล่อมลูก เพลงกลองยาว เพลงซึงบ้องไฟ เพลงแห่นางแมว เพลงเหม่งเหม่ง สำหรับดนตรีนั้นในอดีตชาวโคราชนิยมเล่นดนตรีวงปี่พาทย์ของภาคกลาง วงมโหรีโคราช วงกลองยาว มหรสพนิยมดูภาพยนตร์ลิเก ซึ่งจะมีคณะลิเกอยู่เป็นจำนวนมาก ตั้งอยู่บริเวณสถานีรถไฟโคราช ปัจจุบันชาวโคราชนิยมดนตรีตามสมัยนิยมเช่นเดียวกับในชุมชนเมืองอื่นๆ ของประเทศ ได้แก่ เพลงไทยสากล เพลงไทยลูกทุ่ง และภาพยนตร์ อย่างไรก็ตามเพลงพื้นบ้านบางชนิดก็ยังมีผู้นิยมฟังอยู่มาก เช่น เพลงโคราช ลิเก หมอลำ

4. วัฒนธรรมทางภาษา จังหวัดนครราชสีมาซึ่งคนส่วนใหญ่เป็นชาวโคราชล้วนแต่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง คือมีภาษาถิ่นเป็นภาษาไทยถิ่นโคราช นับได้ว่าเป็นภาษาถิ่นที่แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นอีสานทั่วไป คือภาษาไทยถิ่นอีสาน ส่วนใหญ่จะคล้ายกับภาษาไทยลาว แต่ภาษาไทยถิ่นโคราชจะมีลักษณะผสมผสาน เป็นกึ่งภาษากลางและกึ่งภาษาอีสาน หน่วยคำบางคำ ก็มีเค้าว่าได้รับอิทธิพลมาจากภาษาเขมร ที่สำคัญคือ ภาษาไทยโคราชมีสำเนียงเป็นเอกลักษณ์ต่างจากภาษาอีสาน โดยทั่วไปอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งคนไทยภาคอีสานคงไม่ยอมรับว่า ภาษาไทยถิ่นโคราชเป็นภาษาอีสาน ในขณะที่เดียวกันคนโคราชก็ไม่ยอมรับว่า ภาษาที่ตนใช้เป็นภาษาอีสานเช่นกัน

ณรงค์ เสงี่ยมประชา (2532: 43) ได้กล่าวถึงเรื่องการสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรม (Acculturation) ว่าการที่มนุษย์เราได้ติดต่อสัมพันธ์กันย่อมมีการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรม เมื่อสังคมหนึ่งยอมรับว่าวัฒนธรรมจากอีกสังคมหนึ่งเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมของตน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมโดยลักษณะเช่นนี้เรียกว่า การสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรม การสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรม มีกระบวนการ 2 ทาง คือ การที่วัฒนธรรมจากกลุ่มหนึ่งถ่ายทอดกระจายไปสู่กลุ่มอื่น เรียกว่า “การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม” (Culture Diffusion) กับการรับเอา เรียกว่า “การยืมวัฒนธรรม” (Culture Borrowing) การสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมจะเป็นไปได้มาก หากสังคมหนึ่งมีวัฒนธรรมที่สูงกว่า และมีกำลังอำนาจทางการเมืองมากกว่า เช่น สังคมที่เป็นฝ่ายรุกรานชนะสังคมอื่น การสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมย่อมเกิดขึ้นได้ถ้าทั้งสองสังคมมีการติดต่อสัมพันธ์กัน ทั้งนี้เพื่อจะได้เข้าใจและอยู่ร่วมกันได้เพื่อปรับตัวในการอยู่ร่วมกัน

ปิยพันธ์ แสนทวีสุข (2549: 15) ได้กล่าวถึง กลุ่มวัฒนธรรมโคราช ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มนี้จะพูดภาษาโคราช ลักษณะดนตรีของอีสานใต้ คือ ศิลปะการดนตรีและการละเล่นได้รับอิทธิพลสืบทอดมาจากขอมและได้รับการถ่ายทอดต่อกันมา โดยผ่านการไปมาหาสู่กันกับชาวเขมรต่ำผ่านการค้าขายแลกเปลี่ยนกัน ดนตรีและการละเล่นที่มีคือ ลิเกเขมร กันตรึม อาโย เป็นต้น ลักษณะอีกอย่างของดนตรีอีสานใต้ คือ ศิลปะการดนตรีและการละเล่นเกิดขึ้นในท้องถิ่นเอง เป็นการละเล่นที่ชาวบ้านเล่นกันมานานดนตรีจะเป็นเพียงส่วนประกอบของการละเล่นเช่น เรือมอันเรกโน้บติงตอง เรือมตรด แต่ในปัจจุบันเริ่มมีการนำมาเล่นกับวงดนตรีมากขึ้นเพื่อให้การแสดงมีความน่าสนใจและเกิดความไพเราะยิ่งขึ้น

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี (2532: 1-22) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ พลังของปัญญา ซึ่งเป็นรากฐานของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของชุมชนซึ่งได้มาจากการเลือกสรร การกลั่นกรอง ทดลองใช้และถ่ายทอดด้วยการปฏิบัติสืบทอดต่อเนื่องกันมา วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้สังคมเข้มแข็งซึ่งมีคุณลักษณะ 8 ประการดังนี้

1. มีความหลากหลาย กระจายอำนาจ จึงส่งเสริมการเมืองระบอบประชาธิปไตย
2. กระจายรายได้ และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ
3. ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น
4. มีความบูรณาการ
5. สร้างความประสานสอดคล้อง
6. มีการพัฒนาจิตใจ และจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง
7. ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม
8. เป็นการผดุงศีลธรรมของสังคม

ในการทำงานเดียวกัน กาญจนา อินทรสุนานนท์ (2540: 45-46) ได้กล่าวถึงความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมว่า ชุมชนที่อยู่ร่วมกันแต่ละคนในชุมชนมีจุดมุ่งหมายในชีวิตที่แตกต่างกัน แต่ทุกคนในชุมชนจะต้องมีอุดมการณ์อยู่ร่วมกันซึ่งน่าจะเป็นรากแก้วของชุมชนที่ทำให้เกิดทฤษฎีหนึ่งคือ ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรม ได้แก่

1. อยู่อย่างไทย
2. ใฝ่ใจศึกษา
3. เสาะหาความรู้
4. เข้าสู่อำนาจ
5. สร้างสมอุดมการณ์
6. สืบสานวัฒนธรรม
7. จดจำประเพณี
8. ของดีศาสนา

ผู้วิจัยเห็นว่าจากทฤษฎีดังกล่าว สามารถที่จะนำมาใช้วิเคราะห์ชุมชนเพื่อสืบหาความเข้มแข็งของวัฒนธรรมดนตรีและกระแสวัฒนธรรมด้านอื่น เพื่อจะได้ศึกษาให้ทราบถึงการดำรงอยู่ของวงมโหรีประยุกต์ คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนพิมาย

พชร สุวรรณภาชน์ (2544: 15-16) ได้กล่าวถึง เมืองโคราชหรือจังหวัดนครราชสีมาเคยเป็นศูนย์กลางของชุมชนโบราณที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยทวารวดีตลอดจนสมัยขอม ปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์หลายแห่งในจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ เช่น ภาพเขียนสีในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ผนังวัดถ้ำเขาจันทร์งาม อำเภอสีคิ้ว แหล่งโบราณคดี บ้านปราสาท อำเภอโนนสูง ซึ่งขุดพบเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยกับวัฒนธรรมบ้านเชียงจำนวนมาก หรือ พระพุทธรูปนอน (หินศิลา) ขนาดใหญ่และเสมาธรรมจักรสมัยทวารวดีที่บ้านคลองขวาง ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา นอกจากนี้ ยังปรากฏปราสาทหินอันเป็นเทวสถานสมัยขอมในดินแดนแถบนี้จำนวนมากแสดงถึงความเป็นชุมชนที่มีความเป็นมายาวนานในดินแดนที่ราบสูงโคราช

ธิดา สาระยา (2535: 84) ได้กล่าวถึง ชุมชนพิมายไว้ว่า เมืองพิมายเป็นศูนย์กลางทางศิลปวัฒนธรรมและการเมืองการปกครองของบรรดาบ้านเมืองในลุ่มน้ำมูลอันครอบคลุมบริเวณ ภาคอีสานตอนล่างทั้งหมด อาณาบริเวณที่เมืองพิมายตั้งอยู่นี้มีพัฒนาการของชุมชนหมู่บ้านมาแล้วแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์

วิวัฒน์ หมั่นการ (2531: 162) ได้ศึกษาสภาพภูมิศาสตร์แหล่งชุมชนโบราณบริเวณรอบปราสาทหินพิมาย พบว่า เมืองพิมายเคยเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์มาแล้วเมื่อประมาณ 457 ปีก่อน พ.ศ. ที่บริเวณบ้านด้าย ประมาณ 57 ปีก่อน พ.ศ. ที่บ้านปราสาทประมาณ พ.ศ. 343 ที่บริเวณเมืองพิมาย บ้านเสียว และโนนบ้านขาม นอกจากนี้ยังได้กำหนดช่วงเวลาทางโบราณคดีในบริเวณดังกล่าวจากหลักฐานที่พบไว้อย่างต่อเนื่องดังต่อไปนี้ สมัยบ้านด้ายอยู่ระหว่าง 475 – 57 ปีก่อน พ.ศ. สมัยบ้านปราสาทระหว่าง 57 ปีก่อน พ.ศ. – พ.ศ. 343 สมัยพิมายระยะแรกระหว่าง พ.ศ. 343 – 843 สมัยพิมายช่วงสุดท้ายระหว่าง พ.ศ. 843 – 1143 สมัยเมืองเสมาระหว่าง พ.ศ. 1143 – 1493 สมัยลพบุรีระหว่าง พ.ศ. 1493 – 1843 และสมัยประวัติศาสตร์ระหว่าง พ.ศ. 1843 – 2393 สำหรับปราสาทหินพิมายนักโบราณคดีเชื่อว่าสร้างขึ้นมาภายหลังจากการสร้างเมืองพิมาย ในสมัยอาณาจักรขอมเรืองอำนาจ

พุทธศตวรรษที่ 8 พิมายมีการติดต่อกับภายนอกอย่างกว้างขวาง ประชากรหนาแน่น มีการรวมตัวทางการเมืองเป็นกลุ่มบ้านเมืองที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางวัฒนธรรม เห็นได้จากการแพร่กระจายของภาชนะดินเผาแบบพิมายดำ อันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

พุทธศตวรรษที่ 13-14 บ้านเมืองบริเวณนี้กับอารยธรรมอินเดียมีการนับถือพุทธศาสนาลัทธิมหายานเป็นหลัก ปรากฏพบร่องรอยของศาสนสถาน เทวรูปพระโพธิสัตว์ตลอดจนพระพุทธรูปที่เป็นวัตถุเคารพของศาสนานี้ในหลายๆท้องถิ่น มีพัฒนาการสืบเนื่องเรื่อยมา

พุทธศตวรรษที่ 16 เป็นเวลาที่มีการติดต่อและรับอิทธิพลวัฒนธรรมขอมจากกัมพูชาอย่างใกล้ชิด พิมายได้พัฒนาขึ้นเป็นเมืองศูนย์กลางการปกครองและการคมนาคมในภูมิภาค การสร้างเมืองเป็นแบบขอมที่มีปราสาทหินพิมายเป็นพุทธศาสนสถานสำคัญกลางใจเมือง ซึ่งได้มีการต่อเติมและขยายให้เป็นปราสาทขอมที่ใหญ่ที่สุดในภาคอีสาน

เมืองพิมายคือเมืองวิมายปุระ ปรากฏในจารึกที่จารไว้ ณ ปราสาทหินพิมายตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 16 อันเป็นเวลาที่เกิดเป็นนครขึ้น ครั้นพุทธศตวรรษที่ 18 สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ก็มีจารึกเมืองพระนครก่าวถึงวิมายปุระ สืบมาถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาชื่อเมืองพิมายมีกล่าวถึงในพงศาวดารและเอกสารทางประวัติศาสตร์จนกระทั่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่กรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า เมืองพิมายคือที่มั่นของกรมหมื่นเทพพิพิธ เป็นที่รวบรวมผู้คนเพื่อก่อกองศรีอยุธยาจากพม่า จนกระทั่งถูกปราบปรามไสมัยกรุงธนบุรี

ในการรับรู้ของผู้คนในท้องถิ่นนั้น พิมายมีประวัติความเป็นมาที่สัมพันธ์กับเรื่องพระปาลิตต์และนางอรพิมในปัญญาสชาดก เป็นเรื่องที่มีการถ่ายทอดด้วยการบอกเล่า จนกลายเป็นประวัติและชื่อของสถานที่แห่งหน้าบดของบรรดาบ้านเมืองท้องถิ่น เรื่องปาลิตต์-อรพิม นับได้ว่าเป็นนิยายในระบบความเชื่อที่ทำให้พิมายเป็นทั้งเมืองประวัติศาสตร์และเมืองซึ่งยังคงมีชีวิตวิญญาณ

สภาพภูมิศาสตร์

อำเภอพิมาย และจังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบค่อนข้างสูงทางตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียกว่า แอ่งโคราช มีลักษณะเป็นแอ่งกระทะคือมีบริเวณที่สูงเป็นขอบอยู่โดยรอบแล้วค่อยๆลาดลงสู่ที่ลุ่มน้ำท่วมถึงในบริเวณตอนกลางซึ่งทอดเป็นแนวยาวจากตะวันตกเฉียงใต้ตามลำน้ำมูลไปทางตะวันออกเฉียงเหนือออกสู่ม่านน้ำโขงในจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดนครราชสีมา อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ไปทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือ ตามถนนมิตรภาพ เป็นระยะทาง 256 กิโลเมตร (ห่างจากอำเภอพิมาย 316 กิโลเมตร) (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดนครราชสีมา 2542: 1)

จังหวัดนครราชสีมา หรือ โคราช มีลักษณะภูมิศาสตร์เป็นที่ราบสูง ซึ่งมีลักษณะการยกตัวขึ้นของแผ่นดิน ที่เรียกว่า ที่ราบสูงโคราช บนที่ราบสูงโคราชมีแอ่งใหญ่สองแอ่ง โดยมีลักษณะภูมิประเทศเป็นแอ่งกระทะคือ แอ่งสกลนคร กับ แอ่งโคราช แอ่งโคราชวางตัวเป็นแนวยาวจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของภาคอีสาน นครราชสีมาเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางตะวันตกของแอ่งนี้ ซึ่งเป็นตำแหน่งกึ่งกลางของส่วนที่กว้างที่สุดของประเทศ

ปัจจุบันแบ่งการปกครองแบ่งออกเป็น 3423 หมู่บ้าน 293 ตำบล และ 32 อำเภอ ได้แก่

1. อำเภอเมืองนครราชสีมา	17. อำเภอขามทะเลสอ
2. อำเภอจักราช	18. อำเภอโชคชัย
3. อำเภอสูงเนิน	19. อำเภอห้วยแถลง
4. อำเภอปักธงชัย	20. อำเภอโนนสูง
5. อำเภอโนนไทย	21. อำเภอพิมาย
6. อำเภอสีคิ้ว	22. อำเภอขามสะแกแสง
7. อำเภอชุมพวง	23. อำเภอหนองบุญนา
8. อำเภอเมืองยาง	24. อำเภอเทพารักษ์
9. อำเภอโนนแดง	25. อำเภอปากช่อง
10. อำเภอคง	26. อำเภอครบุรี
11. อำเภอเสิงสาง	27. อำเภอด่านขุนทด
12. อำเภอบ้านเหลื่อม	28. อำเภอบัวใหญ่
13. อำเภอประทาย	29. อำเภอแก้งสนามนาง
14. อำเภอวังน้ำเขียว	30. อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
15. อำเภอพระทองคำ	31. อำเภอลำทะเมนชัย
16. อำเภอสีดา	32. อำเภอบัวลาย

ประชากร

ปัจจุบันจังหวัดนครราชสีมามีประชากรมากเป็นอันดับหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเป็นอันดับสองของประเทศรองจากกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ประชากรกลุ่มใหญ่ 2 กลุ่ม คือ ไทยโคราช และไทยอีสาน ชนกลุ่มน้อยได้แก่มอญ กูย (ข่า หรือส่วย) ชาวบน จีน ไทยยวนหรือไทยโยนกญวน และแขก

ไทยโคราช เป็นคนไทยแท้ทั้งเชื้อชาติและภาษา แต่สำเนียงพูดแปร่งไปบ้างเดิมถิ่นนี้ชนพื้นเมืองเป็นละว้า ชาวไทยอพยพเข้ามาอยู่อาศัยจนสมัยกรุงศรีอยุธยา พระเจ้าอู่ทองให้ชนหลวงพะงั่ว ยกทัพมารวบรวมดินแดนเข้ากับอาณาจักรอยุธยา พระเจ้าอู่ทองโปรดฯให้กองทหารอยุธยาตั้งด่านอยู่ประจำ และส่งชาวชาวอยุธยามาก่อสร้างบ้านเรือน วัดวาอารามเป็นอันมาก ชาวไทยอยุธยา และไทยพื้นเมืองเดิมสืบเชื้อสายและรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมสืบทอดกัน เช่น ชาวพื้นเมืองพิมาย คือ ไทยโคราช เป็นคนขยันขันแข็ง ตรงต่อการทำงาน มีฝีมือในการทอผ้าไหมอย่างประณีต และเป็นพ่อค้า พูดภาษาไทยโคราช ผิวเนื้อดำและกิริยาตลอดจนขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมต่างๆ บ่งบอกให้เห็นว่าสืบเนื่องมาจากบรรพบุรุษเขมร ซึ่งได้สร้างวิมาย (พิมาย) เมืองนี้ บางคนพูดภาษาเขมร

กลุ่มไทยโคราชเป็นกลุ่มที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของเมืองนครราชสีมา เพราะมีสำเนียงแตกต่างจากชุมชนกลุ่มอื่น ปัจจุบันกลุ่มไทยโคราชมีมากในอำเภอเมืองนครราชสีมา อำเภอโนนสูง อำเภอโชคชัย อำเภอพิมาย ฯลฯ (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดนครราชสีมา 2542: 34-35)

1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับดนตรี

ปัญญา รุ่งเรือง (2542: 1) กล่าวถึงกำเนิดของดนตรีไว้ในเอกสารประกอบการสอน ชุดวิชาประวัติศาสตร์ไทย ว่า ดนตรี คือ การทำจังหวะหรือการทำนองของมนุษย์ที่ถือกำเนิดตามส่วนต่างๆของโลกนั้น แรกเริ่มเดิมทีคงไม่แตกต่างกันมากนัก ต่อเมื่อมนุษย์รู้จักพัฒนาความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นเจริญขึ้น จึงกลายเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์แต่ละเผ่าซึ่งแตกต่างกันไปตามสภาพทางภูมิศาสตร์ พื้นที่ที่อยู่อาศัย สภาพของภูมิอากาศ และพืชพันธุ์ธรรมชาติที่เป็นเครื่องบังคับให้มนุษย์ต้องปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาตินั้นๆเพื่อความอยู่รอดของตนเอง

ปัญญา รุ่งเรือง (2542: 116) ได้กล่าวถึงแนวทางเตรียมตัวเป็นนักมานุษยดุริยางควิทยาไว้ในหนังสือสำหรับงานประชุมทางวิชาการดนตรี ณ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ดังนี้ การศึกษาในเชิงดนตรีวิทยานั้นจะต้องมีความรู้ ความสามารถในระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยดุริยางควิทยา ซึ่งครอบคลุมไปถึงการศึกษาภาคสนามด้วย ในการศึกษาดนตรีมนุษย์เราจำเป็นต้องมีความรู้เรื่อง “ดนตรี” โดยมีวิธีการวิเคราะห์ใน 3 ประเด็น คือ

1. ความคิดรวบยอดทางดนตรี
2. พฤติกรรมของผู้คนในสังคมที่เกี่ยวข้องกับดนตรี
3. ตัวดนตรีเอง

เมื่อปฏิบัติภาคสนามเสร็จสิ้นลงขั้นตอนต่อไปคือ การจำแนกแยกแยะ จัดระบบระเบียบ และประเภทของข้อมูลที่ได้มาจากภาคสนาม ขั้นตอนสุดท้าย คือการนำเสนอผลงานวิจัยเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา หรือ เพื่อประโยชน์ในการไปใช้ในการวิจัยต่อไป

ไชแสง ศุชะวัฒนะ (2519: 1) กล่าวว่า ดนตรีเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ปรุงแต่งขึ้นและได้เป็นเพื่อนทางด้านจิตใจของมนุษย์มาช้านานแล้ว คำถามว่าศิลปะแขนงนี้เริ่มต้นขึ้นเมื่อใดไม่มีผู้ใดสามารถให้คำตอบได้ แต่ถ้าอาศัยหลักฐานและข้ออ้างอิงทางวิชามานุษยวิทยา (Anthropology) แล้วก็จะกล่าวได้ว่าดนตรีเกิดขึ้นครั้งแรกคือ “ความหวาดกลัว” ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติไม่ว่าการเกิดกลางวันกลางคืน การผดเปลี่ยนของฤดูกาล ไฟแลบ พายุร้อง ฝนตก น้ำท่วม แผ่นดินไหว ล้วนเป็นสิ่งที่สร้างความประหลาดพิศวงและความกังวลใจให้แก่มนุษย์ในยุคนั้นเป็นอันมาก พวกเขามีความเข้าใจว่าปรากฏการณ์ต่างๆ เหล่านี้มีทั้งพระที่ดีและร้ายอยู่ในตัว ที่ทำให้เกิดสิ่งเหล่านี้ ไม่เพียงแต่เท่านั้นมนุษย์ยังมีความเชื่อว่า ความมโหฬารของพืชพันธุ์ธัญญาหาร การพ้นจากภัยอันตรายจากสัตว์ร้ายต่างๆ การพ้นภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ ก็ล้วนเป็นความกรุณาปราณีที่ได้รับจากพระเจ้าทั้งสิ้น

ในทำนองเดียวกัน มนตรี ภูงาม (2530: 7) กล่าวถึงดนตรีว่า ดนตรีเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ช่วยให้มนุษย์มีความสุข สนุกสนานรื่นเริง ช่วยผ่อนคลายความเครียดได้ในบางขณะ มีลักษณะคล้ายโสตถยานานหนึ่งที่สามารถช่วยคนไข้ที่ป่วยทางใจให้มีอาการดีขึ้น การขับร้องมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายอาจเกี่ยวข้องในรูปแบบของการบันเทิงโดยตรง เกี่ยวข้องโดยขนบธรรมเนียมประเพณีและโดยลักษณะอื่นๆ ทุกคนยอมรับว่าดนตรีเป็นสิ่งที่มีความหมายเป็นปัจจัยที่สำคัญอันหนึ่งที่จะขาดเสียมิได้ ทว่าแต่ละคนไม่สามารถจะตีความประโยชน์และความสุขนั้นได้ไม่เท่าเทียมกันซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละคน การขับร้องมีมาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ (Primitive Age) สันนิษฐานว่าเกิดขึ้นมาพร้อมๆ กับมนุษย์ที่เริ่มมีอารยธรรมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกันอย่างต่อเนื่อง โดยถือว่าดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมประจำชาติ นักปราชญ์ได้พยายามจะศึกษาหาหลักฐานเกี่ยวกับต้นกำเนิดของดนตรีที่แท้จริง แต่ไม่สามารถจะชี้ชัดลงไปได้ว่าดนตรีมีกำเนิดอย่างไร จะทำได้เพียงตั้งข้อสันนิษฐานเท่านั้น เช่น ดนตรีอาจเกิดจากเสียงพูดคุ้ย เกิดจากเลียนเสียงธรรมชาติหรือจากเสียงสัญญาณต่างๆ อย่างไรก็ตามก็พบว่าดนตรีในสมัยโบราณมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์มากกว่าปัจจุบัน เป็นกรแสดงออกถึงจิตวิทยา สังคม ศาสนา การสักการะ บูชา และภาษาใน

การติดต่อ การสร้างเสียงหรือร้องรำทำเพลงของคนโบราณนั้นประกอบไปด้วยความหมายทั้งสิ้นและจะสัมพันธ์กับความรู้สึกนึกคิดเสมอ

อุดม อรุณรัตน์ (2529) ได้จัดทำหนังสือเรื่อง ดุริยางคดนตรีจากพระพุทธรูปศาสนา ได้ อธิบายถึง ดนตรีที่นำมาจากพระพุทธรูปศาสนา เกี่ยวกับการกำเนิดเสียง กำเนิดวัชระ สุทธิภาวะ สรรพญะ สุสิระ อวณัฏระ อาตตะ วิตตะ อาตตะสิตตะ ตตะ ติการะ ฆนะ ระบบเสียง ซึ่งเป็นข้อมูลภาษาบาลีทำให้สามารถให้ความกระจ่างด้านดนตรีไทยที่ครอบคลุมเรื่องของกลองได้เป็นอย่างดี อิทธิพลความเชื่อในเรื่องของพระพุทธรูปศาสนาสามารถน้อมนำมาซึ่งความเข้าใจอย่างถ่องแท้ภายใต้จิตวิญญาณของมนุษย์

นอกจากนี้ สงัด ภูเขาทอง (2532) ได้เขียนหนังสือเรื่อง การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทยเป็นหนังสือที่ให้ความรู้ในการศึกษาดนตรีไทยด้านวิชาการ ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานจนถึงขั้นที่ให้ความรู้อย่างกว้างขวาง ศึกษาถึงเรื่ององค์ประกอบ การวิเคราะห์ การประพันธ์ กล่าวถึงดนตรีไทยที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ มีการวิเคราะห์ในบางบทเพลง ประกอบไปด้วยตัวอย่างอันเป็นพื้นฐานของการศึกษาดนตรีไทย โดยเนื้อหาในแต่ละบทเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจต่อผู้อ่านและผู้วิจัยเป็นอย่างมากในด้านดนตรีไทย นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงเรื่องของกลองในทางวิเคราะห์สอดคล้องกับ มานพ วิสุทธิแพทย์ (2533) การวิเคราะห์เพลงไทย โดยอธิบายถึงแนวทางการวิเคราะห์เพลงไทย โดยเน้นลักษณะการแปรทำนองจากทางฆ้องวงใหญ่ เป็นระนาดเอก การเคลื่อนที่ของลูกตกใดๆ ไปลูกตกใดๆ อธิบายถึง รูปแบบทำนอง รูปแบบจังหวะ นำเสนอทั้งโน้ตไทยและโน้ตสากล มีการประกอบความคิดเห็น แสดงรายละเอียดของบทเพลงตัวอย่างที่สามารถให้ความกระจ่างชัด

เจริญชัย ชนไพโรจน์ (2526: 10) ได้ให้ความหมายของดนตรีพื้นบ้าน หมายถึง ดนตรีที่แต่งขึ้นโดยนักดนตรีพื้นบ้าน ด้วยเนื้อหาสำนวนและสำเนียงของชาวบ้านและถ่ายทอดสืบต่อกันมาด้วยความจำ ดนตรีพื้นบ้าน คือ ดนตรีที่บรรเลงโดยใช้เครื่องดนตรีของท้องถิ่น ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามสภาพทางภูมิศาสตร์ธรรมชาติ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละภาค โดยเฉพาะดนตรีภาคอีสานนั้น ท่วงทำนองดนตรีจะสนุกสนานด้วยจังหวะที่กระชั้นถี่ เร้าใจ เช่น ลายสุดสะแนน ลายลำเพลิน ลายกาเต้นก้อน ลายแมงต๊อบเต่า ลายนกไซบินข้ามทุ่ง และลายทำนองวังเวงโหยหา เช่น ลายแม่อ้าง กล่อมลูก ลายลมพัดพร้าว ลายโปงลาง หรือลายล่องโขง

อภิญา ตันศิริ (2539: 14) กล่าวถึงดนตรีพื้นบ้านไว้ว่า ดนตรีพื้นบ้าน เป็นเพลงของคนที่อยู่ในชนบทและมีอาชีพกสิกรรมเป็นหลัก มีทั้งเพลงร้องและเพลงบรรเลง สำหรับเครื่องดนตรีที่นำมาบรรเลงประกอบนั้น จะเป็นเครื่องดนตรีที่ประกอบขึ้นเอง และก็ไม่น่าเป็นเสมอไปว่าจะต้องมีเครื่องดนตรีบรรเลงประกอบการร้องเพลงทุกครั้งไป เพลงบางเพลงใช้แต่เสียงร้องโต้ตอบกันและมีเสียงตบมือประกอบตามจังหวะ ก็เกิดความไพเราะได้เช่นกัน และเสน่ห์ของเพลงพื้นบ้านนั้นอยู่ตรงที่เป็นเพลงที่สืบทอดกันมาแบบปากต่อปาก ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรแต่อย่างใด เป็นเพลงที่บรรเลง

เพื่อความบันเทิง และเป็นการผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากงานกสิกรรม หรือเพื่อแสดงความรักของชายหญิงในเทศกาลต่างๆ ตลอดจนพิธีกรรมต่างๆ เพลงต่างๆ เหล่านี้จะร้องเล่นกันเป็นภาษาท้องถิ่นของแต่ละท้องถิ่นไป มีท่วงทำนอง บทร้อง ท่าทางในการแสดง ตลอดจนเครื่องดนตรีก็จะเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ เพลงพื้นบ้านเป็นเพลงที่ถ่ายทอดความเป็นอยู่ของคนในสังคมชนบทได้เป็นอย่างดี

ประสิทธิ์ เลี้ยวสิริพงศ์ (2529: 9-10) ได้กล่าวถึงการศึกษาเพลงพื้นบ้านไว้ว่า เพลงพื้นบ้านเป็นการรวมศิลปะสองสาขาเข้าด้วยกันคือภาษากับดนตรี การศึกษาเพลงพื้นบ้านจึงควรศึกษาบนพื้นฐานทางมานุษยวิทยา เรียกว่า “มานุษยดุริยางควิทยา” (Ethnomusicology) โดยองค์ประกอบของดนตรีซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ให้เห็นวัฒนธรรมของมนุษย์และองค์ประกอบของดนตรี ได้แก่ ทำนอง ลีลา จังหวะ เสียง และ พิณ

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับมโหรีอีสาน

สุกิจ พลประถม (2539: 3-6) ได้กล่าว ถึง ดนตรีของชาวอีสานที่กำลังถูกลืม “มโหรีอีสาน” ความโดยสรุปว่า มโหรีอีสานเป็นดนตรีพื้นบ้านของชาวอีสานที่บรรเลงโดยนักดนตรีชาวบ้าน ใช้เครื่องดนตรีบรรเลงรวมกันหลายชิ้นได้แก่ ปี่ใหญ่ หรือปี่ใน ปี่เล็ก หรือปี่ยอด ซอด้วง ซออู้ กลองมโหรี ฉิ่ง ฉาบ กรับ บางกรณีอาจบรรเลงผสมวงกับเครื่องดนตรีอื่น ตามลักษณะการประสมวงแบบพื้นบ้าน ใครมีเครื่องใดก็สามารถนำมาเล่นได้ไม่จำกัด เช่น ระนาด โห่ด แคน แซกโซโฟน พิณ เป็นต้น มโหรีอีสานในความหมายของชาวบ้าน จึงหมายถึงวงดนตรีวงใหญ่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีหลายชิ้นโดยใช้ปี่เป็นหลัก ในด้านความเป็นมา มโหรีอีสานน่าจะมีส่วนได้รับอิทธิพลจากวงมโหรีมาตรฐานของการผสมวงดนตรีไทยภาคกลาง และส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากวงดนตรีอีสานใต้ จึงคล้ายคลึงกันในเรื่องการบรรเลงเครื่องดนตรี ส่วนเรื่องบทเพลงวงมโหรีอีสานวัฒนธรรมกลุ่มอีสานใต้กับวงมโหรีอีสานกลุ่มแม่น้ำชีและวงมโหรีอีสานทางตอนใต้ของจังหวัดขอนแก่น มีความแตกต่างกันไปบ้าง ซึ่งสอดคล้องกับ สมชาย ลำดอน (2535: 33-49) ได้กล่าวว่า คำว่า “มโหรี” ของคนอีสานคงจะหมายถึงเครื่องดนตรีที่ใช้เล่นกันในงานประเพณี พิธีกรรมต่างๆ มากกว่าจะหมายถึงวงมโหรีตามความหมายทั่วไป การประสมวงของมโหรีอีสานเท่าที่พบในการจัดประกวดวงมโหรีที่สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสานจัดขึ้นในปี พ.ศ. 2535 นั้น จะมีทั้งเครื่องดีด สี ดี และเป่า อยู่ครบครัน

สุกิจ พลประถม (2538: 55-68) ได้กล่าวถึงมโหรีอีสานในความหมายของวงดนตรีพื้นบ้านอีสานว่าเป็นวงดนตรีที่มีเครื่องดนตรีที่มีเครื่องดนตรีพื้นบ้านประเภทดีด สี ดี เป่า เข้ามาประสมวงบรรเลงโดยนักดนตรีชาวบ้าน และใช้เพลงที่จดจำกันมาบรรเลง ส่วนประเภทของเครื่องดนตรีหรือจำนวนของเครื่องดนตรีไม่มีข้อจำกัดแน่นอนที่ตายตัว แต่เป็นการบรรเลงร่วมวงตามสะดวกของผู้

บรรเลง หลักฐานทางโบราณคดีที่แสดงถึงความเก่าแก่ของวงมโหรีที่เป็นรูปแบบของวงมโหรีอีสาน ได้แก่ รูปปั้นนักดนตรีหญิง 5 คน ที่ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี รูปแกะสลักวงมโหรีสมัย สุโขทัย จิตรกรรมฝาผนังสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย และรูปภาพวงมโหรีสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น วงมโหรีอีสาน โดยทั่วไปประกอบด้วยเครื่องดนตรี ดังนี้คือ ปี่ใหญ่ หรือปี่ใน ปี่ยอดหรือปี่เล็ก ซอด้วง ซออู้ กลองรำมะนา ฉิ่ง ฉาบ ลักษณะการบรรเลงมีสองลักษณะ คือ การนั่งบรรเลง ใช้ในการบรรเลงประโคมงานต่างๆและการเดินบรรเลง ใช้บรรเลงนำขบวนแห่ต่างๆ

ปิยพันธ์ แสนทวีสุข (2549: 19) ได้กล่าวถึงวงมโหรีทางภาคอีสานตอนใต้ว่า วงมโหรี เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงได้แก่ ซอด้วง (เล็ก, กลาง, ใหญ่) 1-2 คัน ซอด้วงเอก (ซออู้) 1-2 คัน ระนาด 1 ราง จับเปย หรือกระจับปี่ 1 ตัว ปี่สไล 1 เล้า กลองกันตรึม (โทน) 2 ใบ รำมะนา 1 ใบ ฉิ่ง ฉาบ กรับ อย่างละคู่ ปี่สไลเป็นเครื่องดนตรีบรรเลงทำนองหลักและบรรเลงนำเครื่องดนตรีอื่นๆจากนั้นซอด้วง ระนาด พิณ และเครื่องดนตรีประกอบจังหวะบรรเลงตามวงมโหรีจะมีเครื่องดนตรีครบทุกกลุ่มเป็นวงใหญ่ และเป็นวงดั้งเดิมของอีสานได้

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ว่าที่ ร.ต. ธวัช วิวัฒนปฐพี (2538: บทคัดย่อ) ในงานวิจัยเรื่อง มโหรีพื้นบ้านอีสาน อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นรายงานการวิจัยที่ศึกษาถึงองค์ประกอบของมโหรีพื้นบ้านอีสาน อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด ในด้านเครื่องดนตรี การประสมวง วิธีการบรรเลง บทเพลงที่ใช้ในการบรรเลง และความสัมพันธ์ระหว่างมโหรีพื้นบ้านกับวิถีชีวิตของชาวอำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยการใช้การศึกษาสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์หัวหน้าวงผู้บรรเลง ผู้เกี่ยวข้อง กับมโหรีพื้นบ้าน รวมถึงการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของมโหรีพื้นบ้านอีสานด้านเครื่องดนตรีส่วนใหญ่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า เครื่องสีและเครื่องตีเป็นหลักแต่ละคณะหรือวงมโหรีพื้นบ้านจะมีปี่น้อย ปี่ใหญ่ ซอน้อย ซอใหญ่ กลองมโหรี 1 ใบ ฉิ่ง 1 คู่ ฉาบ 1 คู่ ด้านการประสมวง เช่น โหวด ระนาด แซกโซโฟน เป็นต้น การประสมวงมีจำนวนเครื่องดนตรีไม่จำกัดเพราะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บรรเลง ส่วนวิธีการบรรเลงพบว่าการบรรเลงเป็นกลุ่มหรือคณะเท่านั้น ไม่มีการบรรเลงเดี่ยว ในด้านบทเพลงเป็นทำนองเพลงทั้งหมดไม่มีการขับร้อง แต่ละคณะมโหรีพื้นบ้านมีการบรรเลงเพลงที่มีรูปแบบของบทเพลงเป็นทำนองท่อนเดียวเกือบทุกเพลง บรรเลงซ้ำๆกันหลายๆเที่ยว ความสัมพันธ์ระหว่างมโหรีพื้นบ้านกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ทางด้านสังคมเป็นการสร้างความสามัคคีของคนในกลุ่ม ทางด้านเศรษฐกิจเป็นการเสริมรายได้ให้ครอบครัว และในทุกหมู่บ้านนิยมใช้มโหรีพื้นบ้านประกอบพิธีกรรม และงานบุญตามประเพณีต่างๆ

พิทยวัฒน์ พันธะศรี (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาบทเพลงของวงมโหรีอีสานหมู่บ้านเทียมแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งศึกษา 2 ประเด็นคือ ในส่วนของวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวงมโหรีอีสาน ของหมู่บ้านเทียมแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด และ ในส่วนของบทเพลงของวงมโหรีอีสาน ของหมู่บ้านเทียมแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวงมโหรีอีสาน ของหมู่บ้านเทียมแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า อาชีพหลักของนักดนตรีส่วนใหญ่คือประกอบอาชีพ เกษตรกรรม ทำนา ทำสวน และจะเล่นดนตรีเป็นอาชีพเสริม เครื่องดนตรีของวงมโหรีอีสานของหมู่บ้านเทียมแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย ปี่กลาง ปี่ยอด ซอใหญ่ 2 คัน ซอน้อย กลองมโหรี (กลองสองหน้า) ฉิ่ง ฉาบเล็ก ก่อนการบรรเลงดนตรีทุกครั้งวงมโหรีอีสานจะมีการไหว้ครู เมื่อไหว้ครูเสร็จก็จะบรรเลงเพลงไหว้ครู การไหว้ครูของวงมโหรีอีสานมี 2 แบบ คือ ไหว้ครูก่อนการแสดง และไหว้ครูเพื่อฝากตัวเป็นศิษย์เพื่อเริ่มเรียน โอกาสในการบรรเลง วงมโหรีอีสานจะบรรเลงตามงานบุญประจำปีของชาวอีสาน งานบวช งานศพ และงานอื่นๆ และบทเพลงของวงมโหรีอีสาน หมู่บ้านเทียมแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด มีเพลงเก่าทั้งหมดประมาณ 32 เพลง แต่ชาวบ้านจำได้ปัจจุบันนี้มี 20 เพลง บทเพลงของวงมโหรีอีสานนักดนตรีจะสืบทอดกันแบบปากต่อปาก ซึ่งสามารถแยกบทเพลงออกเป็น 3 ประเภท คือ บทเพลงที่ใช้สำหรับพิธีการไหว้ครู บทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลงงานแห่ตามเทศกาลงานบุญ และ บทเพลงที่ใช้สำหรับงานอวมงคล

ปราการ เกาะงาม (2551: บทคัดย่อ) ศึกษาในเรื่องวงมโหรีพื้นบ้าน หมู่บ้านปางกลาง จังหวัดสระแก้ว โดยศึกษาวงมโหรีพื้นบ้าน หมู่บ้านปางกลาง จังหวัดสระแก้ว ในเรื่องประวัติความเป็นมา เครื่องดนตรี บทเพลงที่ใช้ในการบรรเลง พิธีกรรม การสืบทอด และความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงมโหรีพื้นบ้าน หมู่บ้านปางกลาง จังหวัดสระแก้ว ซึ่งพบว่า วงมโหรีพื้นบ้าน หมู่บ้านปางกลาง จังหวัดสระแก้ว มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมอยู่พร้อมมูล แต่ในกระแสวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง วงมโหรีพื้นบ้าน หมู่บ้านปางกลาง จังหวัดสระแก้ว ต้องมีการปรับตัวพัฒนา เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในวัฒนธรรมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้

บุญโชค ไชยชาติ (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสืบทอดปี่พาทย์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพ บทบาท และกระบวนการสืบทอดปี่พาทย์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า การสืบทอดของนักดนตรีส่วนใหญ่มาจากบรรพบุรุษ บทบาทของวงปี่พาทย์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ ปี่พาทย์มีความสำคัญในฐานะดนตรีประกอบพิธีกรรม ปัจจุบันพบว่า การบรรเลงปี่พาทย์เพื่อประกอบพิธีกรรมส่วนใหญ่เป็นพิธีกรรมงานศพ ส่วนกระบวนการสืบทอดปี่พาทย์ พบว่า ความเชื่อในการรับศิษย์เข้าเรียนปี่พาทย์ยังเหมือนในอดีตคือ ผู้ปกครองนำเด็กมาฝาก พิธีกรรมในการจับมือก่อนเริ่มการเรียนปี่พาทย์เริ่มเรียนเพลงสาธุการ สถานที่เรียนยังใช้บ้านครูเป็นสถานที่ศึกษา มีเครื่องดนตรีเป็นสื่อ และ

อุปกรณ์การเรียนการสอนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยการนำเพลงมอญมาให้สอนแทนเพลงชุด โหมโรงเข้า โหมโรงเย็น เพลงเรื่อง เพลงพิธีกรรม วิธีสอนใช้วิธีการสาธิต

วิมาลา ศิริพงษ์ (2538: 1-2) ได้จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การสืบทอดวัฒนธรรมไทยในสังคมปัจจุบัน ศึกษากรณี สกุล พาทยโกศล และ สกุล ศิลปะบรรเลง ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับดนตรีไทยในเชิงมานุษยวิทยาโดยศึกษาลักษณะและวิธีการที่วัฒนธรรมการดนตรีดำรงอยู่ในสังคมท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงบริบททางสังคม ว่าดนตรีสามารถปรับสภาพเพื่อความอยู่รอดในสังคมปัจจุบัน

สำหรับการศึกษาดนตรีพื้นบ้านในเรื่องของวัฒนธรรมการดนตรี และการวิเคราะห์แนวของทำนองนั้น จรินทร์ เทพสงเคราะห์ (2540: 320) ได้จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาบทเพลงดนตรีกาหลอ จังหวัดสงขลา โดยได้ศึกษาทั้งทางวัฒนธรรมและทางมานุษยวิทยา ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมดนตรีกาหลอมีลักษณะเด่น คือรูปแบบประเพณีในการบรรเลงซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น โดยโอกาสในการบรรเลงมีเฉพาะงานศพเท่านั้น สำหรับองค์ประกอบและรูปแบบดนตรีกาหลอนั้นได้จำแนกบทเพลงทั้งหมดออกเป็นเพลงประเภทต่าง ๆ ดังนี้ บทเพลงไหว้ครู เพลงบรรเลงทั่วไป เพลงในพิธีศพ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะบทเพลงไหว้ครู โดยวิเคราะห์แนวทำนองเพลงในลักษณะของการดำเนินทำนองและสำนวนปี สรุปลักษณะการดำเนินทำนองละสำนวนปีเป็นแบบเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ลักษณะของการดำเนินทำนองที่เป็นทำนองหลักส่วนใหญ่จะมีความคล้ายคลึงกัน ได้ทำนองหลักเป็นรูปแบบการบันทึกเป็นโน้ตสากล

อารีย์รัตน์ เรื่องกำเนิด (2543: บทคัดย่อ) ศึกษาในเรื่องวงโหม่งครึม: ดนตรีสำหรับงานศพ ในจังหวัดชุมพร โดยศึกษาวงโหม่งครึมในเรื่อง เครื่องดนตรี บทเพลงที่ใช้ในการบรรเลง ศึกษาองค์ประกอบทางวัฒนธรรมของวงโหม่งครึม ในเรื่องพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของอำเภอท่าแซะ ที่มาของวงโหม่งครึม ภูมิหลังวง บทบาทและหน้าที่ในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนวัฒนธรรมกับรูปแบบเพลงและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม วิเคราะห์เพลงโดยใช้โน้ตอักษรไทย ในเรื่องบันไดเสียง และรูปแบบจังหวะ โครงสร้างของทำนองเพลงความสัมพันธ์ระหว่างทำนองเพลงกับกลองโทน ความสัมพันธ์ระหว่างทำนองเพลงแต่ละเพลง

ประเสริฐ เล่ารัตนอารีย์ (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมการทำกลอง: กรณีศึกษาหมู่บ้านปากน้ำ ตำบลเอกราช อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง. ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของหมู่บ้าน พบว่ามีการสร้างความเข้มแข็งอยู่ในระดับที่ยั่งยืน โดยวิเคราะห์ตามแนวทฤษฎีของ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ซึ่งสรุปได้ 4 หัวข้อ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านจิตวิญญาณ และด้านการปกครอง โดยภาพรวมแล้ววัฒนธรรมการทำกลองในหมู่บ้านปากน้ำแห่งนี้ยังคงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงาม ดำรงความเป็นไทยได้อย่างแท้จริง อีกทั้งสามารถพยากรณ์ถึงความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

พรรณศิริ จุลกาฬ (2546) ได้ศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของดนตรีไทยคณะ สุดประเสริฐ ในตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้ทฤษฎีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ซึ่งผู้ศึกษาได้สรุปได้ 3 ข้อ คือ 1. ด้านเศรษฐกิจ มีการกระจายรายได้ โดยบริหารเงินอย่างมีระบบและยุติธรรม 2. ด้านจิตใจ มีความประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบศีลธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นการสร้างเกียรติ ศักดิ์ศรี และความภูมิใจในหมู่คณะ 3. สอดคล้องกับการปกครองระบบประชาธิปไตย คือมีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจ

มานะ ธานี (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเข้มแข็งวัฒนธรรมการบรรเลงปี่พาทย์จังหวัดสิงห์บุรี จุดมุ่งหมายในการวิจัยเพื่อศึกษาความเข้มแข็งวัฒนธรรมการบรรเลงปี่พาทย์จังหวัดสิงห์บุรี ตามแนวคิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมการบรรเลงปี่พาทย์จังหวัดสิงห์บุรี มีบทบาทด้านสังคมและวัฒนธรรม 2 ลักษณะคือ ดนตรีประกอบพิธีกรรม เช่น พิธีศพ พิธีไหว้ครูดนตรีไทย และดนตรีประกอบการแสดง เช่น ลิเก หนังใหญ่ซึ่งกิจกรรมทางวัฒนธรรมดังกล่าวสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมตามแนวคิดของศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี สรุปได้ 2 ข้อดังนี้ 1. ด้านจิตใจ มีจิตใจงดงามประพฤติปฏิบัติอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณี และอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีงาม เป็นการสร้างศักดิ์ศรี และความภาคภูมิใจในหมู่คณะ 2. สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และเสนอความคิดเห็น

ศรัณย์ นักรบ (2541: บทคัดย่อ) ศึกษาดนตรีของชาวเขาเผ่าเย้า กรณีศึกษาหมู่บ้าน ผาเตือ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา โดยศึกษาดนตรีในวัฒนธรรมที่ยังคงเหลืออยู่ ซึ่งเป็นการถ่ายทอดด้วยวิธีปากเปล่าตามแบบดั้งเดิมของชาวเขาเผ่าเย้าใช้ข้อมูลภาคสนามเป็นข้อมูลหลัก และข้อมูลเอกสารตำราเป็นข้อมูลสนับสนุน มุ่งศึกษา 2 ส่วนคือ ศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชน และศึกษาดนตรีในวัฒนธรรม งานวิจัยในการนำเสนอสภาพทั่วไปของชุมชนในเรื่องประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ลักษณะที่ตั้ง จำนวนประชากร การสาธารณสุข โภค การศึกษา การปกครองการประกอบอาชีพ การบริโภคอาหาร การแต่งกาย ภาษา ลักษณะครอบครัว และวัฒนธรรมดนตรีในเรื่องประวัติความเป็นมา เครื่องดนตรี การผสมวง ประวัตินักดนตรี การแต่งกายของนักดนตรี การถ่ายทอดทางดนตรี โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง ในด้านบทเพลงได้วิเคราะห์โครงสร้างของทำนองเพลง และระบบเสียง

จรรย์ สีนทอง (2543) ได้จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง: กรณีศึกษาตำบลบ้านกลาง อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของชุมชนตำบลบ้านกลาง อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา รวมถึงศึกษา

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต่อชุมชนบ้านกลางด้วย การศึกษาใช้วิธีค้นคว้าข้อมูลและศึกษาเชิงมานุษยวิทยา โดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมถึงการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของกรณีศึกษาที่เป็นชาวบ้านที่มีอายุมากกว่า 50 ปี ทั้งชายและหญิง ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านกลางมากกว่า 20 ปี จำนวน 15 คน นอกจากนั้นยังมีผู้นำท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ของชุมชนอีกจำนวน 8 คน ผลการศึกษาพบว่า ในแผนการพัฒนาประเทศ ด้านสาธารณูปโภคถือเป็น ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านกลางทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ดังจะอธิบายต่อไปนี้ 1. ผลของการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ชาวบ้านมีความเป็นอยู่แบบพึ่งตัวเอง ลักษณะของสังคมเป็นแบบธุรกิจมากขึ้น มีการว่าจ้างแรงงานทดแทน การแลกเปลี่ยนแรงงาน แต่ชาวบ้านมีการศึกษาสูงขึ้น 2. ผลของการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรมความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับวัดลดลง ชาวบ้านเข้าวัดน้อยลงเพราะต้องไปทำงาน บางคนเลือกที่จะฟังธรรมะจากรายการวิทยุโทรทัศน์แทนการเข้าวัดฟังธรรม แม้ในด้านการพักผ่อนหย่อนใจชาวบ้านก็พอใจการใช้เวลากับครอบครัวมากกว่าการสังสรรค์กับเพื่อนบ้าน 3. ผลของการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจชาวบ้านมีงานทำมากขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องประกอบอาชีพตามบรรพบุรุษเพราะการมีการศึกษาสูงขึ้น ทำให้มีความสามารถในการทำงานได้หลากหลายยิ่งขึ้น ในด้านการเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของชุมชนก็มีการเปลี่ยนแปลงเช่นมีการนำปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และเครื่องจักรกลมาใช้ในการเพิ่มผลผลิต ถึงแม้ว่าจะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นก็ตาม

กมล เกตุศิริ (2527: 189-207) ได้ศึกษาถึงเพลง-ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า มีลักษณะแบบอย่างเป็นของตนเองโดยเฉพาะ และได้ศึกษาในเรื่องของนาฏศิลป์พบว่า เพลงที่ใช้ประกอบการรำสาก มีทำนองดนตรีในจังหวัดที่เรียกว่า จังหวะ หมายถึงจังหวะที่รำสากต้องก้าวเท้าค่อนข้างเร็วและต้องเหยียบเท้าลงระหว่างสากดำขาวทั้งสองข้าง นอกจากนั้นยังได้กล่าวถึงเจริญ ซึ่งเป็นการขับหรือออกเสียงเป็นทำนองแบบการอ่านทำนองเสนาะ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาดนตรี “มโหรีประยุกต์” ของอำเภอฟิมาย จังหวัดนครราชสีมา ในครั้งนี้เป็นการวิจัยทางมานุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicology) โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหัวข้อวิจัย จากแหล่งองค์ความรู้ต่างๆ และข้อมูลจากการปฏิบัติภาคสนาม โดยศึกษาสภาพพื้นฐานโดยทั่วไปของชุมชน และวัฒนธรรมด้านดนตรีที่ยังคงอยู่ในปัจจุบัน และนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากศึกษาวิเคราะห์นำมาเรียบเรียง ใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เป็นความเรียง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล
2. วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม
3. การจำแนกและจัดกระทำข้อมูล
4. การลำดับและตรวจสอบข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. การนำเสนอข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ทั้งด้านเอกสาร และข้อมูลภาคสนาม รวบรวมรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลและสิ่งพิมพ์

ข้อมูลและสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรี โดยได้ทำการศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้

1. สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. หอสมุดศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา
4. หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร
5. หอสมุดศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
6. หอสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
7. หอสมุดเฉลิมพระเกียรติประชาชน อำเภอฟิมาย จังหวัดนครราชสีมา

1.2 การศึกษาและรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านต่างๆ เพื่อเป็นการนำไปสู่ความรู้และเป็นการเชื่อมต่อของข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารข้างต้นโดยคัดเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

1. การสังเกตกิจกรรมต่างๆ (Observation) ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดนตรี โดยผู้วิจัยใช้การสังเกตพร้อมกันกับบันทึกข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับการนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2. การสัมภาษณ์ (Interview) สัมภาษณ์บุคคลสำคัญ และวิทยากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของวงดนตรีมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่

- นายบุญช่วย ชูตระกูล	หัวหน้าวง, นักดนตรี
- นายธวัชชัย คุณพิมาย	นักดนตรี
- นายสมบุญ สร้างไร่	นักดนตรี
- นายเทียน ประสงค์ดี	นักดนตรี
- นายเป่า ปลั่งกลาง	นักดนตรี
- นายถนัด บุญชุ่ม	นักดนตรี
- นายธีระวัฒน์ คัตตะจันทร์	นักดนตรี
- นายอังกูร บุญชุ่ม	นักดนตรี
- นายธวัชชัย ศิริการ	นักดนตรี, วิทยากรผู้ให้ความรู้
- ชาวบ้านในชุมชน	วิทยากรผู้มีความรู้และนักดนตรีประจำหมู่บ้าน

การสัมภาษณ์เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลอีกวิธีหนึ่งที่สำคัญของการวิจัย ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์ 2 รูปแบบ คือ

1. สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เป็นวิธีการที่ใช้ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม จะเลือกใช้กับชาวบ้านทั่วไปและรวมถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วย โดยใช้สัมภาษณ์ข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพทั่วไปของชุมชนและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรี

2. สัมภาษณ์แบบเป็นทางการ วิธีการสัมภาษณ์แบบนี้ ผู้วิจัยจะกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า แล้วโดยคำถามจะมีลักษณะที่ต้องการคำตอบที่เฉพาะเจาะจงในประเด็นที่เกี่ยวกับดนตรีและเพลง ได้แก่

- ประวัติความเป็นมาของวงดนตรี
- พิธีกรรมก่อนการบรรเลง

- ลักษณะของเครื่องดนตรี
- วิธีการบรรเลง
- นักดนตรี
- การถ่ายทอดดนตรี
- เพลงที่ใช้ในการบรรเลง
- โอกาสในการบรรเลงดนตรี

2. วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

1. ติดต่อแนะนำตนเอง และแจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าวิจัยแก่หัวหน้าชุมชน หัวหน้าวง นักดนตรี และวิทยากรผู้ให้ความรู้ พร้อมทั้งขอข้อแนะนำต่างๆ สำหรับการศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้

2. สร้างความสัมพันธ์อันดีกับชาวบ้านในชุมชน
3. ทำการพูดคุย สอบถาม สัมภาษณ์จากชาวบ้าน
4. นัดหมายผู้ให้ข้อมูล
5. สังเกตกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรี
6. สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง
7. สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
8. บันทึกข้อมูลทั้งหมด

อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. อุปกรณ์ในการจดบันทึก
2. เครื่องบันทึกเสียง เทปบันทึกเสียง
3. กล้องถ่ายทำวีดีทัศน์และเทปบันทึกภาพ
4. กล้องถ่ายภาพนิ่ง

3. การจำแนกและจัดกระทำข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากสิ่งพิมพ์ เอกสารต่างๆ และข้อมูลภาคสนามแล้ว นำมาจัดหมวดหมู่โดยนำมาเรียบเรียงเชิงพรรณนา ดังนี้

1. เป็นข้อมูลเพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของวง และเพลงที่ใช้ในการบรรเลงวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
2. เป็นข้อมูลเพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

4. การลำดับข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล

1. ทำการลำดับข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล ทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทางด้านวัฒนธรรมและข้อมูลทางด้านดนตรี
2. เปรียบเทียบข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม กรณีที่ข้อมูลไม่สมบูรณ์ก็ทำการซ่อมข้อมูลโดยการตรวจสอบจากเอกสาร นักวิชาการ หัวหน้าวงดนตรีในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลทางเอกสาร งานวิจัย โดยมีรายละเอียดของการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยในข้อที่ 1

1.1 สภาพของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

สภาพทั่วไป

- ประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครราชสีมา
- ประวัติความเป็นมาของอำเภอพิมาย
- ประวัติความเป็นมาของวัดเดิม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

สภาพของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม”

- ประวัติความเป็นมาของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

- นักดนตรี
- พิธีกรรมก่อนการบรรเลง
- เครื่องดนตรี
- เพลงที่ใช้ในการบรรเลง
- โอกาสต่างๆในการบรรเลงดนตรี

- การสืบทอด

1.2 บทบาทของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

- บทบาทของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ที่มีต่อชุมชนและสังคม

2. วิเคราะห์ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยในข้อที่ 2

2.1 ข้อมูลที่ได้มาจะทำการวิเคราะห์หาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม โดยใช้ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรมของ รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์ ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

- อยู่อย่างไทย
- ใฝ่ใจศึกษา
- เสาะหาความรู้
- เข้าสู่ค่านิยม
- สร้างสมอุดมการณ์
- สืบสานวัฒนธรรม
- จดจำประเพณี
- ของดีศาสนา

ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าทฤษฎีดังกล่าว สามารถที่จะนำมาใช้วิเคราะห์ชุมชน เพื่อสืบค้นหาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมด้านดนตรี เพื่อศึกษาให้ทราบถึงการดำรงอยู่ของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา จากนั้นจะนำมาเรียบเรียงในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์เป็นความเรียง และสรุปเป็นรายงานวิจัยต่อไป

6. การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำเสนอรายงานการวิจัยด้วยการเขียนแบบพรรณนาวิเคราะห์เป็นรูปเล่มงานวิจัยที่สมบูรณ์ด้วยการแบ่งเป็นบทต่างๆ 5 บท ดังนี้

1. บทนำ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. การวิเคราะห์ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
5. สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวัฒนธรรมวงมโหรีประยุกต์ คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผู้ศึกษาได้แบ่งแยกหัวข้อเพื่อสะดวกต่อการวิเคราะห์ ดังนี้

1. สภาพของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

1.1 สภาพทั่วไป

1.1.1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครราชสีมา

1.1.2 ประวัติความเป็นมาของอำเภอพิมาย

1.1.3 ประวัติความเป็นมาของวัดเดิม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

1.2 สภาพของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม”

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

1.2.2 นักดนตรี

1.2.3 พิธีกรรมก่อนการบรรเลง

1.2.4 เครื่องดนตรี

1.2.5 เพลงที่ใช้ในการบรรเลง

1.2.6 โอกาสต่างๆในการบรรเลงดนตรี

1.2.7 การสืบทอด

2. บทบาทของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

2.1 บทบาทของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ที่มีต่อชุมชนและสังคม

3. ข้อมูลที่ได้มาจะทำการวิเคราะห์หาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม โดยใช้ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรมของ รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์ ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

- อยู่อย่างไทย

- ใฝ่ใจศึกษา

- เสาะหาความรู้

- เข้าสู่ค่านิยม
- สร้างสมอุดมการณ์
- สืบสานวัฒนธรรม
- จัดจำประเพณี
- ของดีศาสนา

1. สภาพของวงมโหรีประยุกต์ คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

1.1 สภาพทั่วไป

1.1.1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครราชสีมา

ดินแดนที่ตั้งของจังหวัดนครราชสีมาในปัจจุบันเคยเป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณในยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่มีอายุนับพันปี ดังปรากฏหลักฐานที่สำคัญ เช่น ภาพเขียนสีที่วัดเขาจันทร์งาม แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท หรือ ปราสาทหินต่างๆ

ในราวพุทธศตวรรษที่ 12 อาณาจักรทวารวดีได้แผ่อิทธิพลเข้ามาถึงบริเวณที่เป็นเขตอำเภอสูงเนินในปัจจุบัน ได้ค้นพบเมืองโบราณสำคัญสองแห่ง คือ เมืองเสมาและเมืองโคราชปุระ ทั้งสองเมืองถือเป็นเมืองโคราชเดิมก่อนที่จะย้ายมาอยู่ที่ตั้งในปัจจุบัน

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา รัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พุทธศักราช 1991-2031) ได้ปรากฏชื่อเมืองนครราชสีมาในกฎหมายเทียบบาลว่า เป็นเมืองหนึ่งในทำเนียบเมืองพระยามหานครแปดเมือง ที่ต้องถือน้ำพิพัฒน์สัตยา อยู่ในฐานะเมืองขึ้นอาณาจักรอยุธยา เช่นเดียวกับนครศรีธรรมราช สุโขทัย พิษณุโลก มาถึงสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พุทธศักราช 2199-2231) พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้พระยายมราช (สังข์) ขึ้นครองเมืองนครราชสีมา และให้ย้ายเมืองโคราชเดิม มาสร้างเมืองใหม่ซึ่งเป็นตัวจังหวัดปัจจุบัน โดยชาวฝรั่งเศสเป็นผู้ออกแบบวางผังเมือง มีกำแพงเมืองล้อมรอบเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดกว้าง 1,000 เมตร ยาว 1,700 เมตร สร้างกำแพงและคูน้ำล้อมรอบ มีป้อมตามกำแพงเมือง 15 ป้อม และประตูเมืองเข้าออกทั้งสิ้นทิศ

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะเมืองนครราชสีมาขึ้นเป็นเมืองชั้นเอก โดยผู้สำเร็จราชการเมืองต้องมีบรรดาศักดิ์ชั้นเจ้าพระยาให้ปกครองเขมรป่าดงและหัวเมืองในอีสาน ถึงสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทร์ ซึ่งต้องการเป็นอิสรภาพจากการตกเป็นเมืองขึ้นของไทย เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ปรากฏนามวีรสตรีคนสำคัญคือ คุณหญิงโม หรือท้าวสุรนารี ซึ่งเป็นภรรยาปลัดเมืองนครราชสีมา เป็นผู้นำชาวเมืองเข้าต่อสู้กับกองทัพเจ้าอนุวงศ์

ในช่วงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมืองนครราชสีมาได้รับความเปลี่ยนแปลงหลายครั้ง นับแต่ครั้งที่พระองค์โปรดเกล้าฯให้จัดระเบียบการปกครองใหม่เป็นหัวเมืองต่างๆในปี พุทธศักราช 2434 ให้เมืองนครราชสีมาอยู่ในหัวเมืองลาวฝ่ายกลาง มีเมืองในสังกัด 19 เมือง เป็นเมืองเอก 3 เมืองคือ นครราชสีมา ชนบท และภูเขียว นอกจากนี้มีเมืองขึ้นอีกหลายเมืองโดยมีที่ทำการข้าหลวงกำกับราชการอยู่ที่เมืองนครราชสีมา ต่อมาในปี พุทธศักราช 2435 ได้เปลี่ยนมณฑลลาวกลาง ก่อนที่จะยกฐานะจัดตั้งเป็นมณฑลนครราชสีมาในปีพุทธศักราช 2437 โดยแบ่งออกเป็น 3 บริเวณ คือ บริเวณนครราชสีมา บริเวณนางรอง บริเวณชัยภูมิ มีข้าหลวงบริเวณเป็นผู้ปกครองขึ้นกับข้าหลวงเทศาภิบาล ต่อมาในปีพุทธศักราช 2442 บริเวณนครราชสีมาได้เปลี่ยนชื่อเรียกเป็น “เมืองนครราชสีมา”

ที่มาของชื่อเมือง “นครราชสีมา” สันนิษฐานว่า เมืองโคราฆปุระเป็นชุมชนโบราณแรกเริ่มของโคราฆที่ตั้งอยู่ในอำเภอสว่างแดนดิน คู่กับเมืองเสมาซึ่งตั้งอยู่คนละฝั่งน้ำลำตะคอง เมืองโคราฆปุระเดิมชื่อ เมืองขวางธบุรีมหานคร ชาวบ้านเรียกสั้นๆว่า คอนราฆ จนเพี้ยนเป็น โคราฆ และสันนิษฐานว่าชื่อจังหวัดในปัจจุบันมาจากชื่อเมืองโบราณทั้งสองเมืองรวมกัน คือ คอนราฆ กับ เสมา กลายเป็น นครราชสีมา

อีกข้อสันนิษฐานหนึ่งจากนักวิชาการบางท่านมีความเห็นต่างไปว่า ชื่อ นครราชสีมา มาจากคำว่า นคร+ราษ+สีมา อันหมายถึงนครที่เป็นชายขอบของราชอาณาจักรสยามในอดีต โดยมีกรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลาง

ขนาดและที่ตั้ง

จังหวัดนครราชสีมาตั้งอยู่ในพื้นที่ราบค่อนข้างสูง ทางตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียกว่า “แอ่งโคราฆ” มีลักษณะเป็นแอ่งกระทะ คือ มีบริเวณที่สูงเป็นขอบโดยอยู่รอบแล้วค่อยๆลาดลงสู่ที่ลุ่มน้ำท่วมถึง ในบริเวณตอนกลางซึ่งทอดเป็นแนวยาวจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ตามลำน้ำมูลไปทางตะวันออกเฉียงเหนือออกสู่แม่น้ำโขงที่จังหวัดอุบลราชธานี นครราชสีมาอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ความถนนมิตรภาพเป็นระยะทางรถยนต์ประมาณ 256 กิโลเมตร และโดยทางรถไฟ ประมาณ 265 กิโลเมตร พิกัดทางภูมิศาสตร์อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 องศา 7 ลิปดาเหนือ ถึง 15 องศา 46 ลิปดาเหนือ และระหว่างเส้นแวงที่ 101 องศา 11 ลิปดาตะวันออก ถึง 102 องศา 53 ลิปดาตะวันออก นครราชสีมาเป็นจังหวัดที่ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ทั้งหมด 20,494 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 12.13 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประชากรมากเป็นอันดับ 2 รองจากกรุงเทพมหานคร

1.1.2 ประวัติความเป็นมาของอำเภอพิมาย

“พิมาย” มาจากคำเดิมในภาษาสันสกฤต คือ “วิมาย” และ “วิมายปุระ” หมายถึงเมืองพิมาย ตามสภาพภูมิศาสตร์เมืองพิมายอยู่ในบริเวณตอนต้นของลำน้ำมูล แม่น้ำใหญ่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณที่นับเป็นต้นแม่น้ำมูลเริ่มแต่เทือกเขาตงพระยาเย็นในเขตอำเภอจันทักลงมาถึงอำเภอสีคิ้ว สูงเนิน ด้านขุนทด ขามทะเลสอ ปักธงชัย และอำเภอเมืองนครราชสีมาปัจจุบัน บริเวณดังกล่าวนี้มีลำน้ำสำคัญสองสายซึ่งจะรวมตัวกันเป็นลำน้ำมูล ลำน้ำลำตะคอง ไหลจากเทือกเขาตงพระยาเย็นจากตะวันตกไปตะวันออก ผ่านอำเภอเมืองนครราชสีมาไปยังอำเภอจักราชและอำเภอพิมาย อีกสายหนึ่งคือ ลำพระเพลิง จากเทือกเขาพนมดงรักทางทิศใต้ ลงสู่ที่ราบลุ่มทางตะวันออก แล้วรวมกับลำตะคองกลายเป็นลำน้ำมูล เมืองพิมายในอดีตมีความสำคัญอย่างเห็นได้ชัดเนื่องจากทำเลที่ตั้งทำให้เมืองพิมายเป็นศูนย์กลางการคมนาคมติดต่อ เป็นแหล่งสะสมประชากรที่หนาแน่นแห่งหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงเป็นศูนย์กลางทางสังคมที่สำคัญอีกด้วย

“แม้ว่าเมืองพิมายหรืออำเภอพิมายในอดีตจะเป็นศูนย์กลางคมนาคมของชุมชนแห่งหนึ่งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่การที่จะเดินทางไปนั้นก็ใช่ว่าจะสะดวกไม่น้อย การเดินทางจากโคราช (นครราชสีมา) ไปทางตะวันออกเฉียงเหนือถึงเมืองพิมายต้องใช้ม้าและเกวียนกินเวลาเป็นวัน เมื่อครั้งรัชกาลที่ 122 (พุทธศักราช 2447) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 เสด็จประพาสตรวจราชการมณฑลนครราชสีมา และเสด็จประพาสพิมายการเดินทางจากอำเภอเมืองพิมายกินเวลาทั้งหมดไม่น้อยกว่า 3 วัน พระองค์ทรงช้าง ทรงม้า และเสด็จประทับเรือตลอดการเดินทาง”

(ธิดา สาระยา 2538: 21)

เมืองพิมายเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่สำคัญทั้งของภูมิภาคและของประเทศเพราะมีการสืบเนื่องมาโดยตลอด ผ่านชนกลุ่มต่างๆซึ่งมีมาแต่ดั้งเดิมและอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาตั้งหลักแหล่งเป็นพลเมือง มีทั้งพวกมอญ-ขอม ไท-เสียม ไท-โคราช ลาวและเขมร ชนเหล่านี้ต่างรับรู้และถ่ายทอดการมีตัวตนของเมืองพิมายเรื่อยมา เห็นได้จากการสืบเนื่องของชื่อเมืองที่ไม่เคยลืมหืม

“พิมาย” ในปัจจุบันนี้มีฐานะเป็นอำเภอหนึ่ง อยู่ในเขตการปกครองของท้องที่จังหวัดนครราชสีมา มี 167 หมู่บ้าน 12 ตำบล มีเนื้อที่ประมาณ 348,386 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.72 ของเนื้อที่จังหวัดนครราชสีมา ประชาชนส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายด้วยการกสิกรรมมีการเพาะปลูกข้าวและพืชไร่พวกมันสำปะหลัง ผลิตเส้นหมี่พิมาย มีโบราณสถานเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติขึ้นปกคลุมริมแม่น้ำมูล เป็นแหล่งกำเนิดของแมวโคราชที่เรียกว่า “เก้าแต้ม” ที่ทั่วโลกยอมรับในความสวยงามและที่สำคัญคือ เป็นที่ตั้งของปราสาทหินพิมายที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

1.1.3 ประวัติความเป็นมาของวัดเดิม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

“วัดเดิม” เป็นวัดที่ถูกตั้งตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2505 สังกัดมหานิกาย วัดเดิมเป็นวัดเก่าแก่ที่สร้างขึ้นเมื่อ 1,800 ปี ล่วงมาแล้ว ที่ชื่อว่า “วัดเดิม” เนื่องจากเป็นวัดที่เก่าแก่ที่ตั้งมานานและเกิดขึ้นพร้อมๆกับการตั้งรกรากถิ่นฐานของชุมชนอำเภอพิมาย

เมื่อประมาณ พ.ศ. 1500 ขอมโบราณซึ่งเป็นผู้มีอำนาจอยู่ในดินแดนสุวรรณภูมิขณะนั้นได้รับอารยธรรมจากอินเดียซึ่งเจริญรุ่งเรืองและมีอำนาจมาก ได้ขยายความเจริญรุ่งเรืองทั้งในด้านการปกครองและการศาสนา ตลอดทั้งด้านการสถาปัตยกรรมมาสู่ดินแดนส่วนนี้ แล้วตั้งเมืองพิมายขึ้นเป็นเมืองหน้าด่านและเพื่อแสดงให้เห็นว่า ครั้งหนึ่งได้มีอำนาจการปกครองมาถึงดินแดนนี้ ขอมได้สร้างปราสาทหินพิมายขึ้น และเพื่อประดิษฐานสิ่งสักการบูชาในทางพระพุทธศาสนาโดยมีการนับถือพุทธพราหมณ์ ซึ่งมีทั้งศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธไว้ด้วย

ครั้งเมื่อประมาณ พ.ศ. 1800 เศษ เมื่อชนชาติไทยกลุ่มพ่อขุนศรีอินทราทิตย์รวมตัวกันตั้งประเทศไทยตั้งเมืองหลวงขึ้นที่สุโขทัยได้สำเร็จ ก็เป็นจังหวะที่ขอมเริ่มเสื่อมอำนาจลง เมืองพิมายซึ่งแต่เดิมเป็นเมืองหน้าด่านของขอมจึงตกเข้าไปรวมอยู่กับอาณาจักรสุโขทัย และเมื่อสุโขทัยเสื่อมอำนาจลง พระบรมราชาธิราชที่ 1 แห่งกรุงศรีอยุธยาจึงรวบรวมอาณาจักรสุโขทัยเข้าเป็นอาณาจักรเดียวกันรวมทั้งอาณาจักรพิมายด้วย

ขอมเสื่อมอำนาจ ปราสาทหินพิมายที่กำลังสร้างอยู่จึงสร้างไม่เสร็จและขอมบางส่วนก็ต้องถอยร่นหนีไทยลงใต้ เมืองพิมายในขณะนั้นจึงมีผู้คนเบาบาง ปราสาทหินพิมายที่กำลังสร้างก็ชะงักไปและกลายเป็นปราสาทร้างในที่สุด

ภายหลังชนชาติไทยก็เข้าแทนที่ อาณาบริเวณรอบๆปราสาทหินพิมายและบริเวณใกล้เคียงซึ่งมีลำนํ้ามูลอยู่ด้วยซึ่งในสมัยโบราณนับเป็นถิ่นอุดมสมบูรณ์มากเลยทำให้ชนชาติไทยในสมัยนั้นขยายตัวอย่างมาก

ที่มาของวัดเดิม ชนชาติไทยส่วนใหญ่ในนั้นได้รับนับถือศาสนาพุทธอยู่ก่อนแล้ว เมื่อเคลื่อนย้ายหรือขยายตัวเข้าไปอยู่ ณ บริเวณใดก็นำเอาศาสนาพุทธอันเป็นที่เคารพนับถือของตนไปพร้อมด้วย ที่ดินอันเป็นบริเวณที่ตั้งวัดเดิมนั้น เข้าใจว่าชาวไทยศาสนาพุทธในขณะนั้นคงจะได้ช่วยกันก่อสร้างเป็นวัดขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นศูนย์กลางเคารพบูชาเมื่อพากันอพยพเข้ามาอยู่ ในช่วงแรกวัดจะมีชื่ออย่างไรไม่ปรากฏ แต่ประชาชนเห็นว่าเป็นวัดเก่าแก่มีมาแต่เดิมก็เรียกกันว่า “วัดเดิม” สืบมา

นับตั้งแต่ก่อตั้งวัดมาประมาณเวลาเป็นร้อยๆปี ตามประวัติศาสตร์วัดเดิมนั้น จะมีเจ้าอาวาสภิกษุ สามเณรเข้าอยู่อาศัยจำพรรษาอยู่โดยไม่ขาด อดีตเจ้าอาวาสของวัดเดิมทุกท่านล้วนเป็นพระที่มีความสามารถยึดมั่นในหลักการของพระพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่น

ตามปกติเจ้าอาวาสของวัดเดิมจะดำรงตำแหน่งผู้นำฝ่ายสงฆ์ หรือไม่ก็ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอพิมายมาโดยตลอด แม้สงฆ์ที่ดำรงสมณศักดิ์จากวัดอื่นในอำเภอนี้ ถ้าได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะอำเภอก็จะต้องย้ายมาจำพรรษาที่วัดเดิมแห่งนี้ โดยถือปฏิบัติเป็นประเพณีเสมอมาในความรู้สึกของพุทธศาสนิกชนชาวพิมายจึงถือว่า “วัดเดิมเปรียบเสมือนเป็นวัดหลวง”

“วัดเดิม” ได้รับการปฏิสังขรณ์พร้อมกับพัฒนาขึ้นตามฐานะที่เป็นศูนย์กลางการบริหารงานของคณะสงฆ์อำเภอพิมายและอรรถภาพความเป็นอยู่ของประชาชน และความสามารถของเจ้าอาวาสแต่ละองค์สืบต่อกันมา ปัจจุบันได้มีการจัดตั้งโรงเรียนวิสุทธีพรตพิทยาคม เป็นกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกกรรมสามัญศึกษา กลุ่มที่ 11 โดยจัดตั้งขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2527 โดยมีมติของคณะสงฆ์อำเภอพิมาย ซึ่งมีพระโพธิวรญาณ เจ้าอาวาสวัดเดิมและเจ้าคณะอำเภอพิมาย (สมัยเมื่อดำรงสมณศักดิ์ที่ พระครูวิสุทธีพรตธำรง) เป็นประธาน เพื่อปรารภณาทิจะขยายโอกาสทางการศึกษา ให้กับผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา

ที่ตั้งและขนาด

“วัดเดิม” ตั้งอยู่ ถนนพหลโยธิน อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ด้านทิศเหนือ ติดกับ ซอยสงฆ์สามัคคี

ด้านทิศใต้ ติดกับ ถนนพหลโยธิน

ด้านทิศตะวันออก ติดกับ ถนนพหลโยธิน

ด้านทิศตะวันตก ติดกับ ถนนพหลโยธิน

เนื้อที่ ประมาณ 9 ไร่ 2 งาน

เจ้าอาวาสวัดเดิมในอดีตจนถึงปัจจุบัน

1. พระครูศีลวิสุทธีพรต (ทวย รตนปญโญ) พ.ศ. 2470
2. พระมหาเชย พ.ศ. 2489
3. พระครูศีลวิสุทธีพรต (แก้ว สีลานุโลโม) พ.ศ. 2495
4. เจ้าอธิการอิม พ.ศ. 2499
5. พระครูศีลวิสุทธีพรต (เกิด กลุยาโณ) พ.ศ. 2502
6. พระวีระจิต ชิตมาโร รักษาการแทนเจ้าอาวาส พ.ศ. 2518
7. พระโพธิวรญาณ (เขียว สมนนฺตจิตฺโต) พ.ศ. 2515 จนถึงปัจจุบัน

1.1.4 ประวัติความเป็นมาของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบล ในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

จากการที่ได้ไปศึกษา ค้นคว้าหาข้อมูลในส่วนของภาคสนามนั้น ข้อมูลส่วนใหญ่จะมาจาก นักดนตรี และสมาชิกภายในวงดนตรีมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ผู้ศึกษาได้มีการ สัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมาของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” จากหัวหน้า วง ดังนี้

วงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เดิมที่ยังไม่ได้ถูกใช้ชื่อนี้ ซึ่งชาวบ้านรู้จักวง มโหรีในนาม วงมโหรีประจำบ้านรก-บ้านกอก และยังคงเป็นวงมโหรีพื้นบ้านดั้งเดิมยังไม่มีการ ประยุกต์เหมือนสมัยปัจจุบัน ผู้ให้สัมภาษณ์ได้บรรยายว่า สมัยที่ผู้ให้สัมภาษณ์อายุประมาณ 10 ปี ท่านได้เห็นวงมโหรีวงนี้และสมาชิกส่วนใหญ่จะมีอายุประมาณ 80 ปีขึ้นไป มีจำนวนสมาชิกประมาณ 7-8 ท่านโดยกล่าวว่าสมาชิกกลุ่มนี้ถือเป็นรุ่นแรกของวง ซึ่งก่อตั้งเพื่อใช้ในพิธีการ งานบุญต่างๆใน บริเวณหมู่บ้านรก-บ้านกอกและละแวกใกล้เคียง นักดนตรีในรุ่นแรกนี้มีการปฏิบัติดนตรีก่อนที่จะมา รวมตัวกันสร้างวงและบรรเลงดนตรีมาตั้งแต่สมัยหนุ่มๆโดยได้เรียนรู้จากครูของแต่ละท่านอีกต่อหนึ่ง จนกระทั่งมารวมตัวกันสร้างวงมโหรีบ้านรก-บ้านกอก ต่อมาวงมโหรีได้หยุดเล่นไประยะหนึ่ง จนกระทั่งเรือพื้นวงขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งและได้มีการรวบรวมสมาชิกขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง โดยมีสมาชิก ประมาณ 8 ท่านโดยสามในห้ายังมีชีวิตอยู่และถือว่าสมาชิกรุ่นนี้จะเรียกว่าเป็นรุ่นที่สอง ยุคนี้เริ่มมี การเปลี่ยนแปลงโดยใช้เป่าแทนขลุ่ยในเวลากลางวันเนื่องจากมีเสียงมีดั่งชัดเจนมากกว่า

ต่อมาในรุ่นที่สาม สมาชิกมีเพิ่มมากขึ้นและรวมตัวกันเพื่อหารายได้เสริม ในช่วงนี้เริ่มมีงาน การแสดงมากขึ้น สมาชิกในรุ่นที่สามนี้มีประมาณ 20 คนโดยจะมาสับเปลี่ยนหมุนเวียนมาบรรเลงซึ่ง ขึ้นอยู่กับการพิจารณาจากหัวหน้าวงที่จะเชิญใครมาบรรเลงร่วมหรือนักดนตรีที่ไม่มีภารกิจก็จะ สามารถมาบรรเลงร่วมกันได้

ในรุ่นที่สามนี้มีการเปลี่ยนแปลงของวงมโหรีบ้านรก-บ้านกอกอย่างเห็นได้ชัดคือ นายบุญ ช่วย ชูตระกูล(ผู้ให้สัมภาษณ์) เป็นหัวหน้าวงมโหรีบ้านรก-บ้านกอก ได้มีการเปลี่ยนชื่อวงมโหรีว่า “มโหรีปี่พาทย์รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เนื่องจากประมาณปีพุทธศักราช 2531-2532 ท่านเจ้าคุณพระ โพธิญาณ (เขียว) สนฺตจิตฺโต แห่งวัดเดิม ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งสมัยนั้น ท่านดำรงตำแหน่งพระครูวิสุทธิพรตธำรง โดยท่านสนับสนุนเงินจำนวน 20,000 บาทเพื่อจัดซื้อกลอง ชุด (Drum set) เหตุนี้เองได้มีการประยุกต์เอาเครื่องดนตรีสากลเข้าไปใช้ในการบรรเลงกับ “วงมโหรี ปี่พาทย์รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” จึงเป็นจุดกำเนิดของมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม”

หลังจากนั้นก็จะมีสมาชิกเพิ่มขึ้น และมีงานบรรเลงต่างๆเพิ่มมากขึ้น และเป็นที่รู้จักและยอมรับภายในอำเภอพิมายและละแวกใกล้เคียง และวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” มีการใช้เครื่องดนตรีสากลมาร่วมบรรเลงมากขึ้นเพื่อต้องการให้ผู้ชมได้รับอรรถรสมากยิ่งขึ้น

บุญช่วย ชูตระกูล (2551, 16 กันยายน). สัมภาษณ์โดย สิริวุฒิ โมพิมาย ที่โรงเรียนพิมายวิทยา

วงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา มีได้มีเพียงแค่รูปแบบวงมโหรีที่เป็นแบบประยุกต์เท่านั้น แต่ในงานบุญ งานรื่นเริง บางงาน ก็ยังมีการนำเอาวงปี่พาทย์ของดนตรีไทยมาร่วมบรรเลงด้วย เนื่องจากนักดนตรีบางคนในวงมโหรีประยุกต์ มีความรู้ความสามารถในการบรรเลงดนตรีประเภทปี่พาทย์ จึงได้นำเอาความรู้เหล่านี้มาถ่ายทอดให้กับศิษย์และเยาวชนรุ่นหลัง และเพื่อเป็นการให้โอกาสในการแสดงดนตรีของเยาวชนก็ได้มีการให้ศิษย์เหล่านี้ได้ร่วมบรรเลงและเพิ่มพูนประสบการณ์ด้วย แต่ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาเฉพาะวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เท่านั้น

ปัจจุบันวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านโดยมีการว่าจ้างให้ไปบรรเลงในงานบุญต่างๆอย่างต่อเนื่องเช่น งานอุปสมบท งานทอดกฐินทอดผ้าป่า งานประดับพัตยศ มีการถ่ายทอดความรู้ทางดนตรีจากรุ่นสู่รุ่น ปัจจุบันมีเยาวชนที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ประมาณ 10 คน ซึ่งทั้งนี้เยาวชนกลุ่มนี้สามารถบรรเลงได้จนสามารถ “ออกงาน” ได้บ้างตามโอกาส

1.1.5 นักดนตรี

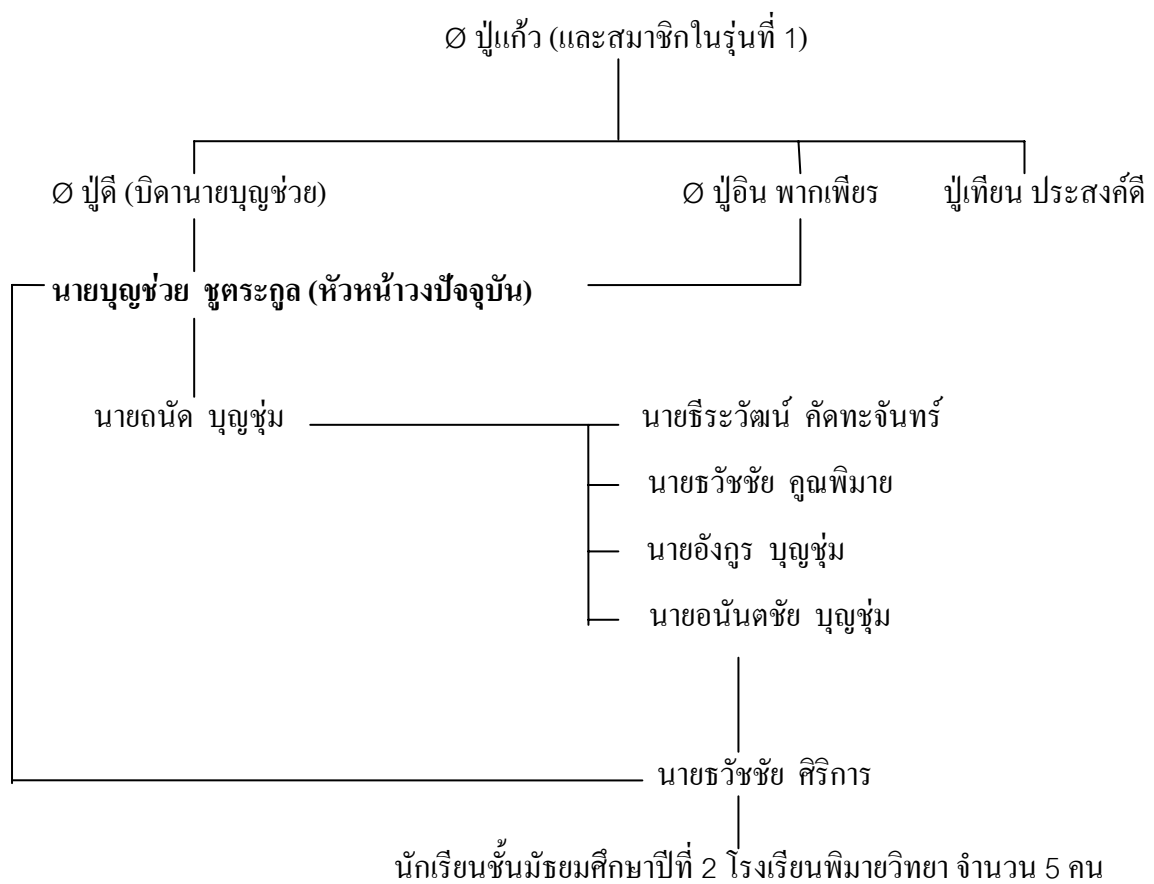
ภาพประกอบ 2 นายบุญช่วย ชูตระกูล

นายบุญช่วย ชูตระกูล	อายุ 71 ปี
เกิดเมื่อ	วันอังคารที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2480
บ้านเลขที่	30 หมู่ 5 ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
การศึกษา	จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4
ศาสนา	พุทธ
อาชีพหลัก	ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนาและทำไร่)
สมรสกับ	นางละออ ชูตระกูล (นามสกุลเดิม จิตดอน)
มีบุตรทั้งสิ้น 3 คน คือ	1.นายศิริพงษ์ ชูตระกูล 2.นางอาภรณ์ ชูตระกูล 3.นางอนิสรา แสนสุข

ปัจจุบันนายบุญช่วย ชูตระกูลเป็นหัวหน้าวงมโหรีประยุกต์ "รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม" เครื่องดนตรีที่บรรเลงในวงคือ ปี่ ซอ กลองเท็ง และเครื่องดนตรีภายในวงมโหรีประยุกต์เกือบทุกชนิด ได้รับการสืบทอดมาจากบิดาและสมาชิกในวงมโหรีประยุกต์ฯในครั้งนั้น ในตอนแรกนั้น นายบุญช่วย ชูตระกูล ยังไม่ได้เข้าร่วมวงมโหรีประยุกต์คณะ "รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม" เนื่องจากมีหน้าที่รับผิดชอบในการรับผิดชอบหาเลี้ยงครอบครัวโดยการทำไร่ ทำนาและเลี้ยงสัตว์ แต่นายบุญช่วยเป็นผู้ที่มีความใฝ่รู้ และรักในเสียงดนตรี จึงได้มีการเรียนรู้ในเรื่องของดนตรีในวงมโหรีประยุกต์ฯ ด้วยตัวเอง โดยอาศัยวิธี "ครูพักลักจำ" จนทำให้สมาชิกในวงมโหรีประยุกต์ฯ ในตอนนั้น (ซึ่งรวมถึงบิดาของนายบุญช่วยเอง) ได้เห็นความพยายามและความสามารถจึงได้ชักชวนเข้ามาร่วมวงมโหรีประยุกต์คณะ "รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม" อย่างเต็มตัวตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โดยมีการเรียนรู้วิชาดนตรีกับ ปู่ดี (บิดาของนายบุญช่วย) และสมาชิกในวงคนอื่นๆ และได้มีการสืบทอดให้ยังรุ่นต่อไปตามแผนผังภาพประกอบดังนี้

สายสืบทอดและสายศิษย์ของนายบุญช่วย ชูตระกูล

สายสืบทอดและสายศิษย์ของนายบุญช่วย ชูตระกูล

(๑ เสียชีวิตแล้ว)

ภาพประกอบ 3 สายศิษย์ของนายบุญช่วย ชูตระกูล

ภาพประกอบ 4 นายเทียน ประสงค์ดี

นายเทียน ประสงค์ดี	อายุ 76 ปี
เกิดเมื่อ	วันจันทร์ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2475
บ้านเลขที่	110 หมู่ 2 ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
การศึกษา	จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4
ศาสนา	พุทธ
อาชีพหลัก	ประกอบอาชีพเกษตรกร (ทำนา)
สมรสกับ	นางรัญจวน ประสงค์ดี
มีบุตรทั้งสิ้น 8 คน คือ	1. นายธีระชัย ประสงค์ดี 2. นายวิจิต ประสงค์ดี 3. นางฉวีวรรณ กลุ่มกลาง 4. นางกัญญา ประสงค์ดี 5. นายวิชัย ประสงค์ดี 6. นายธนต์ ประสงค์ดี (เสียชีวิต) 7. นางจันทิมา ประสงค์ดี 8. นางกานดา ประสงค์ดี

เครื่องดนตรีที่บรรเลงในวงคือ กลองสองหน้า ได้รับการสืบทอดมาจาก ปู่แก้ว และสมาชิก
 รุ่นที่ 1 และได้สืบทอดให้กับเยาวชนในหมู่บ้านกอกและละแวกใกล้เคียง

ภาพประกอบ 5 นายสมบุญ สร้างไร่

นายสมบุญ สร้างไร่	อายุ 75 ปี
เกิดเมื่อ	วันพฤหัสบดี เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2476
บ้านเลขที่	106 หมู่ 15 ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
การศึกษา	จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4
ศาสนา	พุทธ
อาชีพหลัก	ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา)
สมรสกับ	นางเฉลียว ชุมกลาง
มีบุตรทั้งสิ้น 6 คน คือ	1.นางฉลวย เพิ่มพูน 2.นางสมปอง ตันตระกูล 3.นางประสงค์ สืบคำ 4.นายบุญส่ง สร้างไร่ 5.นางเสาวลักษณ์ ประตุชัย 6.นายบุญสืบ สร้างไร่

เครื่องดนตรีที่บรรเลงในวงคือ ซอคู่และซอด้วง ได้รับการสืบทอดมาจาก ปู่สาย และปู่อิน (สมาชิกวงรุ่นที่ 2)

ภาพประกอบ 6 นายชินอร โพธิ์จอหอ

นายชินอร โพธิ์จอหอ	อายุ 72 ปี
เกิดเมื่อ	วันศุกร์ที่ 3 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2480
บ้านเลขที่	60/1 หมู่ 5 ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
การศึกษา	จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4
ศาสนา	พุทธ
อาชีพหลัก	รับจ้าง
สมรสกับ	นางเล็ก โพธิ์จอหอ
มีบุตรทั้งสิ้น 3 คน คือ	1.นางดวงรัตน์ โพธิ์จอหอ 2.นายวัชรินทร์ โพธิ์จอหอ 3.นางพัชรี โพธิ์จอหอ

เครื่องดนตรีที่บรรเลงในวงคือ ซอ ฆ้อง ระนาดและซอ ได้รับการสืบทอดมาจาก ปู่สาย และ ปู่อิน (สมาชิกวงรุ่นที่ 2)

ภาพประกอบ 7 นายเจริญ ชมกลาง

นายเจริญ ชมกลาง	อายุ 74 ปี		
เกิดเมื่อ	เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2477		
บ้านเลขที่	60/3 หมู่ 5 ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา		
การศึกษา	จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4		
ศาสนา	พุทธ		
อาชีพหลัก	รับจ้าง		
สมรสกับ	นางเพชร ชมกลาง		
มีบุตรทั้งสิ้น 8 คน คือ	1.นายชาญ	ชมกลาง	(เสียชีวิต)
	2.นางประคอง	อารีย์เชื้อ	
	3.นายต่วน	ชมกลาง	
	4.นายประทุน	ชมกลาง	(เสียชีวิต)
	5.นางพัชรี	แล้วระวัง	
	6.นางสาวสมหมาย	ชมกลาง	
	7.นายสมาน	ชมกลาง	
	8.นางสาวละมุน	ชมกลาง	

เครื่องดนตรีที่บรรเลงในวงคือ ฉิ่ง และ ฉาบ ได้รับการสืบทอดมาจาก ปู่เทียน (สมาชิกรุ่นที่ 2) และพี่ชายของภรรยา

ภาพประกอบ 8 นายทับ ปลั่งกลาง

นายทับ ปลั่งกลาง	อายุ 76 ปี																		
เกิดเมื่อ	วันจันทร์ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2475																		
บ้านเลขที่	49 หมู่ 5 ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา																		
การศึกษา	จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4																		
ศาสนา	พุทธ																		
อาชีพหลัก	ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา)																		
สมรสกับ	นางหรั่ง ปลั่งกลาง																		
มีบุตรทั้งสิ้น 9 คน คือ	<table> <tr> <td>1.นายบุญทิ้ง</td><td>ปลั่งกลาง</td></tr> <tr> <td>2.นายศร</td><td>ปลั่งกลาง</td></tr> <tr> <td>3.นางประเทือง</td><td>ปลั่งกลาง</td></tr> <tr> <td>4.นางบำเพ็ญ</td><td>ปลั่งกลาง</td></tr> <tr> <td>5.นายท่อม</td><td>ปลั่งกลาง</td></tr> <tr> <td>6.นางบุญตา</td><td>ปลั่งกลาง</td></tr> <tr> <td>7.นายเทพ</td><td>ปลั่งกลาง</td></tr> <tr> <td>8.นายทวน</td><td>ปลั่งกลาง</td></tr> <tr> <td>9.นายเทียม</td><td>ปลั่งกลาง</td></tr> </table>	1.นายบุญทิ้ง	ปลั่งกลาง	2.นายศร	ปลั่งกลาง	3.นางประเทือง	ปลั่งกลาง	4.นางบำเพ็ญ	ปลั่งกลาง	5.นายท่อม	ปลั่งกลาง	6.นางบุญตา	ปลั่งกลาง	7.นายเทพ	ปลั่งกลาง	8.นายทวน	ปลั่งกลาง	9.นายเทียม	ปลั่งกลาง
1.นายบุญทิ้ง	ปลั่งกลาง																		
2.นายศร	ปลั่งกลาง																		
3.นางประเทือง	ปลั่งกลาง																		
4.นางบำเพ็ญ	ปลั่งกลาง																		
5.นายท่อม	ปลั่งกลาง																		
6.นางบุญตา	ปลั่งกลาง																		
7.นายเทพ	ปลั่งกลาง																		
8.นายทวน	ปลั่งกลาง																		
9.นายเทียม	ปลั่งกลาง																		

เครื่องดนตรีที่บรรเลงในวงคือ ซอ ปี่และกลอง ได้รับการสืบทอดมาจาก พี่ชายคือนายโต ปลั่งกลาง (สมาชิกรุ่นที่ 2)

ภาพประกอบ 9 นายเป่า ปลั่งกลาง

นายเป่า ปลั่งกลาง	อายุ 49 ปี
เกิดเมื่อ	วันอาทิตย์ที่ 14 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2502
บ้านเลขที่	49 หมู่ 5 ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
การศึกษา	จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4
ศาสนา	พุทธ
อาชีพหลัก	ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา)
สมรสกับ	นางทองมาก ปลั่งกลาง (เสียชีวิต)

นายเป่า ปลั่งกลาง เป็นบุตรของนายทับ ปลั่งกลาง เครื่องดนตรีที่บรรเลงในวงคือ ตะโพน และกลอง ได้รับการสืบทอดมาจาก บิดา คือนายโต ปลั่งกลาง (สมาชิกรุ่นที่ 2)

ภาพประกอบ 10 นายถนัด บุญชุม

นายถนัด บุญชุม	อายุ 42 ปี
เกิดเมื่อ	วันพุธที่ 2 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2509
บ้านเลขที่	63 หมู่ 2 ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
การศึกษา	จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6
ศาสนา	พุทธ
อาชีพหลัก	ประกอบอาชีพช่างตัดผม
สมรสกับ	นางจัน บุญชุม
มีบุตรทั้งสิ้น 2 คน คือ	1.นายอนันท์ชัย บุญชุม 2.นางสาววรลักษณ์ บุญชุม

เครื่องดนตรีที่บรรเลงในวงคือ ซอ กลองชุด กีตาร์เบส ได้รับการสืบทอดมาจากนายบุญช่วย ชูตระกูล (หัวหน้าวงมโหรีประยุกต์ฯ คนปัจจุบัน) และนายสมาน ขอยันกลาง (สมาชิกรุ่นที่ 4) ซึ่งเดิมที ก่อนที่นายสมาน ขอยันกลางจะเข้ามาร่วมวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” นั้น นายสมาน สามารถบรรเลงเครื่องดนตรีภายในวงมโหรีประยุกต์ได้เกือบทุกชิ้น เนื่องจากนายสมาน เคยเข้าร่วมวงมโหรีพื้นบ้านโคราชคณะอื่นมาก่อน

ภาพประกอบ 11 นายธีระวัฒน์ คัตตะจันทร์

นายธีระวัฒน์ คัตตะจันทร์ อายุ 21 ปี	
เกิดเมื่อ	วันที่ 13 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2530
บ้านเลขที่	2/1 หมู่ 5 ตำบลวังกาใหญ่ อำเภอฟิมาย จังหวัดนครราชสีมา
ศาสนา	พุทธ
อาชีพหลัก	ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

เครื่องดนตรีที่บรรเลงในวงคือ กลองเท่ง โทน ซอ ฉิ่ง ฉาบ และ กรับ ได้คลุกคลีกับวงมโหรี ประยูรศักดิ์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตั้งแต่วัยเด็ก แล้วจึงได้มีโอกาสเข้าร่วมวงเพื่อฝึกซ้อมและร่วมบรรเลงในภายหลัง ได้รับการสืบทอดมาจากนายถนัด บุญชุ่ม (สมาชิกรุ่นที่ 5)

ภาพประกอบ 12 นายรัชชัย คุณพิมาย

นายนายรัชชัย คุณพิมาย	อายุ 25 ปี
เกิดเมื่อ	วันที่ 14 เดือนเมษายน พ.ศ. 2527
บ้านเลขที่	19 หมู่ 15 ตำบลวังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
การศึกษา	จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 6
ศาสนา	พุทธ
อาชีพหลัก	ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา)

เครื่องดนตรีที่บรรเลงในวงคือ ซอด้วง ซอด้วงและกลองเทิ่ง ได้คลุกคลีกับวงมโหรีประยุกต์ คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตั้งแต่วัยเด็ก แล้วจึงได้มีโอกาสเข้าร่วมวงเพื่อฝึกซ้อมและร่วมบรรเลงใน ภายหลัง ได้รับการสืบทอดมาจากนายถนัด บุญคุ้ม (สมาชิกรุ่นที่ 5)

ภาพประกอบ 13 นายอังกร บุญชุ่ม

นายอังกร บุญชุ่ม	อายุ 19 ปี
เกิดเมื่อ	วันที่ 27 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2532
บ้านเลขที่	63 หมู่ 2 ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
ศาสนา	พุทธ
ปัจจุบัน	นักศึกษา

เครื่องดนตรีที่บรรเลงในวงคือ ซอวิดหรือซอหยอดได้รับการสืบทอดมาจากนายถนัด บุญชุ่ม (สมาชิกรุ่นที่ 5) โดยได้ร่วมฝึกซ้อมและบรรเลงภายในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตั้งแต่อายุชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ภาพประกอบ 14 นายวัชชัย ศิริการ

นายวัชชัย ศิริการ	อายุ 24 ปี
เกิดเมื่อ	วันที่ 27 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2527
บ้านเลขที่	123 หมู่ 3 ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
ศาสนา	พุทธ
อาชีพหลัก	ประกอบอาชีพครูสอนวิชาดนตรีไทยที่โรงเรียนพิมายวิทยา

เครื่องดนตรีที่บรรเลงในวงคือ ซอกลาง, ฉิ่ง, ฉาบ ได้รับการสืบทอดมาจากนายบุญช่วย ชูตระกูล และสมาชิกภายในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” คนอื่นๆ

1.1.6 พิธีกรรมก่อนการบรรเลง

ก่อนที่จะทำการแสดง หรือ ทำการบรรเลงจะมีพิธีกรรมที่ถือว่าจะต้องยึดถือปฏิบัติทุกครั้ง คือ “การไหว้ครูหรือการยกครู” เนื่องจากนักดนตรีภายในวงดนตรีมีความเชื่อว่าการแสดงออกเพื่อแสดงความเคารพและระลึกถึงครูบาอาจารย์ก่อนการบรรเลงทุกครั้ง จะทำให้การแสดงหรือบรรเลงในครั้งนั้นเป็นไปด้วยดี ราบรื่นและยังเชื่อว่าจะทำให้นักดนตรีมีความจำในเรื่องของเพลงต่างได้อย่างแม่นยำหรือทำให้คิดเพลงต่อเพลงได้เป็นอย่างดี

ในพิธีกรรม “ไหว้ครู” ของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” โดยผู้ที่เป็นผู้นำในการทำพิธีไหว้ครู คือ นักดนตรีที่มีอาวุโสที่สุดในวงหรือผู้ที่เป็นหัวหน้าวงในขณะนั้น ซึ่งจะมีขั้นตอนอยู่ 6 ขั้นตอนคือ

1. นำเครื่องดนตรีทุกชิ้นในวงมาจัดวางเรียงด้วยกัน
2. กราบบูชาพระประธาน
3. ไหว้ครูโดยนักดนตรีอาวุโสหรือหัวหน้าวง
 - 3.1 จุดธูปเทียน ถวายดอกไม้
 - 3.2 ถวายเหล้าและน้ำดื่ม
 - 3.3 ไหว้ขอขมาเจ้าที่ เจ้าทาง
 - 3.4 กล่าวสัคเค (อันเชิญชุมนุมเทวดา)
 - 3.5 กล่าวคำบูชาครู
4. พิธีเสกน้ำพระพุทธรณ์
5. พรมน้ำพระพุทธรณ์แก่นักดนตรีและบริเวณที่ทำพิธี
6. บรรเลงเพลงไหว้ครู

ภาพประกอบ 15 พิธีไหว้ครูหรือยกครู

เครื่องกำนัลบูชาในพิธีกรรมการไหว้ครูของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม”

1. กรวยดอกไม้พระ 6 กรวย
2. ธูป 12 ดอก เทียนขาว 6 เล่ม

3. ดอกไม้ขาว 12 คู่
4. เหล้าขาว 1 ขวด
5. บุหรี่ 1 ซอง
6. หมากพลู 1 ซุด
7. ผ้าขาว 1 วา
8. น้ำเปล่า 1 แก้ว
9. เงิน 6, 24, 49, 108, 109 บาท (อย่างใดอย่างหนึ่ง)

1.1.7 เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” จะประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภท ดีด สี ตี และเป่า ซึ่งจะแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทเครื่องดนตรีพื้นบ้าน และเครื่องดนตรีสากล จากการศึกษพบว่าเครื่องดนตรีที่ใช้ในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ที่ใช้บรรเลงในปัจจุบันมีดังนี้

1. พิณ	1 ตัว
2. ซอยอดหรือซอวิด	1 คัน
3. ซอกกลาง	1 คัน
4. ซอด้	1 คัน
5. กลองเทิ่ง	1 ใบ
6. ฉิ่ง	1 คู่
7. ฉาบ (เล็ก, ใหญ่)	2 คู่
8. กรับ	1 คู่
9. ปี่ยอด	1 เล้า
10. กลองชุด	1 ชุด
11. กีตาร์เบส	1 ตัว
12. คีย์บอร์ด	1 ตัว

1. พิณ

ภาพประกอบ 16 ลักษณะพิณ

ภาพประกอบ 17 ขณะบรรเลงพิณ

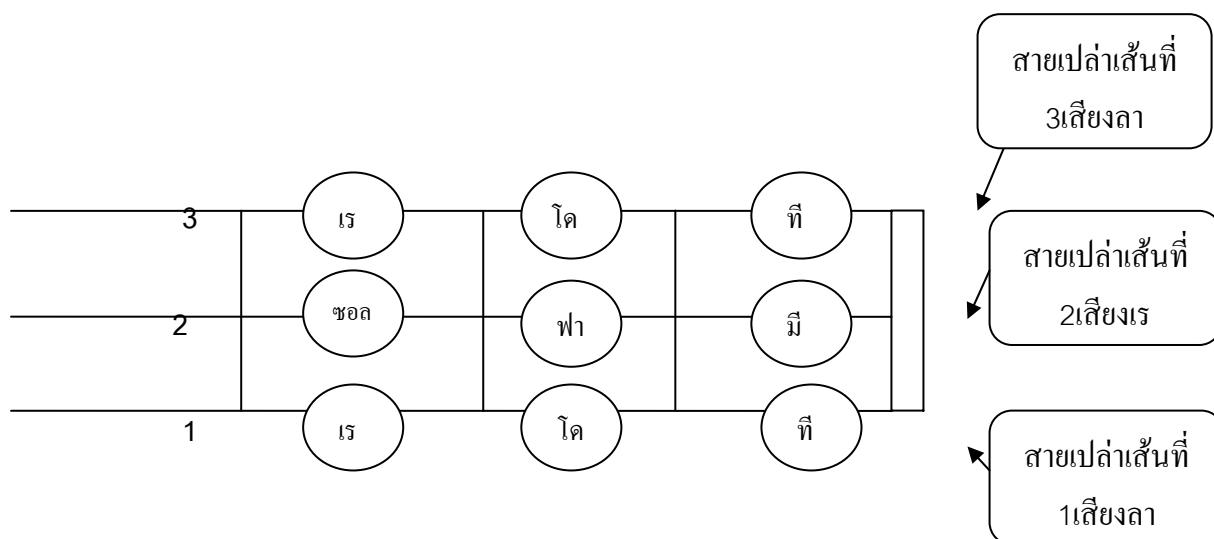
รูปร่างลักษณะพิณ

เป็นเครื่องดนตรีประเภทดีด ทำด้วยไม้ มีกล่องเสียงลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยม รูปวงกลม หรือทำเป็นรูปคล้ายใบไม้ก็มี ปัจจุบันนิยมทำเป็นรูปร่างต่างๆ มากมาย ซึ่งแล้วแต่ผู้ผลิตต้องการ มีช่องเสียงตรงกลาง ด้านหน้า กล่องเสียงขนาดกว้างประมาณ 25 ซม. ทำให้เกิดเสียงไพเราะ สดใส และมีสีสวยสดด้วยลายสีธรรมชาติของลายไม้อีกด้วย ส่วนคันพิณ ก็ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ตรงปลายเขาเป็นร่อง ด้านข้าง เจาะรูสำหรับสอดลูกบิด ตั้งสายซึ่งทำจากลวด อาจจะมี 2 สาย 3 สายหรือ 4 สายก็ได้ ซึ่งสายพิณอาจจะใช้สายลวด เป็นลวดเหล็กเพราะเสียงที่ได้จะเป็นเสียงที่ใกล้เคียงธรรมชาติมากที่สุด นมของพิณแบ่งเสียงมักจะทำมาจากไม้เนื้อแข็ง มี 5 เสียง คือ โด เร มี ซอล ลา ใช้ในเพลงสมัยอดีต ในสมัยปัจจุบัน มีครบ ทั้ง 7 เสียง คือ โด เร มี ฟา ซอล ลา ที ส่วนตรงปลายสุดของหัวพิณ มักนิยมทำเป็นลวดลายที่สวยงาม การทำหัวพิณจะมีการเขียนเป็นลายที่สวยงาม หรือ มีการแกะสลักเป็นรูปต่างๆ เช่น รูปหัวพญานาค รูปหัวหงส์ รูปลายกนก และรูปต่างๆ ตามจินตนาการ

การเทียบเสียง

การเทียบเสียงจะเทียบกับซอกกลางเป็นหลัก โดยจะใช้เทียบในสายที่ 1 จะเป็นเสียง ลา และเทียบเป็น คู่ 4 ของสายที่ 2 คือ เสียง เร และเทียบเป็น คู่ 5 ของสายที่ 1 คือ เสียง ลา

ตำแหน่งเสียงของพิณ

ภาพประกอบ 18 ตำแหน่งเสียงพิณ

วิธีการบรรเลง

ในการบรรเลงของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” พิณจะเป็นเครื่องดนตรีที่บรรเลงทำนองของเพลง และบางครั้งจะเล่นคลอประกอบกับเครื่องดนตรีอื่นๆ เช่น ซอหยอด ซอกกลาง หรือ ปี่ ส่วนใหญ่แล้วพิณในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” จะมีการใช้ไฟฟ้าในการบรรเลงด้วย ทั้งนี้เพื่อความชัดเจนของเสียงและสามารถควบคุมความดัง-เบาของเสียงได้

2. ซอหยอด

ภาพประกอบ 19 ลักษณะซอหยอด

ภาพประกอบ 20 ขณะบรรเลงซอหยอด

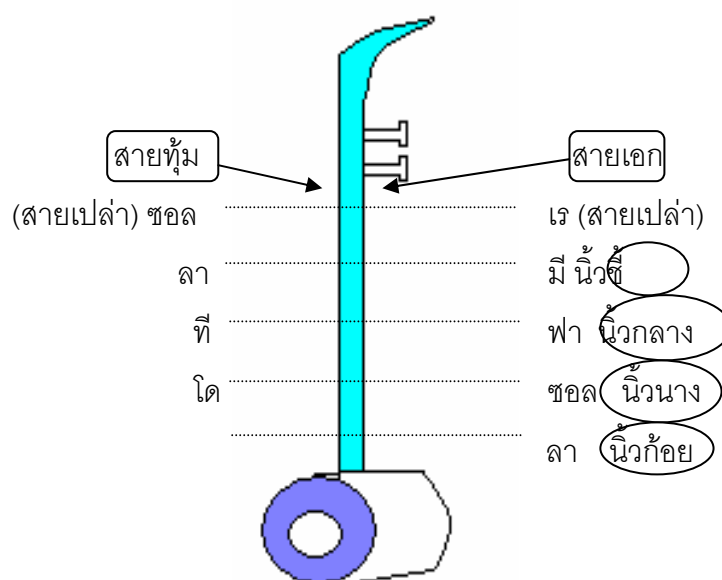
รูปร่างลักษณะซอยอดหรือซอวิด

ซอยอดหรือซอวิดจะเป็นซอสองสายกะโหลกทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ซึ่งหน้ากะโหลกซอด้วยหนังงูหรือหนังตะกวด มีลูกบิด 2 อัน สอดคันชักระหว่างสายซอทั้ง 2 สายซอดังสายเอกและสายทุ้มแต่เดิมใช้สายไหม (ไหมที่นำมาทอเป็นผ้าสำหรับสวมใส่) โดยการปั่นให้เป็นเส้น ปัจจุบันได้เปลี่ยนสายจากสายไหมมาเป็นสายลวดโดยใช้ลวดจากวัสดุห้ามล้อรถจักรยาน เพราะมีความคงทนมากกว่าสายไหม สาเหตุที่เรียกว่าซอวิด เนื่องจาก ซอประเภทนี้มีเสียงแหลมสูงที่สุดในบรรดาซอทั้งหมดที่ใช้ภายในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” จึงเป็นเหตุให้นิยมเรียกกันว่าซอวิด ซึ่งคล้ายกับเสียงหวีดสูงของซอ

การเทียบเสียง

การเทียบเสียงของสายซอยอดหรือซอวิดจะเทียบจากเสียงของปี่เป็นหลัก หรือในบางครั้งอาจจะใช้ขลุ่ยแทน สายเอกจะเทียบเป็นเสียง เร ส่วนสายทุ้มจะเทียบเป็นเสียง ซอล ซึ่งการเทียบระหว่างทั้งสายเอกและสายทุ้มก็จะเป็น คู่ 5

ตำแหน่งนิ้วของซอยอดหรือซอวิด

ภาพประกอบ 21 ตำแหน่งนิ้วของซอยอดหรือซอวิด

วิธีการบรรเลง

การบรรเลงของซอยอดหรือซอวิด จะบรรเลงคลอประกอบกับเครื่องดนตรีอื่นๆ หรือเป็นผู้ตามเท่านั้น โดยจะเป็นเสียงที่สอดแทรกทำนองเพลง ถ้าจะเปรียบช่วงเสียงของซอทั้งสามชนิดในวง

มโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” คือ ซอยอด ซอกกลาง และซอऊ ซอยอดหรือซอวิดจะเปรียบเสมือนช่วงเสียง โซปราโน คือจะมีช่วงเสียงที่สูงที่สุด

3. ซอกกลาง

ภาพประกอบ 22 ลักษณะซอกกลาง

ภาพประกอบ 23 ขณะบรรเลงซอกกลาง

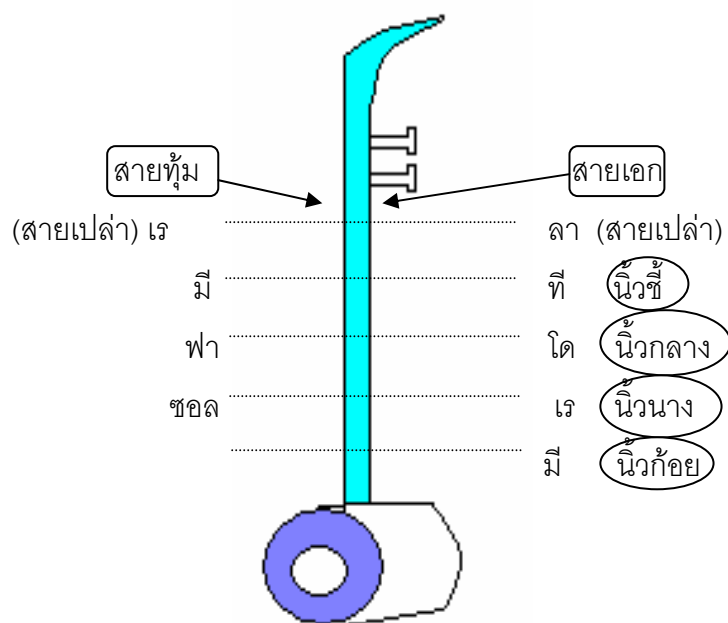
รูปร่างลักษณะ

ซอกกลางเป็นซอสองสาย กะโหลกทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ซึ่งหน้าซอด้วยหนังงูหรือหนังตะกวด มีลูกบิด 2 อัน สอดคันชักระหว่างสายซอทั้ง 2 เส้น สายซอกกลางสายเอกและสายทุ้มแต่เดิมใช้สายไหม (ไหมที่นำมาทอเป็นผ้าสำหรับสวมใส่) โดยการปั่นให้เป็นเส้น ปัจจุบันสายของซอกกลางได้เปลี่ยนสายจากสายไหมมาเป็นสายลวดโดยใช้ลวดจากวัสดุห้ามล้อรถจักรยาน เพราะมีความคงทนมากกว่าสายไหม

การเทียบเสียง

การเทียบเสียงของสายซอกกลางจะเทียบจากเสียงของปี่เป็นหลัก หรือในบางครั้งอาจจะใช้ขลุ่ยแทน สายเอกจะเทียบเป็นเสียง ลา ส่วนสายทุ้มจะเทียบเป็นเสียง เร ซึ่งการเทียบระหว่างทั้งสายเอกและสายทุ้มก็จะเป็น คู่ 5

ตำแหน่งของนิ้วชอกกลาง

ภาพประกอบ 24 ตำแหน่งนิ้วของชอกกลาง

วิธีการบรรเลง

การบรรเลงของชอกกลาง ส่วนใหญ่จะบรรเลงทำนองหลักของเพลง และในบางครั้งจะบรรเลงคลอประกอบกับเครื่องดนตรีอื่นๆ ถ้าจะเปรียบช่วงเสียงของชอกทั้งสามชนิดในวงมโหรีประยุกต์ คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” คือ ชอยอด ชอกกลาง และชอกู้ ชอกกลางจะเปรียบเสมือนช่วงเสียง อัลโต้

4. ชอกู้

ภาพประกอบ 25 ลักษณะชอกู้

ภาพประกอบ 26 ขณะบรรเลงชอกู้

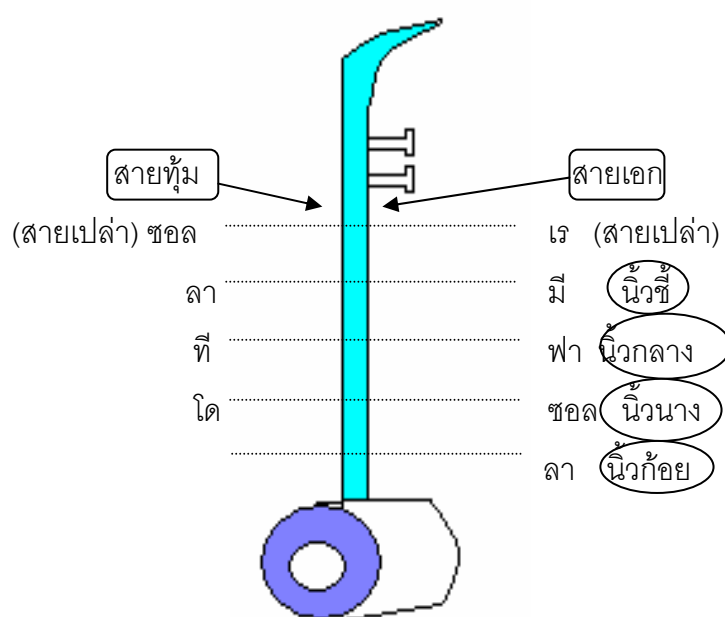
รูปร่างลักษณะ

ซอऊ เป็นซอสองสายเช่นเดียวกับซอดั่ง กะโหลกทำจากกะลามะพร้าว ปาดข้าง และแกะสลักลวดลาย เพื่อเปิดให้มีช่องเสียง หุ้มหนังกะโหลกซอด้วย หนังงูหรือหนังตะกวดหนังลูกวัว มีลูกบิด 2 อัน สอดคั่นซอระหว่างสายซอทั้ง 2 เส้น ซอऊของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” จะมีลักษณะกะโหลกของซอऊที่ใหญ่กว่าซอऊของคนตรีไทยเล็กน้อย แต่เดิมใช้สายไหมเช่นเดียวกับซอดั่ง ปัจจุบันสายซอऊนิยมใช้สายป่านและสายลวด

การเทียบเสียง

การเทียบเสียงของสายซอऊจะเทียบจากเสียงของปี่เป็นหลัก หรือในบางครั้งอาจจะใช้ขลุ่ยแทนและมีลักษณะในการเทียบเสียงคล้ายกับซอขยอดหรือซอวิดคือ สายเอกจะเทียบเป็นเสียง เร ส่วนสายทุ้มจะเทียบเป็นเสียง ซอล ซึ่งการเทียบระหว่างทั้งสายเอกและสายทุ้มก็จะเป็น คู่ 5

ตำแหน่งนิ้วของซอऊ

ภาพประกอบ 27 ตำแหน่งนิ้วของซอऊ

วิธีการบรรเลง

การบรรเลงของซอऊ จะบรรเลงคลอประกอบกับเครื่องดนตรีอื่นๆ หรือเป็นผู้ตามเท่านั้น โดยจะเป็นเสียงที่สอดแทรกทำนองเพลงคล้ายกับหน้าที่ของซอขยอดหรือซอวิด แต่ซอऊจะเป็นการบรรเลงคลอและเป็นผู้ตามในส่วนของช่วงเสียงต่ำ ส่วนซอขยอดหรือซอวิดจะบรรเลงคลอและเป็นผู้ตามใน

ช่วงเสียงที่สูง ถ้าจะเปรียบช่วงเสียงของซอทั้งสามชนิดในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” คือ ซอยอด ซอกลาง และซอด้วง ซอด้วงจะเปรียบเสมือนช่วงเสียง เบส คือจะมีช่วงเสียงที่ต่ำที่สุด

5. กลองเท็ง

ภาพประกอบ 28 ลักษณะกลองเท็ง

ภาพประกอบ 29 ขณะบรรเลงกลองเท็ง

รูปร่างลักษณะ

กลองเท็งมีรูปร่างลักษณะคล้ายกลองมะริกัน ซึ่งหนังสองข้างด้วยหนังวัวด้านขวาใช้ไม้ตี ด้านซ้ายใช้มือตีขัดจังหวะกับไม้ตี นิยมใช้กับเพลงที่บรรเลงในงานบุญประเพณี ผ้าป่า กฐิน งานสนุกสนาน รื่นเริง

วิธีการบรรเลง

การบรรเลงกลองเท็ง จะต้องมีการแบกสะพายกลองเพื่อสะดวกในการเดินขบวนแห่ โดยจะใช้ไม้กลองตีด้วยมือขวา ส่วนมือซ้ายจะทำหน้าที่ตีขัดจังหวะกับไม้กลอง

จังหวะกลองเท็ง

--- ป๊ะ	- ตึง - ตึง	--- ป๊ะ	- ตึง - ตึง	--- ป๊ะ	- ตึง - ตึง	--- ป๊ะ	- ตึง - ตึง
--- ป๊ะ	- ตึง - ตึง	- ตึง - ป๊ะ	- ตึง - ตึง	--- ป๊ะ	- ตึง - ตึง	- ตึง - ป๊ะ	- ตึง - ตึง

6. จิ้ง

ภาพประกอบ 30 ลักษณะของจิ้ง

ภาพประกอบ 31 ขณะบรรเลงจิ้ง

รูปร่างลักษณะ

จิ้ง เป็นเครื่องดีสำหรับควบคุมจังหวะในวงดนตรี ผลิตจากโลหะผสม เป็นรูปคล้ายถ้วยขนาดเล็ก ค่อนข้างหนา ตรงกลางของหรือก้นถ้วยของจิ้งแต่ละข้างจะเจาะรูเพื่อร้อยเชือกติดกัน มีขนาดของเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5-7 เซนติเมตร

วิธีการบรรเลง

การตีจิ้งผู้บรรเลงจะต้องถือจับฝาจิ้งทั้งสองข้างกระทบกับเพื่อให้เกิดเสียงจิ้งที่ดังกังวาน และตีจิ้งกระทบกับพร้อมด้วยการกดฝาจิ้งทั้งสองข้างเพื่อให้เกิดเสียงดับ ใช้เป็นเครื่องควบคุมจังหวะในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม”

จังหวะจิ้ง

- จิ้ง - ดับ	- จิ้ง - ดับ	- จิ้ง - ดับ	- จิ้ง - ดับ
--------------	--------------	--------------	--------------

7. ฉาบ

ภาพประกอบ 32 ลักษณะของฉาบ

ภาพประกอบ 33 ขณะบรรเลงฉาบ

รูปร่างลักษณะ

ฉาบเป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ รูปร่างคล้ายฉิ่งแต่ฝาของฉาบจะบานและบางมากกว่า ฉิ่งมีลักษณะคล้ายจาน ผลิตจากโลหะผสม ในวงมโหรีประยุกต์จะมีฉาบ 2 ขนาดคือ ฉาบเล็กและฉาบใหญ่ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของฉาบเล็กประมาณ 12-15 เซนติเมตร ส่วนเส้นผ่าศูนย์กลางของฉาบใหญ่ประมาณ 16-20 เซนติเมตร

วิธีการบรรเลง

ใช้ฝ่าทั้งสองข้างตีกระทบกัน ชัดกับทำนองหลักของฉิ่ง ซึ่งใช้เป็นเครื่องประกอบจังหวะ บรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีอื่นๆภายในวงมโหรี เพื่อให้มีจังหวะที่สนุกสนาน เร้าใจมากยิ่งขึ้น

จังหวะฉาบ

ฉาบเล็ก	- - - วับ	- แ채 - วับ	แช่แช่ - วับ	- แ채 - วับ
ฉาบใหญ่	- - - แ채	- - - แ채	- - - แ채	- - - แ채

8. กรับ

ภาพประกอบ 34 ลักษณะกรับ

ภาพประกอบ 35 ขณะบรรเลงกรับ

รูปร่างลักษณะ

รูปร่างลักษณะของกรับจะเป็นท่อนไม้สี่เหลี่ยมผืนผ้า ผลิตจากวัสดุที่เป็นไม้เนื้อแข็ง ความยาวโดยเฉลี่ยประมาณ 15-20 เซนติเมตร และความกว้างของกรับ เฉลี่ยประมาณ 4-5 เซนติเมตร

วิธีการบรรเลง

กรับเป็นเครื่องตีสำหรับควบคุมจังหวะและประกอบจังหวะ โดยจะถือกรับไว้ทั้งสองมืออย่างละหนึ่งท่อน แล้วใช้เคาะกระทบเพื่อให้เกิดเสียง เป็นการให้จังหวะ และวิธีการบรรเลงจะตีกรับในทุกๆ จังหวะตกของเพลง

จังหวะของกรับ

--- กรับ	--- กรับ	--- กรับ	--- กรับ
----------	----------	----------	----------

9. ปี่

ภาพประกอบ 36 ลักษณะปี่ยอด

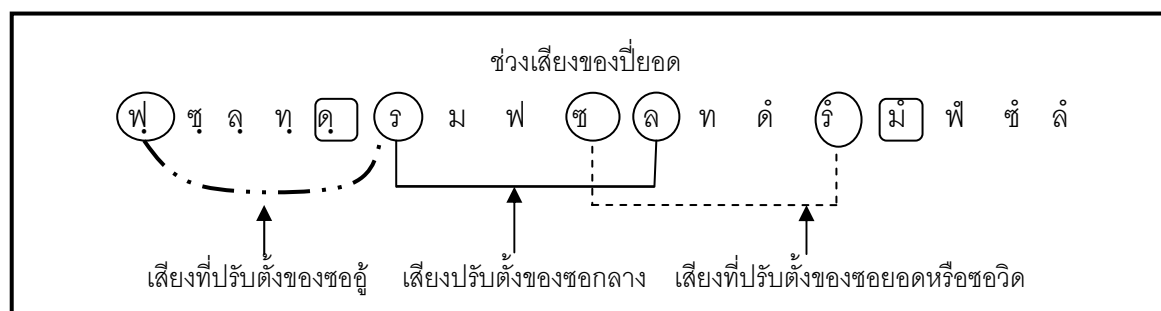
ภาพประกอบ 37 ขณะบรรเลงปี่ยอด

รูปร่างลักษณะ

ลำตัวของปี่ยอดจะทำมาจากไม้เนื้อแข็ง ความยาวประมาณ 35-40 เซนติเมตร ความกว้างประมาณ 4-5 เซนติเมตร รู้นี้จะมีทั้งหมด 6 รู ลิ้นของปี่จะเป็นลักษณะลิ้นคู่ ทำมาจากใบตาลแห้ง

การเทียบเสียง

ปี่ยอดเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นมาตรฐานในการเทียบเสียงให้กับเครื่องดนตรีชนิดอื่นในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” โดยจะมีช่วงเสียงในการตั้งเสียง จากเสียง โด(ต่ำ) จนถึงเสียง มี (สูง) ดังภาพ

ภาพประกอบ 38 ช่วงเสียงของปี่ยอด

การตั้งเสียงของปี่พอด จะมีศัพท์เฉพาะในการเรียกชื่อของเสียงโน้ต หรือนับได้ว่าเป็นศัพท์สังคีตของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ดังนี้

เสียงแต่	เท่ากับ	เสียง เร
เสียงตีด	เท่ากับ	เสียง ซอล
เสียงตอย	เท่ากับ	เสียง ลา
เสียงต้อย	เท่ากับ	เสียง โด (สูง)
เสียงตี	เท่ากับ	เสียง เร (สูง)

ตำแหน่งนิ้วของปี่พอด

รูที่ 6	●	●	●	●	●	●	●	○	◐	●
รูที่ 5	●	●	●	●	●	○	○	○	●	●
รูที่ 4	●	●	●	○	○	○	○	○	●	●
รูที่ 3	●	●	●	○	●	○	○	○	●	●
รูที่ 2	●	●	○	○	●	○	○	○	●	●
รูที่ 1	●	○	○	○	●	○	○	○	●	○
เสียง	ค	ร	ม	ฟ	ซ	ล	ท	คํ	รํ	มํ

ภาพประกอบ 39 ตำแหน่งนิ้วของปี่พอด

ระบบนิ้วของปี่พอด เสียง ลา กับเสียง ที่ จะใช้ระบบเดียวกัน คือ จะปิดที่รูบน (รูที่ 6) สิ่งที่จะทำให้เสียงแตกต่างกันคือ ผู้บรรเลงจะต้องใช้ลมในการเป่าไม่เท่ากัน คือ เสียงที่จะใช้ลมที่แรงกว่าเสียงลา

10. กลองชุด

ภาพประกอบ 40 ลักษณะกลองชุด

ภาพประกอบ 41 ขณะบรรเลงกลองชุด

รูปร่างและลักษณะ

กลองชุด เป็นเครื่องดนตรีประเภทตีกระทบ ประกอบด้วยกลองหลายใบ และฉาบ โดยใช้ผู้เล่นคนเดียว ถือไม้ตีกลองและฉาบทั้งสองมือ และใช้เท้าเหยียบกระเดื่อง เพื่อตีกลองใหญ่ และ ฉาบ กลองชุดจะประกอบไปด้วย

กลองเล็ก หรือ สแนร์ดรัม (Snare drum) ประกอบด้วยแผงลวดซึ่งรัดผ่านผิวหน้ากลอง ด้านล่าง เพื่อให้เกิดเสียงดังแตกๆ ตัวกลองทำด้วยไม้หรือโลหะ และสามารถรัดให้หนังตึงด้วยขอบไม้ ด้านบนและล่าง สามารถปลดสายสแนร์เพื่อให้เกิดเสียงทุ้มดังต๋มต๋มได้ และตีกลองเล็กด้วยไม้ นิยมใช้กลองชนิดนี้ทั้งในวงดุริยางค์และวงดนตรี

กลองทอม (Tom-tom drum) หรือ เทเนอร์ดรัม (Tenor drum) มีขนาดใหญ่กว่าสแนร์ดรัม เป็นกลองชนิดที่สร้างขึ้นโดยไม่ใช้สายสแนร์ เสียงจะมีลักษณะสูง กลาง ต่ำ ขึ้นอยู่กับขนาดของกลองทอม

กลองฟลอร์ทอม (Floor tom) มีขนาดใหญ่กว่ากลองทอม เป็นกลองชนิดที่สร้างขึ้นโดยไม่ใช้สายสแนร์ ตำแหน่งที่วางจะวางที่พื้น เสียงจะมีลักษณะที่ทุ้มกว่ากลองทอม

กลองใหญ่ หรือ กลองเบส (Bass drum) เป็นกลองที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ประกอบด้วยตัวกลองที่ทำด้วยไม้และมีหนังกลองทั้งสองด้าน ตีด้วยไม้ที่มีสีกหลากหลาย ชนิดที่มีหัวที่ปลายทั้งสองข้าง ใช้เพื่อทำเสียงรัว การตีกลองใหญ่จะใช้เท้าเหยียบกระเดื่อง (Paddle) เพื่อทำให้เกิดเสียง

ฉาบ Hi-hat จะมีลักษณะคล้ายฉาบ มีสองอันประกบกัน ผลิตจากทองเหลือง เส้นผ่าศูนย์กลาง ประมาณ 13-15 นิ้ว จะใช้ไม้ตีเพื่อประกอบจังหวะ

ฉาบ มีลักษณะเป็นวงกลมคล้ายจาน ผลิตจากทองเหลือง เส้นผ่าศูนย์กลางมีตั้งแต่ 8 – 22 นิ้ว เสียงของฉาบค่อนข้างดัง เพื่อใช้ตีในการจบห้องเพลงหรือเป็นสัญญาณให้กับนักดนตรีคนอื่นๆ ภายในวงดนตรี

วิธีการบรรเลง

กลองชุดเป็นเครื่องดนตรีประเภท ตี เพื่อใช้ในการประกอบจังหวะ และควบคุมจังหวะในการบรรเลง โดยผู้บรรเลงจะบรรเลงพร้อมๆ กัน คือ มือขวาจะตี ฉาบ Hi-hat มือซ้ายจะตีกลองสะแนร์ ส่วนเท้าจะควบคุมการเหยียบกระเดื่องของกลองใหญ่และกระเดื่องของ ฉาบ Hi-hat

11. กีตาร์เบส

ภาพประกอบ 42 ลักษณะกีตาร์เบส

ภาพประกอบ 43 ขณะบรรเลงกีตาร์เบส

รูปร่างลักษณะ

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย ลักษณะจะคล้ายกับกีตาร์ไฟฟ้า (Electric Guitar) ในทางสากลสามารถเรียกได้ทั้งเบสไฟฟ้า (Electric bass), กีตาร์เบสไฟฟ้า (Electric bass guitar) หรือเรียกสั้นๆว่าเบส (Bass) ลักษณะของเบสจะมีรูปร่างใหญ่กว่ากีตาร์ มีโครงสร้างของคอที่ใหญ่และ

ยาวกว่า มีย่านความถี่เสียงต่ำ มีหน้าที่โดยหลักๆ ในการให้จังหวะ คือคุมจังหวะ กีตาร์เบสส่วนใหญ่ในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” จะใช้กีตาร์เบส 4 สาย

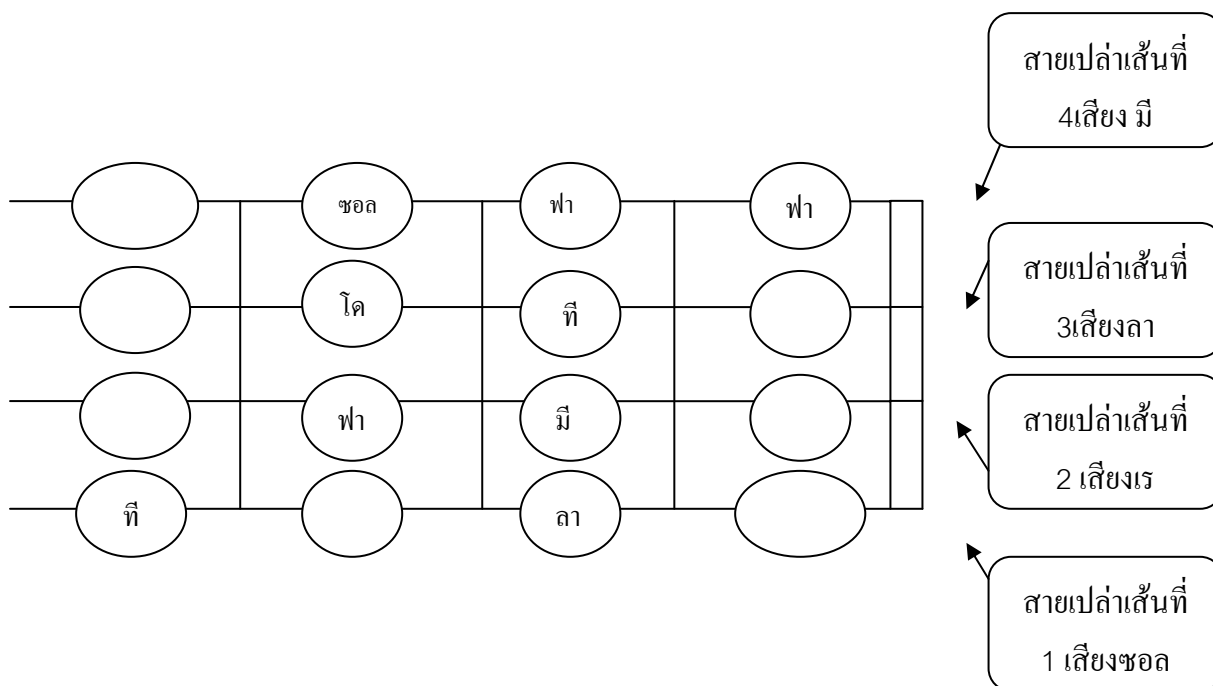
การเทียบเสียง

การเทียบเสียงของกีตาร์เบสจะใช้การเทียบเสียงของหลักดนตรีสากลมาเป็นตัวเทียบ การตั้งสายตามมาตรฐานคือสายบนสุดคือสายที่ 4 จะเทียบเสียงเป็นเสียงมี (E) สายที่ 3 จะเทียบเสียงเป็นเสียง (A) สายที่ 2 จะเทียบเสียงเป็นเสียงเร (D) และสายล่างสุด สายที่ 1 จะเทียบเสียงเป็นเสียงซอล (G) ในระบบของกีตาร์เบส จะมีระบบของเฟรตที่เป็นแบบครึ่งเสียงหรือโครมาติก (Chromatic) ในทางดนตรีสากลเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

วิธีการบรรเลง

กีตาร์เบส จะบรรเลงและมีหน้าที่ควบคุมจังหวะ ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับจังหวะของกลองชุด แล้วเสียงที่บรรเลงออกมาจะต้องอยู่ในบันไดเสียงของเพลงเดียวกัน หรือคอร์ดเดียวกันอีกด้วย ซึ่งเสียงของกีตาร์เบส เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เนื่องจากสามารถเพิ่มอรรถรสของผู้ชมผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

ตำแหน่งนิ้วของกีตาร์เบส

ภาพประกอบ 44 ตำแหน่งนิ้วกีตาร์เบส

12. คีย์บอร์ด

ภาพประกอบ 45 ลักษณะคีย์บอร์ด

ภาพประกอบ 46 ขณะบรรเลงคีย์บอร์ด

รูปร่างลักษณะ

คีย์บอร์ดเป็นเครื่องดนตรีสากลประเภทดีด มีลิ้นนิ้วประมาณ 61 ลิ้นนิ้ว คัล้ายเปียโนไฟฟ้า แต่จะมีลักษณะที่เล็กกว่า เป็นเครื่องดนตรีที่ต้องใช้ไฟฟ้า รูปร่างเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าควากว้างประมาณ 90-120 เซนติเมตร และความยาวประมาณ 45-50 เซนติเมตร

วิธีการบรรเลง

ในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” คีย์บอร์ด มีหน้าที่บรรเลงทำนองหลักของเพลง หรือในบางครั้งจะบรรเลงคลอตามทำนองหักของเพลงโดยจะใช้วิธีบรรเลงคอร์ดของบันไดเสียงของเพลงนั้นๆ คีย์บอร์ดสามารถสร้างเสียงต่างๆได้มากมาย จึงเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในการนำเอามาเข้าร่วมในวงมโหรีประยุกต์เช่นนี้

1.8 เพลงที่ใช้ในการบรรเลง

บทเพลงที่วงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” มีทั้งเพลงที่เป็นแบบ เพลงมโหรีดั้งเดิม เพลงทำนองไทยเดิม คืออาจจะนำเอาทำนองหลักของเพลงไทยเดิมต่างๆมาประยุกต์ใช้ โดยมีการตั้งชื่อเพลงขึ้นเป็นชื่อใหม่ ซึ่งทำนองและจังหวะ อาจจะคล้ายเพลงไทยเดิมบางเพลง และเพลงประยุกต์ร่วมสมัย โดยจะนำเอาบางท่อนของทำนองเพลงลูกทุ่ง หรือลูกกรุงมาใช้ จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้รวบรวมเพลงของวงมโหรีประยุกต์ทั้งหมดในปัจจุบันมีประมาณ 23 เพลงโดยจะแบ่งประเภทของเพลงตามลักษณะการบรรเลงไว้ 2 ประเภทคือ เพลงแห่ และ เพลงนั่งบรรเลง

เพลงแห่ จะใช้ในการเดินแห่นำขบวน หรือเพลงที่มีจังหวะสนุกสนาน มีประมาณ 14 เพลง คือ

1. เพลงพัดชา
2. เพลงพม่าแห่กระเจาด
3. เพลงหมีน้อยหมี่ใหญ่ (หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งคือ เพลงแห่กฐิน)
4. เพลงโล่เลื่อน
5. เพลงพม่ารำขวาน
6. เพลงพม่าแทงกบ
7. เพลงแขกชายชนมบั้ง
8. เพลงเมฆalarามาสุร
9. เพลงธรณีกรรแสง (เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเพลงแห่เนี้ยก ในภาษาเขมร หรือ เพลงแห่นาค)
10. เพลงสาวเวียงเหนือ
11. เพลงค้ำคาวกีนกล้วย
12. เพลงพม่าเขว
13. เพลงตาอินตาโก
14. เพลงจีนลงเรือ

เพลงนั่งบรรเลง จะใช้บรรเลงประกอบการทำพิธีต่างๆ หรือใช้บรรเลงภายในงานพิธีการ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเพลงไทยเดิม มีประมาณ 9 เพลงคือ

1. เพลงสืนวน
2. เพลงมอญ 2 ชั้น
3. เพลงมอญ 3 ชั้น
4. เพลงนางนาค
5. เพลงนกขมิ้น

6. เพลงแขกบรเทศ
7. เพลงเขมรพวง
8. เพลงเขมรปี่แก้ว
9. เพลงเขมรพายเรือ

ตัวอย่างโน้ตเพลง

จากที่ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโน้ตเพลงในวงมโหรีประยุกต์ คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ผู้ศึกษาได้จดบันทึกเกี่ยวกับโน้ตเพลงและบันทึกเสียงในระหว่างที่มีการแสดง ซึ่งโน้ตที่ได้มานั้นจะเป็นโน้ตของทำนองหลักในเพลงนั้นๆ โดยที่ผู้ศึกษาได้ทำการถอดโน้ตเพลงจากแถบบันทึกเสียงและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความถูกต้องตามแบบฉบับของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” กับนักดนตรีภายในวง โดยมีตัวอย่างโน้ตเพลงในรูปแบบโน้ตไทยและโน้ตสากลดังนี้

โน้ตไทย

เพลงแห่กฐิน (เพลงหมีน้อยหมี่ใหญ่)

----	- ด - ซ	- ด - ล	ซ ล ด ซ	----	- ด - ซ	- ด - ล	ซ ล ด ซ
--- ร	ม ร ด ล	- - ด ซ	- ล - ม	-- ร ม	- ซ - ล	- ซ - ม	ร ด - ร
----	- ด - ร	-- ด ม	- ร - ร	- ซ - ซ	- ซ - ม	- ร ม ซ	- ม - ม
- ด - ร	- ม - ซ	- ล ซ ม	- ร ม ซ	--- ด	--- ร	--- ด	- ร ด ล
--- ร	ม ร ด ล	- ล ด ล	ซ ล ด ซ	- ร - ร	- ม ร ด	- ล ด ล	ซ ล ด ซ

โน้ตสากล

เพลงแห่กฐิน(หมีน้อยหมี่ใหญ่)

โน้ตไทย

เพลงพม่าแห่กระจาด

- ซ - ซ	- ร - ม	ร ด ร ม	- ร ร ร	- ซ - ซ	- ร - ม	ร ด ร ม	- ร ร ร
- - - ด	- ร - ม	ซ ม ร ด	- ม - ร	- - - ด	- ร - ม	ซ ม ร ด	- ล - ด ร
- ม ซ ร	ม ร ด ล	- - ด ซ	- ล - ด	- - - -	- - - ซ	- - ด ซ	- ล - ด
- ร - ซ	- ร - ด	- ฬ - ล	- ซ ล ด	- - - -	- - - ซ	- - ด ซ	- ล - ด
- ร - ซ	- ร - ด	- ฬ - ล	- ซ ล ด	- - - -	- ซ - ม	- - ร ด	- ร - ม
- - ด ร	- ม ซ ม	- ร - ร	ซ ม ร ด	- - - -	- ซ - ม	- - ร ด	- ร - ม
- ร ด ร	- ม ซ ม	- ร - ร	ซ ม ร ด	- - - ร	- ด - ล	- - ซ ล	ด ร - ด
- - - ร	- ด - ล	- - ซ ล	ด ร - ด	- ม ซ ร	ม ร ด ล	- ล ด ซ	- ม - ร
- - ด ซ	- ม - ร	ด ร ม ซ	- ม - ร	- ล - ซ	- ม - ร	ด ร ม ซ	- ม - ร

(ย้ายไปบรรทัดที่ 2)

โน้ตสากล

เพลงพม่าแห่กระจาด

โน้ตไทย

เพลงพัดชา

----	- ล ด ร	-- ด ล	- ฌ ล ด	----	- ล ด ร	- ร ด ล	ด ฌ ล ด
- ร ด ล	- ฌ ล ด	- ด - ร	- ม ฌ ม	- ร ม ม	- ฌ ม ม	ฌ ม ร ด	- ร - ม
- ฌ - ล	- ฌ - ม	- ร ม ฌ	- ด - ร	----	- ล ด ร	- ม ฌ ร	ม ร ด ล
ด ล ฌ ม	- ฌ - ล	ฌ ม ฌ ล	ฌ ม - ร	- ม ร ด	- ร - ม	- ล ฌ ม	- ร - ด

(ย้อนต้น)

โน้ตสากล

เพลงพัดชา

โน้ตไทย

ลูกลงหรือลูกหมด

----	- ฌ - ม	-- ร ด	- ร - ม	- ร - ม	- ฌ - ล	- ด ล ด	- ร - ด
----	- ฌ - ม	-- ร ด	- ร - ม	- ร - ม	- ฌ - ล	- ด ล ฌ	- ร - ด
----	- ด - ฌ	----	- ด - ล	-- ฌ ม	- ฌ - ล	- ด - ม	ร ด - ร
----	- ม ร ด	- ร - ม	- ฟ - ฌ	----	- ล - ฌ	--- ด	- ร - ม
----	- ฌ - ร	- ด ร ม	- ร - ร	- ฌ - ม	- ร - ด	- ฌ - ล	- ฌ - ด
						- ฌ - ล	- ม ร ด

(อาจจะจบแบบใดแบบหนึ่ง)

โน้ตสากล

ลูกลงหรือลูกหมด

โน้ตไทย

ลูกหมดแบบไทยเดิม

- ซ ซ ซ	- ล - ล	- ด ด ด	- ล - ล	- ซ ซ ซ	- ล - ล	- ด - ด	- ร - ร
- ล ด ร	ด ล ด ร	ด ล ด ร	ด ร - -	ม ร ด ล	ร ด ล ซ	ด ล ซ ม	ล ซ ม ร
- - ด ร	ม ซ ม ซ	- - ร ม	ซ ล ซ ล	- - ด ซ	ล ด ล ด	- - ซ ล	ด ร ด ร

โน้ตสากล

ลูกหมดแบบไทยเดิม

ลูกกลองหรือลูกหมัดจัดเป็นเพลงชนิดหนึ่ง ซึ่งจะใช้ในกรณีที่ บรรเลงเพลงหลายๆ เพลง ติดต่อกันมาพอสมควรและต้องการที่จะจบเพลงโดยพร้อมเพรียงกัน โดยนักดนตรีจะเลือกใช้ในแบบใดแบบหนึ่งก็ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับหัวหน้าวง หรือนักดนตรีคนใดคนหนึ่งภายในวงมโหรีประยุกต์

จังหวะของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม”

จังหวะที่ใช้ในบทเพลงวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เป็นอัตราจังหวะ สอง ชั้น และชั้นเดียว ในการบรรเลงเพลง ผู้บรรเลงไม่มีแบบแผนที่เป็นมาตรฐานตายตัวหรือเป็นข้อบังคับ ในการบรรเลง บางครั้งนักดนตรีในวง หากมีอาการสนุกสนาน อาจพลิกแพลงทำนองและสอดแทรก ลีลาจังหวะแบบกระสวนจังหวะใหม่ๆ ในบางครั้งตามความสามารถของนักดนตรีเอง สำหรับความ ช้า-เร็วของการบรรเลง มีลักษณะเหมือนดนตรีไทย คือใช้อัตราเพลง สองชั้น ในบทเพลงบทเดียวหรือ ท่อนเดียว จะช้าหรือเร็วก็ได้ โดยมีการควบคุมจังหวะโดยกลองทั้ง และทำนองที่พลิ้วไหวของเครื่อง ดำเนินทำนองขึ้นต่างๆ ซึ่งจะมีการสลับไหลตลอดเพลง จะไม่มีการดึงจังหวะกันและขัดเพลงกันแต่อย่าง ใด เนื่องจากนักดนตรีมีประสบการณ์มาก การใช้ไหวพริบปฏิภาณในการบรรเลงดนตรีจึงไม่มี ข้อผิดพลาด

ทำนองของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม”

ไม่ปรากฏในหลักฐานว่ามีการแต่งทำนองเพลง หรือมีการบรรจुकำร้อง เนื้อร้องในการ บรรเลงเพลง หรือมีการประพันธ์เพลงขึ้นมาใหม่ จึงไม่สามารถลำดับขั้นของการสร้างทำนองเพลงได้ และไม่ทราบว่ามีการวางจังหวะของทำนองเพลงก่อนหรือไม่ ทำนองเพลงบางเพลงที่นักดนตรีเล่นมี ทำนองละม้ายคล้ายคลึงกับดนตรีไทย แต่ได้รับการยืนยันจากนักดนตรีว่าบทเพลงที่เล่นกันอยู่ทุกวันนี้ ล้วนได้รับการถ่ายทอดมาแต่บรรพบุรุษและบรรเลงกันมานานมากกว่า 70-80 ปีมาแล้ว และไม่ปรากฏ ในการบรรเลงเพลงมโหรีว่ามีการรับร้อง หรือร้องส่ง เหมือนดนตรีไทย

1.1.9 โอกาสต่างๆในการบรรเลงดนตรี

โอกาสในการบรรเลงในงานต่างๆของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” จะ แบ่งเป็นสองประเภทคือ งานมงคล และ งานอวมงคล แต่โดยส่วนใหญ่วงมโหรีประยุกต์คณะ “รวม มิตร ศิษย์วัดเดิม” มักจะบรรเลงงานมงคลมากกว่า ซึ่งงานอวมงคลจะไม่นิยมรับงานบรรเลง จาก การศึกษาในครั้งนี้ งานการแสดงของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” จะมีดังนี้

ประเภทงานมงคล

1. งานอุปสมบท จะนิยมบรรเลงประกอบพิธีกรรมมีทั้งนั่งบรรเลง และแห่บรรเลง ซึ่งจะใช้หน้าฆวนทั้งแบบเดินแห่หรือบรรเลงบนพาหนะที่ใช้นำหน้าฆวนแห่พิธีอุปสมบท
2. งานกฐินและผ้าป่า วิธีการบรรเลงก็จะใช้หน้าหน้าฆวนและบางครั้งจะนั่งบรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรม
3. งานประดับพัตยศ จะบรรเลงประกอบพิธีกรรมและบางครั้งใช้บรรเลงแบบฆวนแห่
4. งานแห่เทียนพรรษา ประมาณเดือนกรกฎาคม ของทุกปี
5. งานประเพณีออกพรรษาประมาณเดือนตุลาคม ของทุกปี
6. งานมงคลสมรส วิธีการบรรเลงจะบรรเลงประกอบพิธีกรรม และในบางครั้งจะใช้บรรเลงประกอบในฆวนแห่ขันหมากของฝ่ายเจ้าบ่าว
7. งานรื่นเริงต่างๆ เช่น งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ วิธีการบรรเลงทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจ้าภาพของงานว่าต้องการให้วงมโหรีประยูกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” บรรเลงในรูปแบบใด ซึ่งก็มีทั้งแบบนั่งบรรเลงและบรรเลงแบบฆวนแห่

ประเภทงานอวมงคล

1. งานศพ จะบรรเลงเพื่อแสดงถึงการไว้อาลัยของผู้ที่เสียชีวิต โดยเมื่อตั้งศพบำเพ็ญกุศลก็จะมีวงมโหรีประยูกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” มาบรรเลงประกอบพิธีกรรม เพลงที่ใช้ในการบรรเลงในพิธีกรรมนี้จะเป็นเพลงพระยาโศก จะมีทั้งแบบนั่งบรรเลงและบรรเลงโดยใช้การเดินแห่ แต่ในปัจจุบันจะไม่นิยมบรรเลงในงานลักษณะเช่นนี้ เนื่องจากในปัจจุบันงานศพมีการใช้วิทยุและเครื่องขยายเสียงเพื่อช่วยในการเปิดเพลงประกอบพิธีในงานศพตลอดทั้งงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่สะดวกและสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายของทางคณะเจ้าภาพในการจัดงาน และอีกเหตุผลหนึ่งคืองานประเภทนี้เป็นบรรยากาศที่เศร้าสลดนักดนตรีในวงมโหรีประยูกต์ส่วนใหญ่จึงไม่ต้องการเข้าร่วมบรรเลงในงานประเภทนี้

1.1.10 การสืบทอด

วงมโหรีประยูกต์คณะ “รวมมิตรศิษย์วัดเดิม” มีการสืบทอดทางด้านดนตรีอย่างต่อเนื่องจากการรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาพบว่าวงมโหรีประยูกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นไม่ต่ำกว่า 80 ปีขึ้นไปเนื่องจาก นายบุญช่วย ชูตระกูล หัวหน้าวงคนปัจจุบันได้ให้สัมภาษณ์ว่า นายบุญช่วย ได้พบเห็นวงมโหรีวงนี้ตั้งแต่อายุประมาณ 10 ปี ซึ่งนักดนตรีส่วนใหญ่ในตอนนั้นมีอายุ

ประมาณ 80 ปี โดยส่วนใหญ่ักคนดนตรีจะเป็นชาวบ้านในบริเวณหมู่บ้านนอกและละแวกใกล้เคียงในอำเภอพิมาย และถือนักดนตรีรุ่นนี้เป็นรุ่นแรกของวงมโหรีคณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม”

การสืบทอดหรือการฝึกซ้อมดนตรีให้กับสมาชิกในวงมโหรีประยุคต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” จะมีการฝึกซ้อมในช่วงเวลาเย็นจนถึงพลบค่ำของทุกวัน เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ของวงมโหรีประยุคต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” จะมีอาชีพหลักคือเกษตรกรรมและรับจ้าง จึงไม่สามารถจะฝึกซ้อมในช่วงเวลากลางวันได้สะดวกนัก การเรียนของสมาชิกใหม่จะเริ่มด้วยการฝึกซ้อมเกี่ยวกับโน้ตเพลงที่จะเรียนก่อน จากนั้นจึงมาฝึกซ้อมกับเครื่องดนตรีทั้งนี้เพลงที่ใช้เรียนของสมาชิกแต่ละคนขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะใช้ในการบรรเลงงานต่างๆหรือขึ้นอยู่กับความสามารถของนักดนตรีผู้นั้นว่ามีความสามารถที่จะบรรเลงเพลงที่มีความยากง่ายของเพลงที่แตกต่างกัน โดยดุลพินิจของนักดนตรีอาวุโสที่เป็นผู้สืบทอด

วงมโหรีประยุคต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” มีทั้งหมด 8 รุ่น โดยจะนับเรียงรุ่นจากผู้ใดที่เข้ามาบรรเลงกับวงมโหรีประยุคต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ก่อนก็จะถือว่ามีความอาวุโสกว่าและถือนับเป็นรุ่นก่อนผู้ที่เข้ามาบรรเลงภายหลัง

ปัจจุบันสมาชิกรุ่นหลังและรุ่นลูกรุ่นหลานยังสืบสานและศึกษาวงมโหรีประยุคต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” มีการถ่ายทอดวิชาความรู้ทางด้านดนตรีให้กับเยาวชนรุ่นหลังที่สนใจ โดยเฉพาะเยาวชนจากโรงเรียนพิมายวิทยาเนื่องจากหนึ่งในสมาชิกของวงมโหรีประยุคต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” คือนายธวัชชัย ศิริการ มีอาชีพเป็นอาจารย์สอนอยู่ที่โรงเรียนพิมายวิทยาจึงมีการถ่ายทอดความรู้ทางด้านดนตรีแก่ลูกศิษย์อย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงมโหรีประยุคต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” คงอยู่ต่อไป

จากการที่ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลของสมาชิกวงมโหรีประยุคต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” พบว่าจะมีสมาชิกทั้งหมด 8 รุ่น โดยทั้งหมดจะมีจำนวนสมาชิกประมาณ 44 คนแต่ในปัจจุบันจะมีเพียง 24 คน ที่ยังมีชีวิตอยู่ สมาชิกในแต่ละรุ่นของวงมโหรีประยุคต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” จะแบ่งได้ดังนี้

ยังมีชีวิตอยู่

เสียชีวิตแล้ว

รุ่นที่ 1

ปู่จัน (ขอ) ชุมชนบ้านกก	ปู่แก้ว(ขอ) ชุมชนบ้านกก	ปู่พรหม (โตน) ชุมชนบ้านน้อย	ปู่คำ (ขอ) ชุมชนบ้านกก
ปู่แป้น (ขอ) ชุมชนวัดเคิม	ปู่เชย(ขอ) ชุมชนนางเหริญ	ปู่อยู่ (ขอ) ชุมชนวัดเคิม	ปู่ถ้ง (ขอ) ชุมชนวัดเคิม

ในยุคนี้ถือว่าเป็นยุคเริ่มต้นของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเคิม” สมาชิกทั้งหมดของรุ่นนี้ จะบรรเลงด้วยกันตั้งแต่สมัยยังหนุ่ม โดยได้ไปเรียนและฝึกซ้อมดนตรีจากครูของแต่ละคน แล้วมีการนำเอาความรู้ทางดนตรีที่มีอยู่มาร่วมบรรเลงด้วยกัน และจัดตั้งเป็นวงดนตรีมโหรีเกิดขึ้น ซึ่งถือเป็นจุดกำเนิดของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเคิม” วงมโหรีในยุคนี้จะบรรเลงเพลงไทยเดิมและเพลงพื้นบ้าน

รุ่นที่ 2

ปู่ติ ชูตระกูล (ขลุ่ย,ขอ) ชุมชนบ้านกก	ปู่สาย (เป้,ขอ)	ตาเทียน (โตน,ถ้ง) ชุมชนวัดบุง	ครูเทียน (โตน,ถ้ง)
ปู่อิน พากเพียร (ขอ,เป้,โตน)	ปู่เต็ม(ขอ) ชุมชนวัดเคิม	ครูเจิม (เป้)	นายโต ปลั่งกลาง ชุมชนบ้านรก

นักดนตรีส่วนใหญ่จะเป็นลูกหลานของนักดนตรีในรุ่นแรก มีการสืบทอดจากนักดนตรีรุ่นแรก โดยถ่ายทอดความรู้ในเยาวชนในหมู่บ้านกอกและละแวกใกล้เคียง ในยุคนี้จะมีการใช้ขลุ่ย (ในปัจจุบันจะใช้เป้) ใช้โทน รำมะนา ลักษณะวงจะคล้ายกับวงเครื่องสายภาคกลาง ปัจจุบันนักดนตรีในรุ่นที่ 2 นี้จะมีสมาชิกเพียง 3 คนเท่านั้น

รุ่นที่ 3

นายบุญช่วย ชูตระกูล (เป้) หัวหน้าวง	นายประกอบ บุญโต (เป้) บ้านกอก	นายน้อย ราวกลาง (เป้) บ้านส่วยโน	นายแก้ว เพิ่มพูน (ขอ)บ้านส่วยโน
นายเลื่อน (กลอง,ตะโพน, โทน)	นายพวง (ขอ) บ้านส่วยโน	ปู่บุญ (ขอ) บ้านน้อย	ปู่จาง อาศัยบุญ (ขอ,ทรมเป็ด)
ครูประคอง (ขอ)	ครูสุวรรณ (ขอ,ทรมเป็ด)	นายชินโรส โพธิ์จอหอ (กลอง,ขอ) บ้านรก	นายเจริญ ชุมกลาง(ถึง,ฉาบ) บ้านรก
ดาตัม ปลั่งกลาง (ขอ) ชุมชนบ้านรก	ตาน้อย ป้ายา(เป้) ชุมชนบ้านขาม	ดาเลียง (กลอง)	ดาคง (กลอง)
นายเป้า ปลั่งกลาง (ถึง,ฉาบ) บ้านรก	นายใหญ่ (ขอ) บ้านกอก	ประจวบ สว่างพลกรัง (ขอ)	ครูแขก (ขอ)

ในรุ่นที่ 3 นี้จะมีสมาชิกทั้งหมด 20 คน โดยการสืบทอดความรู้ทางดนตรีจากรุ่นที่ 2 ในยุคนี้ จะมีการใช้เป้เข้ามาแทนขลุ่ย เพื่อต้องการความดังและชัดเจนของเป้ในการบรรเลงแบบชบวนแห่ แต่ขลุ่ยก็ยังมียกย่องอยู่ ซึ่งจะใช้ในการบรรเลงตอนกลางคืนเพื่อสามารถควบคุมความดัง-เบาของระดับเสียงได้ ปัจจุบันนักดนตรีในรุ่นที่ 3 นี้จะมีสมาชิกเพียง 9 คนจาก 20 คนเท่านั้น

รุ่นที่ 4

นายสมาน ขอยันกลาง
(ขอ.ปี.กลอง)

ในช่วงของรุ่นนี้จะมีเพียงแต่นายสมาน ขอยันกลางที่มาเข้าร่วมวงมโหรีประยุกต์คณะ“รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เนื่องจากนายสมาน มีความสามารถในการบรรเลงวงมโหรีอยู่ก่อนแล้ว จึงได้มีการชักชวนในหมู่สมาชิกในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” มาเข้าร่วมวงด้วย

ปัจจุบันนายสมาน ขอยันกลางได้ไปก่อตั้งวงมโหรีขึ้นมาใหม่ โดยหัวหน้าวงคือนายสมานเอง และใช้ชื่อวงมโหรีของนายสมาน ขยันกลางว่า “วงมโหรีสมานมิตร”

รุ่นที่ 5

นายถนัด บุญชุ่ม
(กลอง, พิณ, คีย์บอร์ด)

ในรุ่นที่ 5 นี้ก็มีเพียงแต่นายถนัด บุญชุ่ม ซึ่งเดิมมีอาชีพเป็นช่างตัดผมอยู่บริเวณโรงเรียนกุลโน อำเภอพิมาย ได้เข้ามาร่วมบรรเลงโดยนายถนัด บุญชุ่มมีความสามารถในการบรรเลงเครื่องดนตรีที่หลากหลายต่างๆ เช่น กลองเท็ง พิณ และนอกจากนี้ยังมีความสามารถในการบรรเลงเครื่องดนตรีสากลอีกเช่น กลองชุด คีย์บอร์ดและกีตาร์เบสได้ ในยุคนี้เองจึงมีการเปลี่ยนแปลงวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพลงที่บรรเลงจะใช้บทเพลงสมัยนิยมมากขึ้น เช่น เพลงลูกทุ่ง หรือลูกกรุง

รุ่นที่ 6

นายธีระวัฒน์ คัดทะจันทร์
(ขอ)

นายธวัชชัย คุณพิมาย
(ขอ)

นายธีระวัฒน์ คัดทะจันทร์และนายธวัชชัย คุณพิมาย ได้คลุกคลีกับวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” มาตั้งแต่ยังเด็ก โดยได้เรียนและฝึกซ้อมอย่างต่อเนื่อง จนเริ่มเข้ามาเป็นสมาชิกในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เป็นรุ่นที่ 6

รุ่นที่ 7

นายอังกูร บุญชุ่ม (ขอ,กลอง)	นายอนันตชัย บุญชุ่ม (ขอ,พิณ)	นายณัฐพงศ์ ด้านลำมะจาก (ขอ)
--------------------------------	---------------------------------	--------------------------------

นักดนตรีทั้ง 3 คนนี้เป็นลูกและหลานของนายถนัด บุญชุ่ม (รุ่น 5) โดยเข้ามาร่วมฝึกซ้อมและบรรเลงในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตั้งแต่สมัยที่เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีนายถนัด บุญชุ่มเป็นครูผู้ฝึกสอน

รุ่นที่ 8

นายรัชชัย ศิริการ (ขอ)

นายรัชชัย ศิริการได้เข้ามาร่วมบรรเลงร่วมกับวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เมื่อปีพุทธศักราช 2543 โดยเรียนและฝึกซ้อมในตำแหน่ง ขอ นายรัชชัย เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องของดนตรีและเป็นส่วนสำคัญในการเผยแพร่ความรู้ทางดนตรีในวงมโหรีประยุกต์สู่เยาวชน เนื่องจากนายรัชชัย ศิริการ ได้สำเร็จการศึกษาจาก คณะศิลปกรรมศาสตร์ เอกดนตรีไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมีอาชีพครูสอนอยู่ที่โรงเรียนพิมายวิทยา โดยมีการจัดตั้งชมรมดนตรีให้นักเรียนที่สนใจได้มีโอกาสในการเรียนรู้เกี่ยวกับวงมโหรีประยุกต์และวงมโหรีพื้นบ้าน ในบางโอกาสนายรัชชัย ก็จะให้นักเรียนได้แสดงความสามารถในการบรรเลงตามงานต่างของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม”

2. บทบาทของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง

อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

2.1 บทบาทของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ที่มีต่อชุมชนและสังคม

บทบาทของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” จากการศึกษาพบว่า นักดนตรีและสมาชิกในวงมโหรีประยุกต์ฯ ต่างมีความสัมพันธ์กับสังคม ชุมชนรวมไปถึงความเชื่อต่างๆ และพิธีกรรมในทางศาสนาพุทธ กล่าวคือ ในเขตพื้นที่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา มีพิธีทางศาสนาพุทธอยู่เป็นกิจวัตร เช่น งานทอดผ้าป่า งานแห่กฐิน อุปสมบท งานมงคล งานขึ้นบ้านใหม่ วงมโหรี

ประยุต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” มีส่วนร่วมกับกิจกรรมเหล่านี้และยังเป็นส่วนหนึ่งของสังคมชาวพุทธในอำเภอพิมาย โดยมีบทบาทและหน้าที่ในสังคมบวรเลงประกอบพิธีกรรมต่างๆเพื่อให้งานทางพุทธศาสนามีบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความศรัทธา นักดนตรีภายในวงมโหรีประยุต์ทุกคนก็เป็นชาวพุทธจึงทำให้การบวรเลงประกอบพิธีกรรมทางศาสนานั้นเต็มเปี่ยมไปด้วยความเชื่อ ความศรัทธาต่อพุทธศาสนาจึงทำให้งานบุญต่างๆในอำเภอพิมายจะมีวงมโหรีประยุต์ประเภทนี้อย่างขาดเสียไม่ได้ ยิ่งรวมไปถึงงานรื่นเริงที่จัดขึ้นในโอกาสต่างๆ ตามเทศกาลและประเพณีพื้นบ้านแต่ละท้องถิ่นที่จัดขึ้นสืบทอดกันมาเช่น งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานมงคลสมรส วงมโหรีประยุต์ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้บรรยากาศภายในงานรื่นเริงต่างๆเต็มไปด้วยความสนุกสนานเปรมปรีดิ์ของผู้ที่มาร่วมงาน และผู้ร่วมงานยังสามารถได้อรรถรสจากเสียงเพลงที่ได้ยินได้ฟัง และทำให้ความสมบูรณ์ของงานรื่นเริงเกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของผู้ว่าจ้างหรือเจ้าภาพของงาน และอีกส่วนหนึ่งสมาชิกนักดนตรีภายในวงมโหรีประยุต์ได้มีการสืบทอดความรู้ทางด้านดนตรีในวงมโหรีประยุต์ให้แก่เยาวชนที่สนใจในเรื่องของศาสตร์ทางด้านดนตรีประเภทนี้ เพื่อที่จะอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่ได้สืบทอดกันมายาวนาน และพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชนชาวพิมายได้มีโอกาสในสังคมต่อไป จึงถือได้ว่าบทบาทของวงมโหรีประยุต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” มีความสำคัญต่อชุมชนและสังคมชาวพิมายเป็นอย่างยิ่ง

ปัจจุบันวัฒนธรรมท้องถิ่นของหลายๆสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพสภาวะทางสังคม ซึ่งขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ในส่วนของวัฒนธรรมดนตรีก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงตามความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมถึงวงมโหรีประยุต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” กล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษาและ เทคโนโลยีในปัจจุบัน ที่มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น มีผลต่อรูปแบบการบวรเลงของวงมโหรีประยุต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เนื่องจากต้องมีการปรับตัวและเพื่อความอยู่รอดของวงดนตรี การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่และการประยุกต์ใช้เครื่องดนตรีสากลเข้ามามีส่วนร่วม

3. ข้อมูลที่ได้มาจะทำการวิเคราะห์หาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม

จากการรวบรวมข้อมูลของวงมโหรีประยุต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เพื่อวิเคราะห์หาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ผู้ทำการศึกษาจะใช้ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรมของ รองศาสตราจารย์ กาญจนา อินทรสุวรรณ์ ซึ่งทฤษฎีนี้มีบทบาทให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม โดยมีลักษณะดังต่อไปนี้

3.1 อยู่อย่างไทย

วิถีชีวิตของคนในสังคมชนบทของประเทศไทยจัดได้ว่าเป็น “สังคมเกษตรกรรม” กล่าวคือ รายได้หลักของประชากรเกิดจากผลผลิตทางการเกษตรเพื่อการยังชีพ (Self Sufficient Economy) แต่ละครัวเรือนต่างทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักและมีอาชีพเสริมรองลงมาเพื่อเพิ่มรายได้มาจุนเจือครอบครัวในยามที่ไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ ดังนั้นชาวบ้านนอก ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา และละแวกใกล้เคียง ที่หาเลี้ยงชีพด้วยการประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา เป็นหลัก คือ สังคมชนบทที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไทยโดยแท้จริง

จากการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์นักดนตรีของวงมโหรีประยุต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” พบว่าส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือ ทำนาและทำไร่ มากที่สุด รองลงมาคือ การประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป โดยมีอาชีพเสริมเป็นอาชีพเดียวกันคือ รับจ้างเล่นดนตรีเพื่อเสริมรายได้ ซึ่งมีผลพลอยได้คือการได้เล่นดนตรี เป็นความบันเทิงสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ คลายความตึงเครียดจากการทำงานหนักในการทำไร่ ทำนา หรือ ความเหน็ดเหนื่อยจากการใช้แรงงานในการทำงานได้เป็นอย่างดี วิถีชีวิตของชาวบ้านนอกและละแวกใกล้เคียงจึงสามารถเป็นภาพสะท้อนวิถีชีวิตของสังคมชนบทได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีวิถีชีวิตที่ดำเนินในแนวทางดั้งเดิมโดยเฉพาะสถาบันครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น สมาชิกบ้านใกล้เคียงมีปฏิสัมพันธ์กันแบบเป็นกันเอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยึดมั่นอยู่กับประเพณีดั้งเดิม ก่อให้เกิดภูมิปัญญาเฉพาะกลุ่ม ดังเห็นได้จากการธำรงรักษาวงมโหรีประยุต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ของกลุ่มนักดนตรีชาวบ้านนอกและละแวกใกล้เคียงในตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ให้คงอยู่จากอดีตสู่ปัจจุบัน ซึ่งมีความเข้มแข็งและมั่นคงทางอุดมการณ์จนเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณะชน ควบคู่กับการประกอบอาชีพหลักของตนเองได้อย่างลงตัว

กล่าวได้ว่าการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายของชาวบ้านนอกและละแวกใกล้เคียง ในตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งก่อให้เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม จนสามารถแพร่กระจายสู่สังคมอื่นได้อย่างรับรู้อย่างชื่นชม คือการใช้ชีวิต “อยู่อย่างไทย” ที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ทาง “วัฒนธรรมไทย” ได้อย่างลงตัว

ภาพประกอบ 47 เกษตรกรในชุมชนพิมาย

3.2 ใฝ่ใจศึกษา

การศึกษาที่ยั่งยืนหาใช้การศึกษาในระบบโรงเรียนหรือในระบบนั้เรียนในห้องสี่เหลี่ยมอย่างเดียวไม่แต่การศึกษาที่ยั่งยืนและแท้จริงนั้น อยู่ยู่ที่การใฝ่หาความรู้และประสบการณ์จนเกิดการสังสมเป็นองค์ความรู้ที่ติดตัว เพื่อใช้้องค์ความรู้นั้นพัฒนาตนเองและถิ่นฐานบ้านเกิดเมืองนอนต่อไป การที่นักดนตรีวงมโหรีประยุคต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” มีการศึกษาความเป็นมโหรีพื้นบ้านอย่างต่อเนื่อง มีขนบธรรมเนียมอันเป็นแบบแผนให้นักดนตรีรุ่นต่อรุ่นได้สืบสานและเกิดการพัฒนาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ “การต่อเพลง” ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วยังคงรักษาขนบของการเรียนรู้ในสมัยเก่าก่อน วิธีการถ่ายทอดคือผู้บรรเลงให้ดูเป็นตัวอย่างแล้วให้ศิษย์ทำตาม และศิษย์นั้นก็จะเรียนรู้อย่างตั้งใจแล้วนำไปฝึกฝนต่อยอดจนเกิดความชำนาญ ซึ่งในปัจจุบันนี้นักดนตรีวงมโหรีประยุคต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ยังคงปฏิบัติสืบต่อกันมา มีการฝึกฝนปรับปรุงพัฒนาความสามารถและต่อเพลงอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเผยแพร่สู่เยาวชนและผู้สนใจ เป็นการสืบสานขนบธรรมเนียมครูเพลง ผู้สั่งสอนและลูกศิษย์ ผู้ศึกษาหาความรู้ทั้งสองปัจจัยนี้สะท้อนให้เห็นการบูรณาการองค์ความรู้ในรูปแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านได้เป็นอย่างดี

3.3 เสาะหาความรู้

ดังที่กล่าวในส่วนของ ใฝ่ใจศึกษา ข้างต้นว่า “การศึกษาที่แท้จริง เกิดจากการสังสมภูมิปัญญา” กระบวนการต่อมาคือ การเสาะแสวงหาความรู้ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญอย่างหนึ่งของนัก

ดนตรี และเป็นคุณสมบัติของนักดนตรีในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เช่นกัน ดังเห็นได้จาก การทดลองคิดค้นและสร้างแนวดนตรีและความริเริ่มสร้างสรรค์ที่ปัจจุบันวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” มีการนำเพลงประเภทอื่นมาประยุกต์เล่นควบคู่กับเพลงไทยเดิมเข้าด้วยกัน และมีการประยุกต์ใช้เครื่องดนตรีสากลหรือประเภทอื่นจึงทำให้มีความหลากหลายของเพลงมากยิ่งขึ้น นักดนตรีมีการฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอจึงทำให้เกิดความชำนาญและการเสาะแสวงหาความรู้ด้วยวิธีครูพักลักจำของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆอยู่เสมอ โดยเฉพาะนายธวัชชัย ศิริการ สมาชิกภายในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เป็นผู้มีนิสัยเสาะหาความรู้อยู่เสมอ เป็นผู้ที่มีความสนใจในเรื่องของดนตรีอย่างมาก จึงทำให้นายธวัชชัยตัดสินใจเรียนทางด้านดุริยางคศิลป์ในระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อนำความรู้ความสามารถของคนที่ได้รับมาพัฒนาปรับปรุงวงมโหรีประยุกต์ และเพื่อเผยแพร่แก่เยาวชนรุ่นหลังต่อไป

3.4 เข้าสู่ค่านิยม

ค่านิยมที่วงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ถือเป็นชนบของวงคือ การไหว้ครูหรือยกครูก่อนการบรรเลง ซึ่งนักดนตรีจะถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด ด้วยการบรรเลงเพลงไหว้ครูก่อนเป็นเพลงแรก รวมถึงการรักษาธรรมเนียมทางด้านการบูชาครูดนตรีด้วยเครื่องกำนัลต่างๆ เป็นเครื่องบูชาครู อันเป็นการแสดงถึงความกตัญญูต่เวทีตาต่อครูบาอาจารย์

นอกจากนี้วงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ยังคงรักษาค่านิยมของลำดับขั้นตอนการไหว้ครูโดยเริ่มจากการบูชาพระรัตนตรัย สิ่งศักดิ์สิทธิ์และเจ้าที่เจ้าทาง ต่อมาจึงบูชาพ่อแม่ ผู้มีพระคุณและครูบาอาจารย์ตามลำดับขั้น ซึ่งนักดนตรีของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” จะยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

จากค่านิยมที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่านักดนตรีของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับค่านิยมเรื่อง ความกตัญญูต่อครูบาอาจารย์ อันบ่งบอกถึงความเคร่งครัดในประเพณีที่ได้รับการสืบทอดมา ทำให้เกิดความสำนึกในวัฒนธรรมดนตรีของตน ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

3.5 สร้างสมอุดมการณ์

วงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เป็นวงดนตรีที่สร้างสมอุดมการณ์ มีการส่งผ่านวัฒนธรรมดนตรีจากรุ่นสู่รุ่นด้วยความมุ่งมั่นที่จะรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีการบรรเลงดนตรี ตามแบบแผนที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ด้วยเหตุนี้นักดนตรีจึงเห็นคุณค่าในความเป็นมโหรี

พื้นบ้านประยุกต์ และมีการส่งต่ออุดมการณ์มายังคนรุ่นหลังอย่างมีระบบ ทำให้คนในท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านประยุกต์ของตนเอง ตลอดจนตระหนักถึงความสำคัญของวงมโหรีพื้นบ้านประยุกต์ของตน มีอุดมการณ์ที่จะส่งเสริมและพัฒนาให้วงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เป็นที่ยอมรับในท้องถิ่น ตลอดจนสาธารณชนภายนอก ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนกิจกรรมทางศาสนาโดยตลอด นักดนตรีต่างมีการพัฒนาฝีมือและถ่ายทอดภูมิปัญญาอันเป็นอุดมการณ์อันแรงกล้าสู่ชนรุ่นหลัง ทำให้วัฒนธรรมวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” จะคงอยู่และได้รับการสานต่อและรักษาเอกลักษณ์ของตนไว้ได้ด้วยอุดมการณ์อันแรงกล้าของนักดนตรีวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม”

ภาพประกอบ 48 งานอุปสมบทในหมู่บ้านกอก อำเภอฟินาย

3.6 สืบสานวัฒนธรรม

ดนตรีเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนเราตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ดนตรีจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตของคนไทย ดังนั้นวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” จึงเป็นหน่วยทางสังคมหน่วยหนึ่งที่สืบสานวัฒนธรรมดนตรีของท้องถิ่นให้คงอยู่และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากการนำวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนในแต่ละเทศกาล เช่น งานอุปสมบท งานกฐินและทอดผ้าป่าโดยเฉพาะงานปิดทองฝังลูกนิมิต งานประดับพัตยศ ประเพณีวันทำบุญหมู่บ้าน ประเพณีสงกรานต์ งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ รวมถึงงานศพ (ปัจจุบันไม่นิยมแสดง) ซึ่งเป็นการผสมผสานดนตรีเข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นและความ

ยึดมั่นในพระพุทธศาสนาได้อย่างลงตัว เหล่านี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงกระบวนการในการสืบสานวัฒนธรรมวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ที่มีความชัดเจนและเข้มแข็ง มีค่านิยมที่ดีในการดำเนินชีวิต อันเป็นการรักษาวัฒนธรรมของตนเองไว้สืบต่อไป

ภาพประกอบ 49 งานอุปสมบทในหมู่บ้านรังกา อำเภอพิมาย

3.7 จดจำประเพณี

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่าชาวบ้านนอกและละแวกใกล้เคียงยังคงรักษาประเพณีที่ดั้งเดิมไว้ทั้งแบบฉบับของท้องถิ่น แบบผสมผสาน รวมถึงประเพณีองชาตและพระพุทธศาสนาผสมผสานกันไป

การนำวงมโหรีประยุกต์เข้าร่วมบรรเลง ที่เห็นเด่นชัดที่สุดพบได้ในประเพณีที่เกี่ยวข้องพระพุทธศาสนาเป็นหลัก เช่น งานบวช งานกฐินและทอดผ้าป่า งานปิดทองฝังลูกนิมิต ฯลฯ ซึ่งการนำวงมโหรีประยุกต์เข้าไปมีส่วนร่วมบรรเลงในงานบุญ งานกุศลต่าง ๆ นั้น แสดงให้เห็นว่า คนในพื้นที่บ้านประยุกต์มีบทบาทต่อการสร้างความบันเทิงในท้องถิ่น ทำให้งานบุญต่าง ๆ มีความสนุกสนานรื่นเริง ช่วยให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมและสนใจในงานบุญมากยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่าวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งทางจารีตประเพณีให้แก่ชุมชน

ในด้านของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ประเพณีที่นักดนตรียึดถือปฏิบัติ สืบต่อกันมาที่สำคัญและถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์คือ การถ่ายทอดวิชา ความรู้แบบครูพักลักจำ มีการ

บรรเลงเป็นตัวอย่างแล้วให้ลูกศิษย์ปฏิบัติตาม ซึ่งประเพณีนี้ได้ถูกจดจำและปฏิบัติมาหลายต่อหลายรุ่น และยังคงอยู่ต่อไปเรื่อยๆ

กล่าวได้ว่าวงมโหรีประยุต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ได้จดจำประเพณีและเรียนรู้แนวทางการนำดนตรีเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมต่างๆของแต่ละประเพณี ด้วยรูปแบบของครูบาอาจารย์ที่ได้สั่งสอนและสั่งสมมา ทำให้ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมได้อย่างลงตัว

ภาพประกอบ 50 งานแห่เทียนเข้าพรรษาของวัดเดิม อำเภอพิมาย

3.8 ของดีศาสนา

ชาวบ้านกอกและละแวกใกล้เคียงนับถือพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพุทธศาสนา ดังเห็นได้จากการทำบุญทำกุศลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและเทศกาลต่างๆอย่างสม่ำเสมอ โดยมีวงมโหรีประยุต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม สร้างความศรัทธา และความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนาให้แก่ชาวบ้าน เช่นงานบุญงานกุศลต่างๆเกือบตลอดทั้งปี ซึ่งวงมโหรีประยุต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” จึงเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมทางศาสนา อันเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านโดยตรง ทำให้สภาวะจิตใจของชาวบ้านเกิดความสงบสุข ส่งผลให้ทุกคนในชุมชนเห็นความสำคัญของการทำความดี และสืบทอดความเชื่ออย่างเข้มแข็งสืบต่อไป

จากคุณลักษณะ 8 ประการอันประกอบด้วย อยู่อย่างไทย ใฝ่ใจศึกษา เสาะหาความรู้ เข้าสู่ ค่านิยม สัมมอดมการณ สืบสานวัฒนธรรม จดจำประเพณี ของดีศาสนา เป็นปัจจัยที่มีบทบาท ต่อการสร้าง ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผลจากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า จังหวัดนครราชสีมา มีความ เข้มแข็งทางวัฒนธรรมอยู่พร้อมมูลและมีอัตลักษณ์เป็นของตนเองอย่างชัดเจน แต่ด้วยกระแสทาง วัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างรวดเร็ว วงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัด เดิม” จึงต้องมีการปรับตัวตลอดจนพัฒนางมโหรีประยุกต์ของตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนอง ค่านิยมในวัฒนธรรมดนตรีของคนในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาความเข้มแข็งของ วงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้า ตามขั้นตอนรายละเอียดดังนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพและบทบาทของวงมโหรีประยุกต์ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
2. ศึกษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงมโหรีประยุกต์ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบถึงสภาพและบทบาทของ วงดนตรีมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อให้ทราบถึงความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงมโหรีประยุกต์ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษา โดยรวบรวมข้อมูลจากวงดนตรีมโหรีประยุกต์ คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัด นครราชสีมา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบปฐมภูมิที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” และข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากเอกสารงานวิจัย หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ต่างๆ

เมื่อได้ข้อมูลทั้งสองลักษณะแล้ว ผู้ศึกษาจะนำมาจัดแยกประเภทข้อมูลและทำการศึกษาวิเคราะห์ในด้านต่างๆ ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

1.1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครราชสีมา

1.2 ประวัติความเป็นมาของอำเภอพิมาย

1.3 ประวัติความเป็นมาของวัดเดิม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

1.4 ประวัติความเป็นมาของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

1.5 นักดนตรี

1.6 พิธีกรรมก่อนการบรรเลง

1.7 เครื่องดนตรี

1.8 เพลงที่ใช้ในการบรรเลง

1.9 โอกาสต่างๆในการบรรเลงดนตรี

1.10 การสืบทอด

2. บทบาทของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม”

2.1 บทบาทของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ที่มีต่อชุมชนและสังคม

3. ข้อมูลที่ได้มาจะทำการวิเคราะห์เพื่อหาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” โดยใช้ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรมของ รองศาสตราจารย์ กาญจนา อินทรสุณานนท์ ซึ่งทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

3.1 อยู่อย่างไทย

3.2 ใฝ่ใจศึกษา

3.3 เสาะหาความรู้

3.4 เข้าสู่ค่านิยม

3.5 สร้างสมอุดมการณ์

3.6 สืบสานวัฒนธรรม

3.7 จดจำประเพณี

3.8 ของดีศาสนา

ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการวิเคราะห์ ได้นำมาเรียบเรียงเรียงในรูปแบบของการพรรณนา การบรรยายเป็นความเรียงและสรุปผลเป็นรายงานการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผู้ศึกษาได้สรุปผลการศึกษาวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ส่วนคือ

1. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

1.1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครราชสีมา

1.2 ประวัติความเป็นมาของอำเภอพิมาย

1.3 ประวัติความเป็นมาของวัดเดิม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

1.4 ประวัติความเป็นมาของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

2. องค์ประกอบของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

2.1 นักดนตรี

2.2 พิธีกรรมก่อนการบรรเลง

2.3 เครื่องดนตรี

2.4 เพลงที่ใช้ในการบรรเลง

2.5 โอกาสต่างๆในการบรรเลงดนตรี

2.6 การสืบทอด

3. บทบาทของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

3.1 บทบาทของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ที่มีต่อชุมชนและสังคม

4. วิเคราะห์เพื่อหาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรมของ รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์

4.1 อยู่อย่างไทย

4.2 ใฝ่ใจศึกษา

4.3 เสาะหาความรู้

4.4 เข้าสู่ค่านิยม

4.5 สร้างสมอุดมการณ์

4.6 สืบสานวัฒนธรรม

4.7 จดจำประเพณี

4.8 ของดีศาสนา

1. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

1.1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่อยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือ ภาคอีสานใต้ มีพื้นที่ด้านเหนือ ติดต่อกับจังหวัดชัยภูมิและขอนแก่น ด้านตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดบุรีรัมย์ ด้านใต้ ติดต่อกับจังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดสระแก้ว ด้านตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดสระบุรีและจังหวัดลพบุรี เนื่องจากจังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์มายาวนานจากหลักฐานตามโบราณสถานต่างๆ ซึ่งแสดงถึงอารยธรรมที่เก่าแก่ และวัฒนธรรมต่างๆได้มีการถ่ายทอดจากที่หนึ่งสู่ที่หนึ่ง เพราะเนื่องจากพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีเส้นทางการคมนาคมของประชากรมากมายจากหลากหลายพื้นที่ตั้งแต่เมื่อครั้งอดีต เมืองโคราชในครั้งอดีตเป็นเมืองหน้าด่านจึงทำให้มีประชากรหลากหลายกลุ่มชนทั้งไทยภาคกลาง ไทยอีสาน ไทยโคราช มอญหรือเขมร จึงทำให้เกิดวัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่น วัฒนธรรมการใช้ภาษา แต่ภาษาท้องถิ่นของจังหวัดนครราชสีมาคือ ภาษาโคราช

1.2 ประวัติความเป็นมาของอำเภอพิมาย

อำเภอพิมายเป็นอำเภอที่อยู่ในเขตการปกครองของท้องที่จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของตัวจังหวัด มี 167 หมู่บ้าน 12 ตำบล มีเนื้อที่ประมาณ 348,386 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.72 ของเนื้อที่จังหวัดนครราชสีมา ระยะทางห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 60 กิโลเมตร มีเขตติดต่อกับอำเภอโนนสูง อำเภอห้วยแถลง อำเภอโนนแดง อำเภอจักราช อำเภอชุมพวง อำเภอคงและอำเภอประทาย อำเภอพิมายเป็นอำเภอที่มีประวัติศาสตร์มาตั้งแต่ครั้งอดีต และเคยเป็นเมืองโบราณตั้งแต่สมัยขอมเรืองอำนาจ ดังเห็นได้จากการที่ขอมสร้างเมืองและปราสาทหินพิมายเมื่อประมาณพุทธศักราช 1500 ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญในการแสดงถึงเรื่องราวในอดีตที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ หรือวัฒนธรรมต่างๆในสมัยนั้น ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ของอำเภอพิมายจะมีอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรม มีชีวิตที่เรียบง่าย และเป็นเมืองที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญคือ ปราสาทหินพิมายและไทรงาม

1.3 ประวัติความเป็นมาของวัดเดิม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

วัดเดิมเป็นวัดที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน สันนิษฐานว่า วัดเดิมได้ถูกสร้างขึ้นตั้งแต่ 1,800 ปีล่วงมาแล้ว ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับการตั้งรกรากถิ่นฐานชุมชนพิมาย วัดเดิมในอดีตเป็นวัดที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ทางศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ วัดเดิมจะอยู่ทางด้านทิศเหนือ

ของปราสาทหินพิมาย มีเนื้อที่ประมาณ 9 ไร่เศษ ปัจจุบันเป็นสถานที่ทางศาสนาพุทธที่สำคัญของอำเภอพิมาย โดยมี พระโพธิ์ธรญาณ (เขียว สนฺตจิตฺโต) เป็นเจ้าอาวาส มีการจัดตั้งโรงเรียนวิสุทธិพรตพิทยาคมขึ้นในปีพุทธศักราช 2527 เป็นกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสามัญศึกษา กลุ่มที่ 11 เพื่อปรารถนาที่จะขยายโอกาสทางการศึกษา ให้กับผู้อยู่ด้อยโอกาสทางการศึกษา หรือผู้มีรายได้น้อยไม่มีค่าใช้จ่ายในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในระบบโรงเรียนประจำ เพื่อให้ลูกหลานได้มีโอกาสเรียนในภาคบังคับ ๑๒ ปี ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของชาติ ได้มาบวชเป็นสามเณร หรืออุปสมบทเป็นพระภิกษุ บทบาททางสังคมของวัดเดิมมีส่วนสำคัญที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาของชุมชนพิมาย รวมไปถึงเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อให้เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนชาวพิมายอีกด้วย

1.4 ประวัติความเป็นมาของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

วงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ได้ถือกำเนิดประมาณ 80 กว่าปีล่วงมาแล้ว โดยในยุคแรกของวงมโหรีนี้เป็นวงมโหรีแบบพื้นบ้านอีสาน วัดอุประสงค์ที่มีการจัดตั้งวงมโหรีวงนี้เพื่อหารายได้พิเศษหลังจากงานหรืออาชีพหลัก ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม และเป็นการบรรเลงดนตรีเพื่อผ่อนคลายหลังจากที่เหน็ดเหนื่อยจากงานกสิกรรม ปัจจุบันสมาชิกของวงมีประมาณ 19 คน แต่นักดนตรีที่ยังสามารถปฏิบัติหรือร่วมบรรเลงกับวงมโหรีวงนี้มีประมาณ 12 คน วงมโหรีได้มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวงครั้งสำคัญ ประมาณปีพุทธศักราช 2531-2532 เนื่องด้วยท่านเจ้าคุณพระโพธิ์ธรญาณ (เขียว) สนฺตจิตฺโต แห่งวัดเดิม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ได้สนับสนุนเงินทุนเพื่อจัดซื้อกลองชุด (Drumset) เพื่อใช้ในวงมโหรีวงนี้ จึงเป็นส่วนสำคัญให้วงมโหรีวงนี้ได้เปลี่ยนรูปแบบจากวงมโหรีพื้นบ้านอีสานมาเป็นวงมโหรีประยุกต์ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และหัวหน้าวงของวงมโหรีนี้ได้ตั้งชื่อวงดนตรีนี้ว่า “วงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ปัจจุบันนายบุญช่วย ชูตระกูลเป็นหัวหน้าวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” โดยนายบุญช่วย ชูตระกูลเป็นผู้บริหารจัดการเกี่ยวกับวงมโหรีวงนี้ และยังเป็นผู้เชี่ยวชาญในการบรรเลงดนตรีในวงลักษณะนี้อีกด้วย

2. องค์ประกอบของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

2.1 นักดนตรี

นักดนตรีของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมดประมาณ 19 คน แต่จะมีประมาณ 12 คนที่เป็นผู้ที่บรรเลงประจำตามงานต่างๆ ส่วนอีก 7 คนนั้นจะเป็นนักดนตรีที่จะเรียกตัวมาช่วยเป็นครั้งคราว นักดนตรีส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพหลักเกี่ยวกับเกษตรกรรมและรับจ้าง ส่วนการบรรเลงดนตรีในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เป็น

อาชีพเสริม การฝึกซ้อมดนตรีจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาเย็น หลังจากเสร็จภาระกิจการทำงานในช่วงกลางวันแล้ว การสืบทอดความรู้จะเป็นการถ่ายทอดให้เยาวชนรุ่นหลังทั้งละแวกใกล้เคียง และเยาวชนที่สนใจในความรู้เรื่องดนตรี

2.2 พิธีกรรมก่อนการบรรเลง

นักดนตรีในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” มีความเชื่อในเรื่องพิธีการไหว้ครูหรือยกครู เนื่องจากพิธีกรรมนี้นักดนตรีเชื่อว่าจะสามารถบรรเลงดนตรีได้ดีหรือไม่สะดวกสามารถจดจำท่อนเพลง ทำนองเพลง หรือเนื้อเพลงได้ถูกครบถ้วนหมดทุกประการ และสร้างขวัญกำลังใจหรือความเชื่อมั่นในการบรรเลงในแต่ละครั้งให้แก่ นักดนตรี ก่อนการบรรเลงเจ้าภาพจะจัดเตรียมเครื่องกำนัลไว้มอบแก่หัวหน้าวงมโหรีหรือผู้อาวุโสที่สุดในวงมโหรีฯ ณ ขณะนั้นเพื่อทำพิธีไหว้ครูหรือยกครูก่อนการบรรเลง เพื่อเป็นการบูชาและบอกกล่าวครูบาอาจารย์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายเพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่สมาชิกในวงมโหรีฯทุกคน เครื่องกำนัลในการไหว้ครูหรือยกครูมีดังนี้ กรวยดอกไม้พระ 6 กรวย รูป 12 ดอก เทียนขาว 6 เล่ม ดอกไม้ขาว 24 ดอก (12 คู่) เหล้าขาว 1 ขวด บุหรี่ 1 ซอง หมากพลู 1 ชุด ผ้าขาว 1 วา น้ำเปล่า 1 แก้ว และเงิน 6, 24, 49, 108, 109 บาท (อย่างใดอย่างหนึ่ง)

2.3 เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ประกอบด้วยเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน เครื่องดนตรีไทย และเครื่องดนตรีสากล มีทั้งหมด 4 ประเภทคือ เครื่องดีด เครื่องสี เครื่องตี และเครื่องเป่า เครื่องดนตรีทั้งหมดของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” มีประมาณ 13 ชิ้น คือพิณ 1 ตัว ซอฮอดหรือซอวิด 1 คัน ซอกลาง 1 คัน ซออู้ 1 คัน กลองเท่ง 1 ใบ ฉิ่ง 1 คู่ ฉาบเล็ก 1 คู่ ฉาบใหญ่ 1 คู่ กรับ 1 คู่ ปี่ฮอด 1 เล้า กลองชุด 1 ชุด กีตาร์เบส 1 ตัว และคีย์บอร์ด 1 ตัว

2.4 เพลงที่ใช้ในการบรรเลง

บทเพลงที่ใช้ในการบรรเลงในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” จะแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ เพลงที่ใช้ในการเดินแห่ ซึ่งจะมีจังหวะและทำนองที่สนุกสนาน มีประมาณ 14 เพลงคือ เพลงพัดชา เพลงพม่าแห่กระຈາດ เพลงหมื่นน้อยหมื่นใหญ่แห่งภูริน (หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งคือ เพลงแห่งภูริน) เพลงไล่เลือน เพลงพม่ารำขวาน เพลงพม่าแทงกบ เพลงแขกชายขนมปัง เพลงเมฆชลารามาสูร เพลงธรณีกรรแสง (เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเพลงแห่เนี้ยก ในภาษาเขมร หรือ เพลงแห่นาค) เพลงสาวเวียงเหนือ เพลงคางคากินกล้วย เพลงพม่าเขว เพลงตาอินตาโก เพลงจีนลงเรือ และเพลงที่ใช้ในการนั่งบรรเลง ส่วนใหญ่เพลงประเภทนี้จะเป็นเพลงไทยเดิม มีประมาณ 9 เพลง คือ เพลง

สีนวล เพลงมอญ 2 ชั้น เพลงมอญ 3 ชั้น เพลงนางนาค เพลงนกขมิ้น เพลงแขกบรเทศ เพลงเขมร
พวงเพลงเขมรปี่แก้ว เพลงเขมรพายเรือ

2.5 โอกาสต่างๆในการบรรเลงดนตรี

โอกาสในการบรรเลงดนตรีของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับประเพณีและวิถีชีวิตของชาวพุทธในอำเภอพิมายและละแวกใกล้เคียง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการจัดงานของเจ้าภาพว่าต้องการให้วงมโหรีฯนี้ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมบรรเลงภายในงาน แล้วแต่วัตถุประสงค์ของเจ้าภาพ ประเภทของงานที่วงมโหรีฯได้เข้าไปร่วมบรรเลง ส่วนใหญ่จะเป็นงานมงคล ได้แก่ งานอุปสมบท งานกฐินและผ้าป่า งานประดับพัตยศ งานแห่เทียนพรรษา งานประเพณีออกพรรษา งานมงคลสมรส งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ และเมื่อครั้งอดีตวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ได้เคยบรรเลงในงานอวมงคล คือ งานศพ แต่ปัจจุบันวงมโหรีฯจะไม่นิยมบรรเลงในงานประเภทนี้แล้ว

2.6 การสืบทอด

วงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เริ่มก่อตั้งมาประมาณ 80 กว่าปีก่อนหน้า การสืบทอดความรู้ทางดนตรีให้แก่ชนรุ่นหลังได้ศึกษานั้น ส่วนใหญ่จะถ่ายทอดโดยอาศัยการเรียนรู้นในเชิงปฏิบัติ แบบตัวต่อตัวและใช้วิธีมุขปาฐะ การสืบทอดความรู้ทางด้านดนตรีมีทั้งแบบในเครือญาติของนักดนตรีเอง และแบบถ่ายทอดให้เด็กและเยาวชนคนอื่นๆที่สนใจและมีความต้องการที่จะบรรเลงดนตรีประเภทนี้ โดยเด็กและเยาวชนเหล่านี้จะอาศัยอยู่ในละแวกใกล้เคียงหมู่บ้านกอกตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา นอกจากนายบุญช่วย ชูตระกูลผู้ที่เป็นหัวหน้าวงจะเป็นคนสำคัญที่ถ่ายทอดความรู้สู่เยาวชนรุ่นหลังแล้ว ยังมีนายรัชชัย ศิริการที่เป็นกำลังสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ทางดนตรีอีกคนหนึ่ง

3. บทบาทของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

3.1 บทบาทของวงมโหรีประยุกต์ “คณะรวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ที่มีต่อชุมชนและสังคม

บทบาทของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ในปัจจุบันยังคงมีความสำคัญต่อชุมชนในอำเภอพิมายอยู่ เนื่องจากชุมชนพิมายเป็นชุมชนชาวพุทธ ซึ่งชาวพุทธจะต้องมีพิธีกรรมทางศาสนาอยู่ตลอดทั้งปี เช่น งานอุปสมบท งานแห่กฐิน งานทอดผ้าป่า งานแห่เทียนพรรษา งานออกพรรษา และงานรื่นเริงต่างๆ เช่น งานมงคลสมรส งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ซึ่งงานเหล่านี้ เจ้าภาพส่วนใหญ่ต้องการที่จะให้วงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เข้าไปมีส่วนร่วมบรรเลงประกอบพิธีกรรมและสามารถสร้างความสนุกสนานในงานรื่นเริงต่างๆ กล่าวได้ว่าวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ยังคงมีบทบาทในการสร้างความบันเทิงใจให้กับ

ชุมชนพิมาย อันจะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของตนเองควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของโลกยุคโลกาภิวัตน์เช่นปัจจุบัน

4. วิเคราะห์เพื่อหาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของวงมโหรีประยุกต์

4.1 อยู่อย่างไทย

สังคมของชุมชนชาวพิมายส่วนใหญ่เป็นชุมชนชาวพุทธ ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรม มีการหาเลี้ยงชีพโดยการประกอบอาชีพทำไร่ ทำนาเป็นหลัก รองลงมาคือ การประกอบอาชีพรับจ้าง ชุมชนยังมีวิถีชีวิตที่ดำเนินไปแนวทางดั้งเดิม มีความสัมพันธ์กันภายในชุมชนกันอย่างแน่นแฟ้น มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ลักษณะครอบครัวจะมีหลายลักษณะมีทั้งครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวขยาย ครอบครัวใหญ่ ซึ่งมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันอย่างเห็นได้ชัด มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น และมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ ดังที่นักดนตรีของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ได้ปฏิบัติต่อกันสืบเนื่องมา

4.2 ใฝ่ใจศึกษา

การเรียนรู้วิชาดนตรีของนักดนตรีในวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” นั้น เป็นการเรียนรู้ที่จะต้องใช้ความมานะอดทน ต้องมีความใฝ่รู้ ขวนขวายหาความรู้อยู่อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากระบบการถ่ายทอดความรู้ทางด้านดนตรีของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เป็นการเรียนรู้จากนักดนตรีรุ่นก่อนโดยใช้วิธี “ครูพักลักจำ” และเรียนรู้แบบปากต่อปาก (มุขปาฐะ) เพราะฉะนั้นนักดนตรีรุ่นหลังจำเป็นต้องมีความพยายาม และสร้างโอกาสในการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา จำเป็นต้องมีการฝึกซ้อม ต่อเพลงอย่างต่อเนื่องและเผยแพร่ให้เยาวชนรุ่นหลังได้มีโอกาสเรียนรู้และอนุรักษ์ สืบทอดความรู้ของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม”

4.3 เสาะหาความรู้

นักดนตรีมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีการนำเอาแนวดนตรีอื่นและเพลงร่วมสมัยเข้ามาประยุกต์ใช้ในการบรรเลงเพิ่มเติม มีการนำเอาเครื่องดนตรีอื่นๆ โดยเฉพาะเครื่องดนตรีสากลเข้ามาประยุกต์ใช้ในวงมโหรี อย่างเห็นได้ชัด นักดนตรีในวงมโหรีมีการฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอจึงทำให้เกิดความชำนาญและการเสาะแสวงหาความรู้ด้วยวิธีครูพักลักจำของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ

4.4 เข้าสู่ค่านิยม

วงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” มีความเชื่อความศรัทธาในการรักษาธรรมเนียมทางด้านดนตรี คือมีพิธีกรรมในก่อนการบรรเลงเสมอ คือ การไหว้ครูหรือยกครู มีการนำเอาเครื่องกำไลมาเป็นเครื่องบูชาพระรัตนตรัย และครูบาอาจารย์ อันเป็นการแสดงถึงความกตัญญู กตเวทิตา ความเชื่อเหล่านี้เป็นค่านิยมที่สะท้อนให้เห็นว่านักดนตรีของวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวม

มิตร ศิษย์วัดเดิม" มีความกตัญญูต่อครูบาอาจารย์ มีชีวิตที่ผูกพันกับศาสนา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อันบ่งบอกถึงความเคร่งครัดในประเพณีที่ได้รับการสืบทอดมา ทำให้เกิดความสำนึกในวัฒนธรรมดนตรีของตน ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

4.5 สร้างสมอุดมการณ์

วงมโหรีประยูรต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เป็นวงดนตรีที่สร้างสมอุดมการณ์ในการบรรเลงมีความมุ่งมั่นที่จะรักษาประเพณีการเล่นดนตรี โดยคงรูปแบบโบราณเอาไว้ตามที่ได้สืบทอดกันมา นักดนตรีเห็นคุณค่าและความสำคัญ มีอุดมการณ์ที่จะพัฒนา ส่งเสริมวงวงมโหรีประยูรต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ให้เป็นที่ยอมรับของชุมชนและท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาเสมอมา

4.6 สืบสานวัฒนธรรม

วงมโหรีประยูรต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ได้สืบสานวัฒนธรรมดนตรี มีการผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่น และความเชื่อทางพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้จากการนำวงมโหรีประยูรต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนในแต่ละเทศกาล เช่น งานอุปสมบท งานกฐินและทอดผ้าป่าโดยเฉพาะงานปิดทองฝังลูกนิมิต งานประดับพัตยศ ประเพณีวันทำบุญหมู่บ้าน ประเพณีสงกรานต์ งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ รวมถึงงานศพ (ปัจจุบันไม่นิยมแสดง) ซึ่งเป็นการผสมผสานดนตรีเข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นและความยึดมั่นในพระพุทธศาสนาได้อย่างลงตัว เป็นการสืบสานวัฒนธรรมของชุมชนชาวพิมาย ที่ชัดเจนและเข้มแข็ง

4.7 จัดจำประเพณี

การที่วงมโหรีประยูรต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เข้าร่วมบรรเลงในประเพณีที่เกี่ยวข้องพระพุทธศาสนาเป็นหลัก เช่น งานบวช งานกฐินและทอดผ้าป่า งานปิดทองฝังลูกนิมิต ฯลฯ ซึ่งการนำวงมโหรีประยูรต์เข้าไปมีส่วนร่วมบรรเลงในงานบุญ งานกุศลต่างๆ นั้น แสดงให้เห็นว่า วงมโหรีฯมีส่วนช่วยให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมและสนใจในงานบุญมากยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่าวงมโหรีประยูรต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งทางจารีตประเพณีให้แก่ชุมชน และได้จัดจำประเพณีและเรียนรู้แนวทางการนำดนตรีเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของแต่ละประเพณีให้เข้มแข็งและคงอยู่สืบไป

4.8 ของดีศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชุมชนชาวพิมาย มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพุทธศาสนา ดังเห็นได้จากกิจกรรมทางศาสนาที่มีชาวบ้านให้ความสนใจ และให้ความสำคัญอย่างสม่ำเสมอ โดยมีวงมโหรีประยูรต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม สร้างความศรัทธา และความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนาให้แก่ชาวบ้าน เช่นงานบุญงาน

กุศลต่างๆ เกือบตลอดทั้งปี ดังนั้นศาสนาจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชาวชุมชนพิมายและละแวกใกล้เคียง ทำให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่สงบสุขร่มเย็น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันตามแนวทางของพุทธศาสนา โดยมีการสืบทอดความเชื่อความศรัทธาอย่างเข้มแข็ง

อภิปรายผล

วงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เริ่มก่อตั้งวงเมื่อประมาณ 80 ปีมาแล้ว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมชาวพิมายที่เป็นสังคมชาวพุทธมาช้านานและมีบทบาทต่อพิธีกรรมต่างๆ ในศาสนาพุทธอย่างเสมอมา วงมโหรีวงนี้ได้มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยต่างๆ ของบริบททางสังคมที่ทำให้รูปแบบวงมโหรีเปลี่ยนแปลงไปบ้างเล็กน้อย อย่างไรก็ตามวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ก็ยังดำรงรักษาเอกลักษณ์แบบฉบับของวงมโหรีโคราชที่วงมโหรี “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ได้ประยุกต์มา ตลอดจนประเพณีที่ได้รับมรดกทางวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษไว้ได้อย่างเหนียวแน่น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวงมโหรีประยุกต์คณะ “รวมมิตร ศิษย์วัดเดิม” ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยดังต่อไปนี้

1. สามารถศึกษาวิจัยวงมโหรีพื้นบ้านโคราชและวงมโหรีประยุกต์โคราชคณะอื่นๆ ในจังหวัดนครราชสีมาในเชิงวัฒนธรรมดนตรีกับบริบททางสังคม รวมทั้งด้านความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมดนตรีเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ขอวัฒนธรรมดนตรีที่มีต่อท้องถิ่นนั้นๆ
2. สามารถศึกษาวิจัยในด้านการสืบทอดและการดำรงอยู่ หรืออิทธิพลที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของวงมโหรีพื้นบ้านโคราชและวงมโหรีประยุกต์โคราชคณะอื่นๆ ในจังหวัดนครราชสีมาเพื่อการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดนตรีของท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล เกตุศิริ. (2527). *เพลงดนตรีและการละเล่นพื้นบ้าน*. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่องเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นเมืองสุรินทร์. สุรินทร์: วิทยาลัยครูสุรินทร์.
- กาญจนา อินทรสุนานนท์. (2532, มีนาคม). *การวิเคราะห์รูปแบบเพลงพื้นบ้าน*. *มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*. 57.
- _____. (2540). *พื้นฐานทางมานุษยวิทยาการศึกษาภาควัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไชแสง ศุภะวัฒน์. (2529). *สังคีตนิยม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- จรินทร์ เทพสงเคราะห์. (2540). *การศึกษาบทบาทดนตรีקהล ในจังหวัดสงขลา*. ปริญญาานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เจริญ ชมกลาง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สิริวุฒิ โมพิมาย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หมู่บ้านกอก ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2551.
- จินตมณี. (2552). *วงมโหรี*. สืบค้นเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2550, จาก http://www.anurakthai.com/thaimusical/orchestra_band/1.asp.
- จิรณัย สีนทอง. (2543). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจในภาคตะวันออก* *เฉียงเหนือตอนล่าง: กรณีศึกษาตำบลบ้านกลาง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (มานุษยวิทยา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. บัณฑิตวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2526). *ดนตรีพื้นบ้านอีสาน*. มหาสารคาม: ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ชินอรส โพธิ์จอหอ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สิริวุฒิ โมพิมาย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หมู่บ้านรก ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2551.
- ณรงค์ เสงี่ยมประชา. (2532). *พื้นฐานวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ณัด บุญชุ่ม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สิริวุฒิ โมพิมาย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนกุลโน ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2551.
- ทับ ปลั่งกลาง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สิริวุฒิ โมพิมาย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หมู่บ้านรก ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2551.

เทียน ประสงค์ดี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สิริวุฒิ โมพิมาย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หมู่บ้านกอก ตำบลใน

เมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2551.

ธวัช วิวัฒน์ปฐพี. (2538). *มโนรีพินบ้านอีสาน อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์

ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา): บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

ธวัชชัย คุณพิมาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สิริวุฒิ โมพิมาย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนพิมายวิทยา

ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2551.

ธวัชชัย ศิริการ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สิริวุฒิ โมพิมาย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนพิมายวิทยา

ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2551.

ธิดา สาระยา. (2535). *เมืองพิมาย*. กรุงเทพฯ: ศรีบุญอุตสาหกรรรมการพิมพ์.

_____. (2538). *เมืองประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.

ธีระวัฒน์ คัตทะจันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สิริวุฒิ โมพิมาย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หมู่บ้านกอก ตำบล

ในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2551.

บุญช่วย ชูตระกูล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สิริวุฒิ โมพิมาย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หมู่บ้านกอก ตำบลใน

เมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2551

บุญโชค ไชยชาติ. (2551). *การสืบทอดปีพาทย์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอบางปะหัน*

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ:

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ประสิทธิ์ เลี้ยวสิริพงศ์. (2529, ตุลาคม). *องค์ประกอบของคนตรี: สิ่งที่ขาดหายไปในการศึกษาเพลง*

พื้นบ้าน. ถนนดนตรี. 1(1): 9-10.

ประเพ็ญ คล้ายสุบรรณ. (2531). *ร้อยกรองชาวบ้าน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ประเวช กุมท. (2512). *“เพลงข่อย”*. ในดนตรีปริทัศน์. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประเวศ วะสี. (2532). *วัฒนธรรมกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: อรุณกาลาดพร้าว.

ประเสริฐ เล้ารัตนอารีย์. (2546). *ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมการทำลอง: กรณีศึกษาหมู่บ้าน*

ปากน้ำ ตำบลเอกราช อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ ศป.ม.

(มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ถ่ายเอกสาร.

ปรากฏ เกาะงาม. (2551). *การศึกษามโนรีพินบ้าน หมู่บ้านปางกลาง จังหวัดสระแก้ว*.

วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ปิยพันธ์ แสนทวีสุข. (2549). *ดนตรีพื้นบ้านอีสาน: คีตกวีอีสาน ตำนานเครื่องดนตรี และการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสาน*. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- ปัญญา รุ่งเรือง. (2542). *ประวัติดนตรีไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เป้า ปลั่งกลาง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สิริวุฒิ โมพิมาย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หมู่บ้านรก ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2551.
- พระยาอนุমানราชธน. (2515). *ชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บรรณาคาร.
- พชร สุวรรณภาชน. (2544). *เพลงโคราช*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหธรรมิก.
- พรพิมล ศุกลสิทธิ์. (2533). *แหล่งสอนเทศทางวัฒนธรรม ที่ระลีกสงเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย ครั้งที่ 13*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์อภิชาติ.
- พรรณศิริ จุลกาฬ. (2542). *ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมดนตรีไทยในตำบลบางปลา : กรณีศึกษา ดนตรีไทยคณะสุดประเสริฐ*. ปรินญานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พิทยวัฒน์ พันธะศรี. (2546). *การศึกษาทเพลงของวงมโหรีอีสาน หมู่บ้านเทียมแท้ จังหวัดร้อยเอ็ด*. ปรินญานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มนตรี ภูงาม. (2530). *สังคัตนิยม: ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูราชสีมา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สารการพิมพ์.
- มานะ ธาณี. (2546). *การศึกษาความเข้มแข็งวัฒนธรรมการบรรเลงปี่พาทย์จังหวัดสิงห์บุรี*. ปรินญานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มานพ วิสุทธิแพทย. (2533). *ดนตรีไทยวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2531). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- _____. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- _____. (2542). *พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาของจังหวัดนครราชสีมา*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิวัฒน์ หมั่นการ. (2531). *สภาพภูมิศาสตร์แหล่งชุมชนโบราณบริเวณรอบปราสาทหินพิมาย*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (ภูมิศาสตร์) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิภา คงคากุล. (2529). *ความสำคัญของดนตรีต่อสังคม*. ใน *ถนนดนตรี*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

- วิมาลา ศิริพงษ์. (2538). *การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยปัจจุบัน. กรณีศึกษาตระกูลพาทยโกศล และสกุลศิลปประปรเลง*. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ศรันย์ นักรบ. (2541). *ดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า กรณีศึกษาหมู่บ้านผาเดื่อ อำเภอแม่ฟ้าหลวงจังหวัด เชียงราย*. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศุภชัย ทอนสูงเนิน. (2546). *วิถีชีวิตชุมชนคนเพลงโคราช*. ถ่ายเอกสาร.
- สงัด ภูเขาทอง. (2532). *การดนตรีไทยและการเข้าสู่ดนตรีไทย*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สมชาย ลำดอน. (2535). “มโหรีอีสาน”. เอกสารประกอบการประกวดมโหรีพื้นบ้านอีสาน ครั้งที่ 1. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- สุกิจ พลประดม. (2538). *ดนตรีพื้นบ้านอีสาน*. อุตรธานี: สถาบันราชภัฏอุตรธานี.
- _____. (2539). *ดนตรีของชาวอีสานที่กำลังถูกลืม “มโหรีอีสาน” ใน คำดนตรี*. ขอนแก่น: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุพัตรา สุภาพ. (2528). *สังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2534). *ภูมิปัญญาชาวบ้าน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2540). *มหกรรมวัฒนธรรมแห่งชาติครั้งที่ 12*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สมบุญ สร้างไร่ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สิริวุฒิ โมพิมาย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หมู่บ้านน้อย ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2551.
- ยศ สันตสมบัติ. (2540). *มนุษย์กับวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อังกูร บุญชุ่ม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สิริวุฒิ โมพิมาย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนพิมายวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2551.
- อภิญา ตันศิริ. (2539, มิถุนายน – กรกฎาคม). *ดนตรีพื้นบ้าน*. *ร่มไทรทอง*. 6(1): 14 -16.
- อารีรัตน์ เรืองกำเนิด. (2543). *โหม่งครึม: ดนตรีสำหรับงานศพในจังหวัดชุมพร*. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อุดม อรุณรัตน์. (2529). *ดุริยางคดนตรีจากพระพุทธศาสนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นายสิริวุฒิ โมพิมาย
วันเดือนปีเกิด	23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2524
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลพิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	312/3 หมู่ 8 ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา 30110
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	ครูเอกชน สังกัดโรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานคร
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนเซนต์คาเบรียล 565 ถ.สามเสน แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2537	สำเร็จการศึกษาชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนอัสสัมชัญ นครราชสีมา
พ.ศ. 2543	สำเร็จการศึกษาชั้นระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนบุญวัฒนา นครราชสีมา
พ.ศ. 2546	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกดุริยางคศาสตร์สากล คณะศึกษาศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2552	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา คณะศิลปกรรมศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ